

UBL: BKNOOG 23

Boekenwogen

23.

18023

DE HISTORIE
VAN
GENOVEVA,

HUISVROUW VAN

SIEGFRIED,

GRAAF VAN TRIER.

(VERBETERDE DRUK.)

*****
MET 12 PLAAIJES
*****

Te AMSTERDAM,
By de Erve H. RYNDERS, in de Tweede Tuindwarsstraat.

compl. 13

DE HISTORIE

GENOVEVA

GENOVEVA

GENOVEVA

GENOVEVA

GENOVEVA

MU. DER NED.
LETTERKUNDE
TE LEIDEN

DE HISTORIE

VAN

GENOVEVA.

GENOVEVA wordt de Gemalin van Graaf SIEGFRIED.

Vry mag een' maagd by 't huw'lyk blozen,
Men vindt steeds doornen aan de rozen.

Voor eenige honderden jaren, na dat het morgenrood des Evangeliums de duisternis van het Heidendom in *Duitschland* verftrooid en de ruwe zeden van onze dappere Voorvaderen reeds veel verzagt had; na dat zelfs de woeste en harde grond, door de vlytige hand van de eerste belyders des Christendoms, eene schoonere gedaante genomen, en de onmeetbare woestenyen bereid, voor vele plaatsen van ryke korenakkers en bloeiende tuinen had plaats gemaakt, leefde in de Nederlanden een zeer edel hertog, den hertog van *Brabant*. Wegens zynen onverschrokken moed en zyne groote dapperheid in de veldslagen, werd hy algemeen bewonderd; en om zyne opregte Godsvrucht, zyne werkdagige liefde jegens de menschel, zyne onver-

breekbare regtschapenheid, — algemeen ver-eerd en bemind. Zyne gemalin, de hertogin was hem in de edelste gezindheden volkomen gelyk, en met hem slechts één hart en ééne ziel. Zy hadden een' eenige dochter, die zy onuitsprekelyk beminde, en voortreffelyk opvoeden — met name *Genoveva*.

Nog maar een kind zynde, toonde *Genoveva* een zeer verligt verstand, een zeer edel hart, en in haar geheele gedrag eene ongemeene, zachte en stille inborst. Wanneer, volgens de zeden van dien tyd, de hertogin aan den spinstok zat, en hare kleine dochter van vyf jaren op een klein sterlyk stoeltje naast haar zittende, uitnemend het spil wist te vatten, en de teederste draadjes te draaijen, gedurende dit spinnen allerhande zinryke vragen deed, en ieder woord ongemeen zacht, duidelyk en bedachtzaam uitsprak — dan geraakte ieder die haar maar zag in verwondering, en zeide: van dit kind moet eenmaal iets buitengewoons komen. Toen zy in den ouderdom van tien of twaalf jaren met hare hertogelyke ouders in de kerk kwam, met haar liefelyk vroom aangezigt, met wangen op welke het reine onbedorve rood der onschuld bloeide, met hare lange goudeloken in hare eenvoudige witte kleeding, tus-schen vader en moeder, in de met rood bedekte kerkestoel, zoo voor het altaar knielde, en hare blaauwe oogen vol van godsvrucht ten hemel sloeg, en dezelve dan weder vol van aanbidding ter aarde wierp, — zoo geloofde ieder een' engel van de hemel te zien. Als een ware engel van vertroosting verscheen zy in de hutten der armen, en aan der kranken bedden. Zy bragt voor de arme kleine kinderen kleedingstukken die zy zelfs vervaar-

digd had, en gaf dikwyls aan de volwasfene een stuk geld, dat haar de hertog tot haar eigen opfchik gefchonken had. Met een klyn korfje aan den arm ylde zy, ongezien de morgen- en avondfchemering, naar de kranken, bragt hun verkwikkende spyzen en menige kostbare boomvruchten; dat toenmaals in Duitschland nog eene zeldzaamheid was, die zy uit haren eigen mond gefpaard had. Als eene volwasfene maagd was zy met regt het beeld der onfchuld en der fchoonheid, en alle vrome moeders felden deze adelyke dochter — want zoo noemde men in dien tyd de hertogelyke prinsessen — aan hare kinderen, als een voorbeeld van vroomheid, van ingetogenheid, van zedelykheid, van vlyt, van zagzaamheid en in iedere vrouwelyke deugt voor.

Graaf *Siegfried*, een zeker dapper ridder van hoogen edelen geest en uitzigt, redde het leven van den hertog in den flag. De hertog bragt hem van den veldtogt mede naar huis, en beminde hem weldra zoodanig, als ware hy zyn eigen zoon, en gaf hem zyne dochter tot gemalin. Toen de morgen aanbrak, op welke *Genoveva* met haar gemaal zoude afreizen, bleef er in den gehele hertogen Burg geen oog droeg. *Genoveva* — hoezeer zy ook haar gemaal beminde — verfmolt byna in tranen.

Haar eerwaardige vader sloot haar nog eens in zyne armen, bevochtigde haar met tranen, en zeide „Trekt dan weg, myne dochter! (uwe moeder en ik zyn oud,) wy blyven achter, en weten niet of gy ons aangezigt eenmaal zult wederzien! Maar God vertrekt met u, en overal waar gy maar heen gaat, is hy by u. Heb Hem steeds voor oogen en in uw hart, gelyk gy dat van uwe ouders geleerd hebt, en wyk nooit geen haar breed, noch tot de regter noch tot de linkerzyde, van zynen weg af, dan kunnen wy omtrent u onbekommerd zyn, en eenmaal getroost fterven!”

Hierop omarmde hare moeder haar met bevende armen — zy kon door het weenen en zuchte naauwelyks een woord voorbren-

gen — en zeide: „Leef wel *Genoveva*! — God begeleide u! Ach! ik weet niet! wat over u besloten zal zyn, het hart is my van alle droevige voorfpeilinge zwaar! Doch gy waart altyd eene goede dochter, waart onze grootfte vreugde op aarde, bedroefde ons nooit, — o, blyf in het vervolg altyd braaf! — dan is alles goed! En zien wy elkander hier op aarde nooit weder, dan zien wy elkander in den hemel zeker!”

Nu keerde zich de beide ouders nog tot den graaf, en zeide: „O zoon, neem haar dan weg! Zy is ons kosbaarste kleinood! Zy is u waardig! Bemid haar steeds, en wees haar tot een vader en eene moeder,” Graaf *Siegfried* beloofde alles, en knielde met *Genoveva* neder, om den vader- en moederlyke zegen te ontvangen.

Thans trad *Adolph*, Bifchop, die *Genoveva* met den graaf *Siegfried* getrouwd had, een vroom eerwaardig grysaard, met sneeuwvite haren en nog bloed-roode wangen nader, legde de beide handen op hen, zegende hen, en fprak nog byzonder tot *Genoveva*: „Ween niet edele jonge vrouw! God heeft u een groot geluk toegedacht; doch anders, dan allen die hier zyn denken: want er zal een dag komen, dat alle die hier tegewoordig zyn, God met vreugde-tranen daarvoor zullen danke. Gedenk aan deze myne woorden, zoodra u iets buiten-gewoon bejegene, en de Heere zy met u!”

By deze woorden van den vrome godvruchtigen grijsaard, werden al de omtandigers door een zachte aandoening van aantiaande buitengewene lotgevallen getroffen, en de algemeene droefheid veranderde in eene fomme, vertrouwelyke aanbidding Gods, en zyne heilige Voorzienigheid. De graaf hielp hierop *Genoveva*, die zoo bleek als een doode, en haast buiten ftaat was zich te bewegen, op het voor haar bereid ftaande prachtig verfierde rypaard, en hy fprong dadelyk van zelf op zynen ridder ros, en zoo trokken zy onder eene talryke begeleiding van Ridders, voort.

Graaf SIEGFRIED neemt afscheid van zyn Gemalin, en trekt naar den ftryd.

Als pligt gebied, moet man en vrouw, Denzelven doen met moet en trouw.

Het slot van den graaf *Siegfriedsburg* genaamd, lag op eenen hoogen berg tusfchen twee rivieren, den Ryn en de Moezel, in een fchoon en bekoorlyk oord. Als de graaf met zyn jonge gemalin aan de poort van het slot naderde, ftonden reeds alle zyne dienaars en onderdanen — mannen en vrouwen, jongelingen, maagden en kinderen in hun beste tooisel gereed om het edele bruidpaar te ontvangen. De poort van het slot was met groen loofwerk en met kleurige bloemen verfierd, en den weg was ook met bloemen en frifche bladeren beftrooid; alle waren vol nieuwsgierigheid, om hunne nieuwe gebiederes te zien. Toen zy haar nu van naby zagen, waren zy alle vol verwondering: want daar *Genoveva's* aangezigt geheel de fpiegel eener zuivere onfchuldige, welwillende, hemelsgezinde ziel was, zoo had zy werkelyk iets hemels, en was inderdaad van boven-aardsche fchoonheid. *Genoveva* klon nu af; groete allen zeer zacht, vriendelyk en met innemende en ongekunfelde woorden; fprak met de oude mannen heel eerbiedig, met de

moeders die met hare kinderen op den arm of aan de hand daar ftonden, zeer vriendelyk; vernam naar de namen en den ouderdom der kinderen, en befchonk dezelve zoo rykelyk, dat allen verrukt waren. Maar als zy no boven dat, waar zy de graaf onderwegen om verzocht had, de krygslieden en dienaars voor dit jaar een dubbel loon, den onderdanen een jaar vryheid van belasting, en den huisarmen eene ryke gift in vruchten en hout aankondigde, toen braken allen in luide jubeltoon uit, vreugdetranen vloeide, allen rekende zich in den graaf gelukkig, en quizend vrome menschen flegten voor het jonge huwelykspaar te hemel: zelfs de oude krygslieden van den graaf, die hunnen heer tot eer, met een ernftig gelaat onbewegelyk onder het geweer ftonden, vloeide de tranen over hunne ruige baarden.

Siegfried en *Genoveva* leefde in de zaligfte eendragt. Dan deze zaligheid duurde flechts weinige weken. Op eenen avond toen men reeds het licht had aangefloten, zaten beide vergenoegd in de dagelykfe woonkamer. *Genoveva* fpon en zong, en *Siegfried* geleide haren zang met de fluit. Eensklaps hoorde zy, buiten voor het slot, oorlogstrompetten. „Wat is dat?” riep de graaf zyne stalmeester toe, die juist met fpoed binnen kwam. „Oorlog,” antwoordde deze. „De Moore zyn onverwachts uit Spanje in Frankryk gevallen, en dreigen om alles door het vuur of door het zwaard te vernielen. Twee Ridders zyn hier aangekomen met bevelen van de Koning. Wy moeten, wanneer het mogelyk is nog deze nacht opbreken om ons onverwyld by het leger van den Koning te voegen.” De Graaf ging dadelyk naar beneden, verwelkomde de ridders, en bragt hen daarop in de groote ridderzaal. De Gravin fpoede zich naar de keuken om gereedheid tot de herberging der ridders te maken want in de oude tyden fchaamde zich de Gravin niet, om aan de vuurhaarden te ftaan. De Graaf bragt den geheelen nacht

met toebereidselen voor den oorlog, uitzen- den van bode aan zyne krygslieden in den omtrek, en met beschikkingen in zyne afwezigheid door. Al de ridders van de nabuurschap kwamen op zyn slot byeen, en het gehele slot weergalmde van het gedruis der wapens, van de voetschappen der geharnaste mannen en het kletteren der spooren. De gravin was den gehele nacht bezig, om linnen- goed en alles wat de graaf voor de reis nodig had, om zamen te pakken. Met het aanbren- ken van den dag waren al die ridders gehar- nast in den zaal verzameld, en den graaf stond van het hoofd tot de voeten in het yzer ge- huld, en met een slingerende vederbos boven op den helm, in hun midden. Beneden voor de poort van het slot had zich reeds de rui- tery en het voetvolk in slagorde gesteld, en waren wachtende op hem.

Genoveva trad nu in de zaal en overhan- digde haar gemaal, volgens de gewoonte der ridders, zwaard en lans: „Voer deze wa- pens voor God en het vaderland, bescherm „de weerloze onschuld en wees een schrik „voor de onbeschaamde overtreders!”— Dit zeggende zonk zy zoo bleek als een witte doek, dien zy in hare handen had, in zyne armen. Bange aandoening van toekomst lyden, dat zy zich thans maar nog niet dui- delyk wist te maken, vervulde haar hart. „Ach *Siegfried!*” zuchte zy, „wanneer gy „niet weder terug keert!” dit zeggende, verborg zy haar aangezicht in haren doek. „Weest getroost *Genoveva!*” zeide de graaf. „Tegen den wil van God kan niemand op

GENOVEVA wordt onschuldig aangeklaagd; — en wordt in de Gevangenis gevoerd.

Genoveva leefde, na het afreizen van den graaf op haar slot in de diepste stilte. Wan- neer de roodachtige morgen over de denne- boschen opging, bevond zy zich reeds aan haar venster aan den arbeid; en menige traan vloede dan als daauw op de bloemen, die zy borduurde. Zoodra als het helder misklokje luidde, spoede zy zich naar de kapel van het slot en smeekte daar vurig voor het welzijn

„aarde iets doen. Overal zyn wy in Gods „hand. Wy zyn in huis zoo na by den dood „als op het slagveld, en het is zyne hand, „die zich ieder oogenblik van ons onttrek- „ken kan. Onder zyne bescherming zyn wy „midden in den bloedigsten slag zoo zeker, „als in orzen burg: God is de God der krygs- „scharen, en een vaste burg; en hy die God „cert en bemind, heeft voor niets te vreze. „Bekommer u daarom niet, lieve vrouw! en „weest daarop gerust. Het oppertoeverzigt „over u, over het slot en dit geheele graaf- „schap, heb ik naast God, mynen getrou- „wen huismeester opgedragen. Hy is van „nu afaan slotvoogd en plaatsvervanger van „alle myne bezittingen. En nu bevelik u „aan de bescherming van de Aillerhooghten. „Leef wel! gedenk aan my! en bid voor my!”

Genoveva geleide hem nog den marmeren wenteltrap af, en al de ridders volgde. Zoo- dra zy uit de poort van het slot traden, klon- den de trompetten en blonke de slingerende zwaarden, in de eerst opryzende morgenzon, om den graaf te begroeten. Hy sprong da- delyk om zyne opwellende tranen te verber- gen op zynen ros, en draafte terstond weg, en met een gedruis, dat aan een donder ge- lyk was, zoo reden de ridders en de ruitery over de waggelende ophaalbrug van het slot, hem achter na. *Genoveva* zag van den to- ren de optogt na, tot dat hy uit hare oogen verdween; sloot zich toen in hare kamer op, om uit te weenen, en genoot den geheelen dag geen eten.

van haar gemaal. Nooit zag men hare kerk- stoel gedurende den godsdienst ledig, en ook menig nademiddagsur bragt zij eenzaam daarin door. Zij verzamelde de meisjes van het dorp, dat onder aan den berg waarop het Slot stond, lag, om zete onderwijzen in het spinnen en naaijen, en verhaalde haar dan onder den arbeid zeer veel schoons. Zoo als zij van hare kindsheid af eene vrien-

din der armen en zieken was, zoo was zy de schaadelykste voorstellingen deed, die nu eene ware moeder van dezelve. Er wa- ren geene behoeftigen, die zy geene arbeid en geene verdiensten gaf; en waar slechts een kranke was, daar bezocht zy hem in zyne hut: en hare vriendelykheid en liefelyke wel- sprekendheid maakte denzelve de bitterste art- senijen zoet. Des avonds spon zy in den kring der maagden: en dikwyls nog laat in den nacht, wanneer de maan in het venster scheen, zat zy in de eenzame kamer, speelde op de fluit, en zong een godsdienstig lied daarby. Zy hield ook in alles goede orde en reine zede, en vorderde van hare onder- hebbende niets onregtvaardigs.

De huismeester dien de graaf al het zyne overgegeven had, heete *Golo*. Hy was een fyn welgemaakt man; hy wist door zyne vleijende taal en door zyn behagelyk gedrag, byna iedereen voor zich in te nemen; doch het was een man zonder geweten en zonder godsvrucht. Zyn voordeel en zyn vergenoe- gen ging by hem boven alles. Of dat, wat hy deed, goed en regtvaardig was of niet, daar bekommerde hy zich in het geheel niet om, als het hem maar nuttig en aangenaam was. Dadelyk na het vertrek van den graaf, begon hy den gebiedende heer te speelen. Hy kleede zich prachtiger dan de graaf, gaf groote tafels, stelde elken dag eene an- dere vermakelykheid in, en bragt op zoda- nige wyze het goed van zyne heer, door. Daarby bejegende hy alle getrouwe dienaars van den graaf met trotschheid trok ook den geringsten dagloon het welverdienden loon af, en liet ook den armen geen stukje brood toekomen. Jegens *Genoveva* had hy tot nu toe, de diepste eerbiedigheid bewezen; en zyne vriendelykheid en dienstbaarheid jegens haar, was zonder grenzen. *Genoveva* beje- gende hem altyd met ernstigheid en achting, liet zich nooit in een gesprek met hem in, en herinnerde hem steeds aan zynen pligt. In den beginne scheen hy haar te gehoorza- men, en zocht zyne misslagen voor haar op het zorgvuldigste te verbergen. Doch nu en dan nam zyne stoutheid toe, en ten laatste werd hy zoo onbeschaamd, dat hy aan haar

men aan eene eerbaare vrouw of maagd nim- mer doen zoude. Zy wees hem met alle af- schuw en ongenegenheid af; maar niets had invloed op het booze hart van *Golo*. Toen hy eindelyk zag, dat hy zyn oogmerk niet konde bereiken, begon hy *Genoveva* grimmig te haten, en besloot om haar te verderven. *Genoveva*, die niets goeds voorzag, schreef aan de graaf, schilderd *Golo* volmaakt over- eenkomstig de waarheid af, en verzocht met de smeekente bede, om dit gevaarlyk mensch van haar te verwyderen.

De kok van den graaf een zeer opregt man, die niets anders dan het welzyn van zynen heer zocht, en de boze aanslagen van *Golo* zoo goed als hy kon wederstreefde, heete *Drako*. Deze onderman het, om den brief van de gravin, door, een' vertrouwd man, heimelyk naar den graaf te zenden. Dan den listigen *Golo* was dit niet verborgen gebleven. Op het oogenblik dat *Genoveva*, 's morgens vroeg in hare kamer aan *Drako* den brief overgaf, trad *Golo* met een ontbloot zwaard binnen, stak den armen onschuldigen *Drako* voor hare oogen terneder, en hief een vrees- felyk geschreeuw aan. Allen liepen in het slot ylings te zamen, zagen de gravin ontfield en spraakloos van schrik in eenen stoel neder- gezonken, en *Drako* in zyn bloed zwemmen- de, voor haare voeten liggen. *Golo* bragt nu tegen de edele, onschuldige gravin zulke schan- delyke leugens te voorfchyn, dat alle knechten en meiden, die in het slot waren, daarover schaam tood werde. Hierop zond hy dadelyk een bode met dezelfde leugeachtige eerschen- dende brieven, naar den graaf af, klaagde *Genoveva*, de vroomste en onschuldigste der vrouwen, als eene trouweloze echtbreukster aan, en liet haar intusfchen in den diepsten toren van het slot werpen.

Golo kende den gemoedsaard van zynen heer zeer goed. Hy wist dat de graaf wel zeer edel gezind, regtvaardig, medelydend en grootmoedig was; maar wist ook dat hy by alle zyne voortreffelyke eigenschappen zyne neiging tot eenen snellen opvliegende toorn niet konde beheerschen. „Ep” zeide daarom

de booswigt, „eene eenige onbeheerschte neiging van eenen, ook nog zoo voortreffelyken man, is even als een ring in den neus van eenen walvisch. Men kan hem daar by „bessieren, waarheen men hem hebben wil.” Golo rekende er dus zeker op, dat de graaf in den eersten aanval van toorn het bevel wel zoude geven om *Genoveva* te vermoorde.

Als boosheid woedt moet onschuld lyden; De wreedheid moog zich dan verblyden.

De toren die tot eene gevangenis voor misdadigers bestemd was, en dien het volk den armen zondaarstoren noemde, was de verschrikkelijkste onder al de torens van het slot. *Genoveva* konde nooit zonder eene geheime vrees en zonder het hartelykst medelyden, over de armen gevangenen, die daarin waren denzelven voorbygaan. En in het onderste van dezen toren lag zy nu zelve! hare gevangenis was zoo koud, bedompt en afzigtelyk als eenen doodjen gewelf. De muren waren zwart grouw, en door de vogtigheid op vele plaatsen groen uitgeslagen. De grond was met roode tiggelsteenen bevoerd. Nooit scheen er de zon, noch de vriendelyke maan in. Het weinigen daglicht, dat door een klyn zwart yzeren traliewerk inviel, en *Genoveva's* helder blinkend wit gewaad aanduidde, diende alleen daartoe, om de akeligheid van dit ver-

schrikkelyk oord zigbaar te maken. Dag en nacht zat zy nu op een weinig stroo. Nevens haar stond een aarde kruik met water en een weinig grof zwart brood: dit was al haar voedsel. Hare oogen en wangen werden door het veelvuldige weenen alléngs geheel gewond.

Maar zoodra zy van de eerste bedwelming der schrik en der smart zich hersteld had, voude zy met eene gloeiende vurigheid hare handen, zag ten hemel en bad: „O, Gy „goede Vader, in de hemel! Hier zit ik diep „onder de aarde, en zie tot U. ik ben thans „geheel verlaten. Ik heb niemand meer „dan U. Geen medelydend oog ziet myne „ellende. Myne stem bereikt geen oor der „mensen. Maar gy ziet myne tranen en „hoort myne zuchten! Gy zyt overal tegen „woordig! Gy zyt ook hier op deze donkere „plaats! Myn vader en myne moeder weten „niets van my, en myn echtgenoot is verre „van my verwydert. De liefderyke hand van „al myne vrienden kan my niets helpen: „maar uw arm is niets verkort; Gy kunt de „deur van myne gevangenis openen. O, „beste Vader, erbarm u toch over my!” Dan zat zy weder op nieuw, door smart geheel bedwelmd, stom en zonder tranen ter neder. „O, hoe gelukkig” zeide zy, „zyn „toch de arme menschen, in vergelyking van „my! zy zien toch den schoonen blouwen „hemel en de lievlyke groene weilanden! „O, dat ik in plaats van eene hertogelyke „prinses, een arm herdersmeisje, of in plaats „van eene gravin, eene bedelaarster ware, — „hoe wel zoude het my dan zyn. Ach! my „is alles ontnomen, en ik heb in het geheel „niets meer! Zelfs de zon, die hare lieflyke „en verkwikende stralen over al het ge- „schapene verspreidt, heeft voor my hare „innerlyke waarde verloren — Doch” ver- „volgde zy met schreiende oogen. „Gy zyt „nog myn God! o, wees dan ook myne zoni „ja, zoodra als ik aan U gedenk, dan wordt „het weder heider in myne ziel, en myn „van jammer, als van eene doodlyke koude „verlyfd hart ontdooit weder door de tranen.” Thans kwamen haar de woorden van den eerwaardige bisschop in de gedachten. „Dat

„is dus” riep zy, en zag de Gevangenis in het rond — „dat is dus het geluk, dat gy „my beloofdet, vrome man! Verre van een „poort van bloemen, wachte deze donkere „kerker op my. Doch” vervolgde zy, daar „Gy, o God! my in deze gevangenis liet komen, zoo moet het voor my goed zyn! Ja, „gy zonde dit lyden alleen uit liefde: al de „rampen die ons treffen, zyn slegts verbor- „gene weldaden, ook onder dit ongeluk is „enkel geluk en zegen verborgen — zoo als „uwe hand in de bittere schale menige vrucht „van eene zoete kern heeft opgesloten. Zoo „wil ik dan dit lyde van uwe Vaderlyke hand, „getroost aannemen. Op U alleen wil ik zien „en niet over mynen vervolger klagen. Gy

„weet het Heer! hier ben ik! Maakt het met „my, zoo als Gy wilt. Maar uwe genade „alleen! Tegen Uwen wil kan my geen haar „gekromd worden.”

Nadat zy dus gebeden had, ondervond zy een' grootere troost. Het was haar niet anders, als of eene stem tot haar binnenste zeide: „Wees wel gemoed *Genoveva!* gy „moet, wel is waar, nog veel lyden, maar „uit al uw lyden red u de Heer. Gy zyt „thans in de oogen der menschen eene mis- „dadige, — maar uwe onschuld zal eenmaal „nog sterker schitteren dan de zon.” En hierop viel zy in eene verkwikende sluime- ring.

*GENOVEVA wordt in de Gevangenis moeder; — bekomt be-
rigt van hare naby zynde dood*

*Het dankbaar hart is regt bewogen,
Als onheil treft op valsche logen.*

Genoveva zat gedurende eenige maanden in de gevangenis. In deze lange tyd kwam geen mensch by haar, als *Golo*, die haar zyne schandelyke voorstellingen zonder ophouden herhaalde, en haar thans onder deze voorwaarde eene verklaring tot eer en de bevryding uit de gevangenis beloofde. Dan

Genoveva sprak tot hem: „Liever voor de „mensen eerloos schynen, dan het indet- „daad te zyn. Liever in het onderste ge- „deelte van dezen toren versmachten, dan „my door eene euveldaad op een' konings- „troon te verheffen.”

Haar lyden werd intuschen nog grooter spoedig na het vertrek van haren Gemaal, werd zy tot de verrukkende zekerheid gebragt, van moeder te worden. Dit oogenblik was thans daar — en zy werd moeder van eenen zoon. „O gy, lief kind!” zeide zy „en drukte het met bevende armen aan hare „borst, gy zyt thans hier, en in dit ver- „schrikkelyk oord ranschouwt gy de wereld. „O kom hier aan myn hart, opdat ik u ver- „warme! Ach, u arme moeder heeft niet „een windsel om er u in te wikkelen, geen „mensch reikt u ook eene lepel vol warme „soep toe. Ach! hoe kan uwe zieke uitge- „teerde moeder u voede! Hier in deze schrik- „kelyke verblyfsplaats, is niet eens een plaasje „waarop ik u kan nederleggen, en de koude „harde steenen vloer. Onder deze donkere „vochtige gewelven, waarvan zonder ophou- „den het water nedertruppelt, moet gy van „de vochtigheid en de koude omkomen. O „gy steenen hier boven, waarom bevochtigd

„gy myn kind met deze nedervallende druppen? Zyt gy ook zoo onbarmhartig als de menschen? Dan neen, vergeeft het my! gy stomme muren! hebt meerder gevoel: gy kunt de ellende van my en myn kind niet meer aanzien, gy treurt en weent met my.”

Hierop zag zy ten hemel, hielt haar kind met bevende handen in de hoogte, en zeide met tranen: „O God! Gy hebt mij dit kind geschonken! Gij hebt het, het leven gegeven! Het is uwe gaaf. Het behoort aan U! Aan U zal het geheel zijn toegewijd! „Ja” vervolgde zij — „het aan u toe te wijden, zij mijne eerste bezigheid. Ik kan het niet naar uwen heiligen tempel zenden, maar Gij zijt ook hier tegenwoordig: en waar Gij zijt, daar is uw tempel. Er is hier geene vriendelijke hand, die het uit den doop heft, geen priester die den vader en de doopborgen aan hunne pligte herinnert. Ik, uwe moeder, wil dus de plaats der doopborgen, vader en priester te gelijk bekleede. Ik beloof U dus hier plechtig, o God! wanneer Gij mij nog zoo lang in het leven wilt laten, dat ik dit kind in het heilig geloof aan U, o Vader, aan uwen Zoon, aan uwen Geest, in de kennis van U en in de heilige liefde tot U, en tot alle menschen zal opvoeden, en als een dierbaar toevertrouwt kleinood voor het kwade zal trachten te bewaren; opdat ik het U (ten jongsten dage,) zuiver en onbevlekt van zonden en misdaden teruggeve, en ik alzoo in mijne rekenschap voor U moge bestaan.” Nu bad zij nog lang in stilte, greep toen naar de waterkruik, doopte het kind, en gaf het den naam van *Smartenryk*; „want,” zeide zij, onder smarte en tranen „kwaamt gij ter wereld. . . *Smartenryk* zal dus uw doopnaam en tranen van uwe moeder zullen u peete geschenk zijn.

Hierop wikkelde zij het kind in hare voorschoot, en legde het op haren schoot. „Zoo” zeide zij, „hier op dezen schoot zal uwe wieg zijn.” Dan zag zij weemoedig op het kleine stukje hart, zwart brood, dat nevens haar lag, en zeide: „Dit, gij arm kind, dit zal dus, in het vervolg uw voedsel zijn! Het is wel

„hard en ruw, en is voor mij nauwelijks toereikende, maar wees getroost, de tranen van uwe moeder zullen het doorweken, en onder Gods zegen is het voor mij en u genoeg!” Zij kaauwde het harde brood klein, en voede daarmede haar kind.

Als nu eens haar kind zeer zacht op haren schoot sliep, boog zij zich over hetzelfde en zuchte; „O God! zie toch op het arme kind, dat hier op mijnen schoot ligt, neder! Ach, een bloem zal in deze donkere kou te gewelven, zonder zonneschijn en warmte, zonder verfrischende lucht, weldra glans en kleur verliezen, en bleek en zwak worden. Ach! hoe zal deze tedere plant hier groeijen. O God! laat haar niet zoo ellendig omkomen. O hoe bemind ik dit kind! — hoe gaarne gaf ik mijn leven voor hetzelfde! Maar gij bemind het nog meerder dan ik. Gij bemind mij — bemind alle menschen meer, dan eene moeder haar kind. Ja,” zeide zij met eene luide en bewogene stem, „Gij hebt het zelf gezegd: wanneer ook eene moeder haar kind konde vergeten, zoo zoud Gij het toch niet verlaten.” Terwijl *Genoveva* zoo luide sprak, ontwaakte de kleine en lachte voor den eersten keer vriendelijk tot zijne moeder; *Genoveva* lachte ook voor den eerste maal in hare gevangenis. „En gij lacht, lief kind?” zeide zij, en drukte het aan haar hart. „Gij schroomt de verschrikkelijkheid van dit oord niet? Ja, lacht slechts! uw lagchen zegt mij meer dan duizend woorden. Het is mij als wildet gij zeggen: moeder! ween niet en wees verheugd! gij zijt wel arm, maar God is rijk. Gij zijt hulpeloos, maar God is een magtige helper. Gij bemind mij wel regt, maar God bemind u en mij nog meer. Ja, lach lief kind lach! zoo lang als gij lachte kan uwe moeder niet meer weenen.”

Na eenige dagen kwam *Golo* weder. Met een wild en vervaard gezigt trad hij voor haar: „nu is het lang genoeg,” zeide hij, „wanneer gij eene gekin blijft en uwe deugd, zame grillen niet opgeven wilt, ontferm u dan ten minste over uw kind; want wanneer gij niet naar mijnen wil wilt leven, zoo moet gij sterven, en uw kind daarbij.” *Genoveva*

antwoorde zeer gerust en zonder yrees: „Lieve ver duizendmaal sterven, dan iets inwillige, waarover ik my voor God, myne dierbare ouders, mynen gemaal en alle goede menschen schamen moet.” *Golo* wierp haar een woedende blik toe, keerde zich door toorn geheel opgeblazen om, en sloeg de ijzeren deur met zulk een geweld achter zich toe, dat de grondvesten van den kerker schenen te wankelen, en dat het donderende gedruis nog lang in de gewelven naklonk.

Omstreeks middernacht klopte op eens iets aan het kleine venstertje der Gevangenis. „O lieve Gravin! waakt gy nog?” riep eene zachte klagende stem. „O wat moet ik u zeggen. Ach God! Ach God! Ik kandoor het weenen niet spreken. Ach, die goddelooze *Golo*! God straffe hem, en werpe hem in het onderste der hel — de roeke-looze booswigt...”

„Wie zyt gy dan?” vroeg *Genoveva*, stond op en ging naar het yzeren traliwerk. „Ik ben de dochter van de torenwachter,” antwoorde de stem. „Kent gy *Bertha* niet die reeds zoo lange tyd ziek is, en die gij in haar ziekbed zoo veel goeds gedaan hebt. Ach, ik heb u zoo lief, en kon ik u ook dankbaarheid bewyzen. Maar ach! ik breng u een verschrikkelijk bericht; nog in dezen nacht moet gij sterven, de Graaf wil het aldus; want hij houdt u werkelijk voor de schandelijkste echtbreekster voor welke *Golo* u uitgaf: dit heeft zij aan *Golo* gefchreven. De moordenaars zijn reeds besteld; zy moeten u onthoofde. Het is zeker zoo. Ik heb het zelfs gehoord, hoe *Golo* met hun afsprak. En ach! — uw kind moet ook sterven: want de Graaf wil het voor zynen zoon niet erkennen. Ach, my liet de angst niet ruste. Ik kon van nacht geen oog toedoen. Zoo dra alles sliep, stond ik uit myn ziekbed op, en beproefde het, om by u neder te dalen: want ach! ik konde niet meer leven, zoo ik u niet nog eene keer sprak, van u geen afscheid nam, en u voor uwe liefde aan my bewezen, niet nog eens bedankte, wanneer gij zomtijds nog iets te bestellen

„hebt, of zoms iets op uw hart hebt, vertrouw het dan aan mij, op dat alle uwe geheimen met u in de aarde niet bedolven worden, en ik nog eens uwe onschuld bewyzen kan.”

Genoveva verschrok vreesfelijk, en kon door den schrik een poos tijd niet spreken. Eindelijk zeide zij: „Lief kind, wees zoo goed, en breng mij licht, inkt, pen en papier.” Het meisje bragt het, en *Genoveva* begon te schrijven; maar dewijl er geene tafel, noch eenen stoel was, zoo schreef zij op den grond den volgende brief:

„Bemide Echtgenoot! Hier op den koude steenen vloer van myne gevangenis liggende, schryf ik noch aan u. Wanneer gy dit blad zult lezen, verrot myn lighaam reeds sedert lang in het graf. Binnen weinige uren sta ik voor de Rechterstoel voor God. Ik ben als een misdadiger ster ter dood veroordeeld; maar God weet dat ik onschuldig sterf. Dit belyde ik voor zyn heilig aangezicht, en op den rand der eeuwigheid. Geloof my ik ga met geen leugen uit de wereld.”

„Ach, beste Echtgenoot, het is my thans om u leed. Ik weet het, gy moet verschrikkelijk bedrogen zyn geworden, anders konde gy uwe *Genoveva* en uw kind niet laten dooden; maar wanneer gy het bedrog eenmaal inziet, o bekommer u dan niet te zeer. Gy bemide my altyd. Gij zyt aan myne dood niet schuldig! Het is de beschikking van God!”

„Maar bid God toch uwe overlying af. Veroordeel niemand meer, eer gy hem gehoord hebt. Laat dit u eerste overleedoordeel, ook uw laatste zyn. Vergoed deze eenige booze daad, ofschoon gy het geringste aandeel daaraan hebt, door duizend goede en edele daden; dat is het beste, wat gy nog kunt doen. Treuren en zich kwellen helpt niets; en denk dan ook dat er een hemel is; daar zult gy uwe *Genoveva* wederzien; daar zult gy hare onschuld en trouw erkennen; daar zult gy ook uwe zoon dien gy hier niet zaagt, voor den eersten

„keer aanfchouwen; daar zullen ons geen „booze menfchen van elkander fcheiden!”
 „Doch myne oogeblikken op aarde zyn „noch zeer weinige; ik heb myn n laaften „plicht vervuld, en aan u myne onfchuld „bewezen.

„ik dank u ook nog voor alle liefde, die „gy my in betere dagen bewezen hebt, en „necm de liefde jegens u met my mede in „het graf.”

„Neem gy myne goede ouders aan. Weest „jegens hen eene goede Zoon. Troost hen in „hunne jammeren. Ach, ik kan hun niet „meer fchryven; want myn uur nadert: maar „zeg hun, dat hunne *Genoveva* geene echt- „breekfter was — dat ik onfchuldig ftierf — „dat ik in het uur des doods nog aan hen „dacht — dat ik hen voor alles, wat zy aan „my gedaan hebben, hartelyk bedank.”

„*Golo*, de arme verblinden dwaas, dood „dien niet in uwen toorn. Vergeef hem, zoo „als ik hem vergeef. Hoort gy? Ik bid u „daarom. Ik wil geen ouden haat met my „in de eeuwigheid mede nemen, en wegens „de my aangedane beleedigingen, moet geen „druppel bloeds vergoten worden.”

„Betoon ook op diegenen, die my zullen „onthoofden, geen haat, om dat zy my „onfchuldig dooden: maar bewys hun en „de hunnen veel liever alle goed: want zy „konde er niets tegen doen, en deden het „zeker ongaarne.”

„De goede onfchuldig vermoorde *Drako*, „was een van uwe beste dienaars. Zorg „voor zyne nagelatene weduwe, en weest „eenen vader voor zyne arme wezen. Dat „zyt gy hun fchuldig; want zyne aangekleefd- „heid aan u, was eigenlyk de oorzaak van „zynen dood: hy ftierf voor u. Vergeet ook „niet, om hem openlyk en plegtig voor „onfchuldig te verklaren.”

„Beloon het goede kind, dat u deze brief „geeft. Zy alleen was my getrouw, toen „alles tegen my was; of, het was veel „meer uit vrees voor *Golo* dat zich iemand „van de mynen, om zich de zaak aan te „trekken vertrouwde.”

„Weest voor uwe onderdanen een mildadig

„heer. Leg hun geene te groote lasten op. „Zorg dat zy regtvaardige ambtenaars, waar- „dige Geestelyke en bekwame Geneesheeren „hebben. Hoor ieder zelf aan; die eenige „bezwaarniffen voorftelt of u eenen nood te „klagen heeft. Weest byzonder jegens den „armen mildadig. Ach, ik dacht de moeder „van uwe onderdanen te zyn en hun nog veel „goeds te doen: doet gy het nu. Er rust „thans op u eene dubbelde verplichting.”

„En nu zeg ik u myn laaftte vaarwel. O, „treur toch niet te veel over my, beminde „Echtgenoot! Ik sterf gaarne: want kort en „vol ellende is dit leven; en ofschoon ik even „als eene zondares ben, zoo sterf ik toch in „allen die ftukken, daar *Golo* my van be- „fchuldigde, zoo onfchuldig als myn Verlos- „fer.... Hy zal myne ziel genadig zyn!
 „Nog eens, leef wel en bid voor myne afge- „fcheidene ziel. Ik fcheide met een verzoend „liefderyk hart, en ben nog in den dood — „uwe getrouwe *Gemalin Genoveva*.”

Dezen brief fchreef *Genoveva* onder een' „vloed van tranen. Inkt en tranen ftoomden „daarin zoo onder elkander, dat men dezelve „naauwelyks lezen kon. Zy gaf hem nu aan „het meisje, en zeide: „Bewaar dezen brief „als een kleinood, en toon hem aan geen „mensch: en wanneer myn Gemaal uit den „kryg terugkomt, geef hem dan den brief in „zyne hand.” Nu nam *Genoveva* haar parel- „snoer van haren hals, en zeide: „Bemind „kind! neem deze paarlen voor uwe getrou- „we, medelydende tranen aan: zy waren „myn Bruidftuk, en kwamen sedert den tyd „dat ik dezelve van mynen Echtgenoot ont- „ving, byna nooit van mynen hals; zy zul- „len nu uwe Bruidfchat zyn, en zyn vele „duizenden waardig maar vertrouw daarom „omdat gy nu ryk zyt niet te veel op het „aardsche, denk dat uwe Gravin, die deze „paarlen om haren hals droeg, nu weldra „met een zwaard doorsneden zal worden.
 „Leer van my, dat men zich op de beste men- „fchen niet verlaten kan. Ach, ik dacht „niet, dat zelf diegene, welke my deze paar- „len tot een halssieraad gaf, dezen hals zou- „de afhouden. Vertrauw daarom op God

„alleen: gaat nu heen blyft vroom en goed; „my tot de eeuwigheid voorbereiden. Leef „ik moet myn hart thans tot God keeren, en „wel!”

GENOVEVA wordt naar de geregplaats gevoerd.

Om dartelheid maar bos te vieren,
 Moet list op braafheid zegevieren.

Juist toen het meisje *Genoveva* verliet, „kraakten de yzere deuren van de gevange- „nis, met geraas gingen zy open, en twee „geharnaste mannen traden binnen. Den een' „hield eenen brandende pekfakkelt in de hand, „en den anderen droeg een groot ontblood „zwaard onder den arm. *Genoveva* knielde „met haar kind op de armen, en bad. De „beide mannen zagen haar by het licht van „den fakkelt knielen. „Sta op, *Genoveva*!”
 „zeide hy die het zwaard droeg en de fcherp- „regter was, met eene barsche stem, „neem „uw kind mede en volg ons!” *Genoveva* riep: „God weest my genadig! ik sta in uwe „hand!” — Zy stond op en volgde hen. De „weg die zy gingen, liep door eenen langen „onderaardsche gang, welke byna geen einde „had. De man met den fakkelt ging voor, die „met het zwaard achter haar, en een grote ha- „rige hond begelyde hen. Eindelyk kwamen „zy aan eene groote yzere deur; en de man, „die vooruit ging, ftak den sleutel in denzelfde

en blies den fakkelt uit. De deur ging open „en nu waren zy onder den vreijen hemel, „by een groot woud of bosch. Het was eene „heldere herfstnacht. Den hemel was vol ster- „ren. De maan neigde na haren ondergang, „en de wind woede koud. Geen van de twee „mannen sprak een enkel woord. Zy werde „*Genoveva* verre — verre in het bosch. Nu „kwamen zy op eene opene plaats, die rond- „om met hooge zwarte denne, fombere ol- „men en trilende espen omgeven was. Toen „zeide de man, die het zwaard droeg met „eene ftuursche stem: houd op *Genoveva*!
 „en kniel neder!” *Genoveva* deed zulks.
 „Geef nu ook uw kind hier. En gy, *Hen- „drik*, bind haar intusfchen de oogen, ver- „volgde hy, nam toen het kind by de armpjes „en hief het zwaard in de hoogte; doch zy „floot haar kind in de armen vast, zag „ten hemel en riep met luide stem: „O God,
 „laat my lierven: doch red myn kind!”
 „Maak geene omftandigheden!” zeide de „ftuursche man. „Wat ons geboden is moet „gefchieden: geef hier!”

Maar *Genoveva* ging weenende en klagende „voort met fpreken; „O gy beminde mannen „kunt gy dit arm, onfchuldig kind vermoor- „den? Wat heeft het misdreven? Wanneer „heeft het kwaad gedaan? Vermoordt my „ik wil gaarne fterven! Ziet daar mynen „ontbloote hals! Doch laat myn kind leven!
 „Breng het by myne ouders! Maar wanneer „gy dit niet durft, zoo laat dan niet om my, „maar om myn kind, ook myn leven. — Ik „wil dit bosch gaarne in myngeheele leven „niet verlaten, en dus nooit weder onder de „menfchen kome. Ach! ziet, ik uwe vrou- „en gravin! kniel voor u, en omarm smee- „kend uwe kniën. Wanneer ik u iets kwaad „misdreven heb, dood my dan; wanneer ik „eenige misdaden begaan heb, brengt my „dan om het leven; doch ik weet dat ik on- „fchuldig ben. O het berouwd u zeker eens,

„ wanneer gy thans myne tranen niet acht
„ Weest barmhartig met my, zoo zal het
„ God ook eens met u zyn! Laat tydelijk
„ loon u tot geene booze daad verleiden, want
„ hare straf is eeuwig. Vreest God toch
„ meerder dan de menschen. Of wilt gy *Golo*
„ werkelijk hooger achten dan God? Vergiet
„ dan geen onschuldig bloed: want het bloed
„ der onschuld roept wraak ten hemel, en
„ een moordenaar heeft geene rust.”

„ Ik doe niets,” zeide de man met het
„ zwaard, „ dan dat, wat my bevolen is. Of
„ het recht of onrecht is, dat moet *Golo* en de
„ graaf verantwoorden.”

Doch *Genoveva* ging voort met bidden en
„ smeeken. „ O ziet toch naar den hemel!”
„ zeide zy. „ Ziet daar de maan! Ziet, zy
„ verbergt zich achter de dennen, als kun-
„ nende zy de daad, die gy voornemens zyt
„ om te doen, niet aanzien. Ziet toch, hoe
„ bloedrood zy ondergaat! O, zoo dikwyls
„ als gy haar in het vervolg zoo ziet onder-
„ gaan, zal zy u aanklagen, omdat gy on-
„ schuldig bloed hebt vergoten! Ja, wanneer
„ zy ook hoog aan den hemel staat, en voor
„ alle menschen helder en glansryk schynt,
„ zal zy u toch bloedrood voorkomen. O,
„ hoort toch! Hoort, er verheft zich een wind.
„ Hoort gy niet hoe vreeslyk de boomen
„ ruischen, en hoe hard de bladeren ritselen!
„ De geheele natuur ontzet zich over den
„ moord der onschuld. O, in het vervolg zal
„ ieder ruischend blad verschrikken! Ziet de
„ sterren hier boven! Hoe ziet den hemel met
„ duizenden oogen op u neder. Kunt gy on-
„ der den hemel van God, zulk eene grun-
„ weldaad begaan? Denkt, daar boven de
„ sterren is een God, voor wiens oordeel gy
„ eens moet staan, O, Gy Vader der wedu-
„ wen en wezen! o doorweek de harten van
„ deze mannen, die ook vrouwen en kinderen
„ hebben, en houd hunnen arm toch terug
„ opdat zy eene arme moeder en haren ker-
„ mende kleine verschonen, en deze zware
„ bloedschuld niet op zich laden.”

De eene man die steeds gezwegen had,
„ wiesch zyne tranen af, en zeide tot den an-
„ deren: „ *Koenraad* my breekt het hart, wy

„ moeten haar in het leven laten. Wanneer
„ gy bloed wilt vergieten, steek dan liever
„ het zwaard *Golo* in de borst: hy is de
„ schuldige, maar zy heeft in haar leven
„ niets dan goed gedaan. Denk toch eens
„ aan al het goede, dat zy u in uwe laatste
„ ziekte bewezen heeft.”

„ Zy moet sterven,” zeide *Koenraad*, „ er
„ helpt niets aan myn lieve *Hendrik*! Het is
„ my ook hard om haar om te brengen; maar
„ wanneer wy haar laten leven, dan moe-
„ ten wy beiden sterven; en het helpt im-
„ mers niets, *Golo* zal haar toch wel wete
„ te vinden; en boven dat, moeten haaren
„ oogen tot kenmerken dienen, dat wy haar
„ om het leven hebben gebracht.”

Wy willen haar toch in het leven laten,
„ zeide *Hendrik*, „ en de zaak op deze wyze
„ behandelen: wy laten haar, opdat wy niet
„ verraden worden, zweren, om altyd in dit
„ Bosch te blyven; en aan *Golo* brengen wy
„ de oogen van uwen hond. — Ik wed, dat
„ het booze geweten het zoo sjipt niet zal
„ naziën; en het bedrog zal hem wel onbe-
„ kend blyven. — Maar, is het zoo niet, het
„ valt u hard om uwen hond te doden? —
„ Maar bedenk toch *Koenraad*! zoude onze
„ beminde Gravin en onze jonge Graaf; zoude
„ deze ongelukkige moeder en haar onschul-
„ dig kind u niet meer waardig zyn, dan...
„ God vergeeft het my! — uw hond? *Koen-
„ raad*! weest toch geen onmenschen.”

„ Dat ben ik niet, zeide *Koenraad* God
„ weet het, nog nooit was myn ambt zoo
„ zwaar: doch *Golo* wordt razend wanneer...
„ Weg met uwen *Golo*, zeide *Hendrik*.

„ De onschuld het leven te schenken, is in
„ het algemeen iets goeds. En een man moet
„ voor het goed doen niet vrezen, maar ook
„ iets wagen. Wanneer wy voor het tegen-
„ woordige eenig ongemak op ons halen —
„ wat is het dan toch? Het mag lang of kort
„ duren, het brengt toch goede vruchten voort.
„ De harde man zeide eindelyk: „ Het zy
„ zoo! Wy willen het wagen.” Hy zeide
„ dadelyk aan *Genoveva* eene verschrikke-
„ ken eed, om haar geheele leven nooit we-
„ der uit dit Bosch te komen; en zy moest

„ hem ieder woord naspreken. *Hendrik* moest
„ hem ook op zijn zwaard zweren om geen
„ eenig mensch een woord van haar te zeg-
„ gen, en haar ook nooit in de wildernis te
„ bezoeken. Nu voerde *Koenraad* met zijn
„ medenhelper, om zeer zeker te zijn,
„ haar nog eenige mijlen verder over bergen
„ en over dalen in het verschrikkelijkste oord
„ der wildernis, waarnog nooit een men-
„ schelijk wezen gewandeld had. — Daar
„ zonk zij eindelyk krachteloos en onmagtig
„ onder eenen denneboom neder.” De man-
„ nen lieten haar leggen, en gingen hunnen
„ weg. Slechts den een zag nog eens met
„ betraande oogen om, en zeide: „ God zal
„ zich over u erbarmen, en voor u en uw
„ arm kind verder zorgen; want wanneer
„ Hij niet barmhartiger was dan de men-
„ schen, dan ware het rampzalig.”

Toen zij in het slot terug kwamen, zat
„ *Golo* als een twijfelaar in zijne kamer en

„ had zijn hoofd in zijne hand gestort. „ Wij
„ brengen u de oogen!” zeide *Koenraad* ter-
„ wijl hij aan den kamerdeur staan bleef, en de
„ oogen van den hond in de opene hand ver-
„ toonde. „ Ik wil dezelve niet zien!” — riep
„ *Golo* met eere woeste stem, sprong op, en
„ greep naar zijn zwaard, zeggende: „ Wan-
„ neer zij nog eens den naam van deze on-
„ gelukkige slechts noemt, dan trek ik mijn
„ zwaard uit en stoot u ter neder. Ga da-
„ delijk uit mijne oogen en kom nooit weder
„ onder mijn aangezicht! — Dat is toch won-
„ derlijk,” zeide de booswigt dan bij zich
„ zelve, „ voorheen scheen mij de wraak aan
„ *Genoveva* zoo zoet, en thans is zij mij zoo
„ verschrikkelijk bitter, dat ik een' vinger
„ van mijnen hand gaf, indien ik het geen ge-
„ schied is, als niet gebeurd, konde herstel-
„ len. Ach, wie zijne hartstogten volgt, die
„ vint zich toch op het einde in alles be-
„ drogen!”

*GENOVEVA en haar kind worden door eene Ree van den
hongersnood gered — Het eenzame leven en Moederlyke
vreugde van GENOVEVA in de wildernis.*

*Hy, die het al van spys voorziet,
Begeeft, verlaat de braven niet.*

Genoveva bleef langen tyd in onmagt on-
„ der den dennenboom liggen. Eindelyk ont-

„ waakte zy, en zag zich met haar kind in
„ het wilde Bosch alleen. De geheele hemel
„ had zich intusschen met wolken omtogen.
„ De Maan was langzaam onder gegaan, het
„ was zeer donker, en een vreeslyke Storm
„ huilde door de bomen. Boven haar schreeuwde
„ een uil, niet verre van haar liet een wolf
„ zich hooren, zy trilde van vrees.

„ O God! o God!” riep zy, „ welk eene
„ ontroering bevangt my. Doch, Gy zyt ook
„ hier by my. Voor U is de nacht helder.
„ Gy ziet my! Waar geen mensch is, daar
„ zyt Gy, Gy verlaat hen niet, die op U
„ vertrouwen. Gy hebt my en myn kind —
„ oneindige dank zy U daarvoor! — uit de
„ handen der menschen gered. Gy zult ons
„ door geene wilde dieren laten omkomen.
„ Op U wil ik vertrouwen en niet vrezen!”
„ Zy bleef nu met haar kind op den schoot,
„ onder den boom zitten, vouwde hare handen
„ te zamen, zag met stille tranen naar den he-
„ mel en wachte, tot dat den dag aanbrak.
„ Doch er ontstond voor haar' op nieuw ellende,

het was een betrouwde nevelachtige herfst-morgen. Het geheele oord in den omtrek was ruw, wild en verschrikkelijk om aan te zien. Overal waren niets dan kaale rotsen, zwarte denneboomen, doornen en jeneverbesen-fruiken. De morgenlucht woei snydend koud — en eindelyk begon het zeer geducht te regenen en te sneeuwen. *Genoveva* beefde van de koude, en haar bemind kind begon door de ongemakken, de natheid en den honger luide te weenen. Zy zocht overal in het rond, een' hollen boom of eene steengroef tot afdak, en eenige wilde boomvruchten tot voedsel; maar nergens vond zy een droog plaatsje — nergens aan de half ontbladerende fruiken slechts ééne bes. Toen graafde zy met haaren teedere vingers op den harden, reeds bevrorenen grond eenige wortelen uit en de sneeuw werd door haar bloedrood ge-verwd. Deze wortelen kaaude zy nu, en gaf dit voedsel aan haar kind te eten.

Daarop ging zy, zoo vermoed en krachteloos zy was met haar kind op den arm, in sneeuw en regen door het verschrikkelyke Bosch nog verder, zonder te weten waarheen. Toen zy andermaal eene rots overgeklimmen was, zag zy onder, tusschen de ruwe rotsen een klein, smal weilandje. Zy klom naar beneden in eene rots, die dicht met denneboomen begroeid was, en toen zag zy onder de overhangende takken eindelyk eene kleine opening. Deze opening vertoonde een hol, dat ruim genoeg was, om des noods twee of drie personen te kunnen herbergen.

Niet verre van daar stroomde eene bron, zoo helder als kristal, die uit de rotsen haaren oorsprong nam. Eene soort van pompoenenboomen steeg van de rotsen in de hoogte; doch hunne bladeren waren verdord, en derzelver half verrotte vruchten lagen op den grond verstrooid, en waren niet om te eten.

Genoveva ging met haar kind in het hol. Hier was zy eindelyk voor den wind en de regen beschermd: doch nog altyd sidderde en beefde zy van de koude. Het was thans middag; den honger kwelde haar verschrikkelyk, en haar kind begon ook weder van den honger te weenen. Toen knielde zy in

het hol neder, legde haar kind voor zich op den grond, zag door de opening van het hol naar den hemel, vouwde de handen en bad: „O, Gy goede Vader in den hemel! Zie toch neder op eene weenende moeder en haar versmachtend kind! Gy voedt ook in de ruwe jaargetyden de raven, die op de hooge rotsen rondvliegen. Gy vergeet de wormpjes niet, die hier aan de wanden der rots kruipen, en laat hen ook in den winter een vezeltje groene mos vinden. Gy kunt ook my en myn kind in deze wildernis onderhouden, en voor ons uit deze steenen brood maken. Neen, Vader! Gy kunt — Gy zult ons niet versmachten laten! Gy hebt ons eene woning laten vinden! Gy zult ook voor voedsel zorgen.”

Ziet, op eens verdeelden zich de wolken en de zon scheen zacht en verwarmd in het hol. Het risfelde eenigzinds in het afgevalen loof — en plotselyk stond er eene Ree voor het hol: en daar zy nooit door de menschen was vervolgd geworden, zoo was zy in het geheel niet schuw. Zy kwam in het hol, dat hare gewone verblyfsplaats was, zonder vrees binnen, en bleef voor *Genoveva* staan. *Genoveva* schrok in het eerst voor het dier; maar allengs werd zy vrypostiger en streelde hetzelve. Het dier scheen wegens de vriendelykheid het geheel zonder gevoel te zyn. Nu kwam *Genoveva* op de gedachte, om zich en haar kind met de melk van dit dier te voeden. „O God, waartoe dwingt de nood, een arme moeder!” zeide zy, en liet het kind aan den Ree zuigen. De Ree, wier jongen door eenen wolf verscheurd waren, en van de overvloedige melk gekweld werd, liet dit gaarne verrigten. *Genoveva* wikkelde hierop het kind dat thans zweeg en slapen wilde, in een deel van hare kleedingstukken, en legde het in een hoekje van het hol, alwaar hiertoe een zeer geschikt plaatsje was, neder. Nadat *Genoveva* voor haar kind gezorgd had, dacht zy eerst aan zich zelven. Zij ging weder uit het hol, verzamelde de verstrooide pompoene, verbrak ieder aan twee gelyke stukken, holde dezelve uit, en waschte dezelve in de bron holder en zuiver.

Toen zy terug kwam, had zich het dier in het hol nedergelegd. *Genoveva* hield het eenige groene, frissche kruiden voor, die zy by de bron gevonden had, oogenblikkelyk stond het dier op, at uit hare hand en likte dezelve, als willende zy aan haar: hare dankbaarheid betuigen, af. Nu beproefde *Genoveva* om het dier te melken. De Ree verdroeg het geduldig, en *Genoveva* vulde verscheidene pompoenen-schalen met melk. Toen viel zy op hare kniën neder, hield eene geheele schaal vol zuivere, laauwe melk met beide de handen ten hemel, en bad weenende: „O myn God! neem myne tranen tot dankbaarheid voor deze uwe milde gaven. Ja, deze melk is een geschenk van U! Gy liet voor my in deze harde rotsen eene bron tot voedsel ontspringen. Gy beschikte het, dat wellicht een vogeltje dit pompoenzaadje in deze wildernis verloor, opdat het my aan geene gereedschappen zoude ontbreken, om uwe gaven op te vangen. Gy geleide myne treden naar dit hol — de verblyfsplaats van dit goede dier. Nu zal ik — nu zal myn kind niet versmagten. Nu kan ik den koude voedelooze winter, in vertrouwen op U, gerust en getroost te gemoet zien!”

Daarop dronk zy; de tranen van dankbaarheid dropen in de melk. „O, welk eene kostbare drank!” zeide zy. „Zoo wel heeft my in myn geheele leven geene spys gemaakt. O God, hoe weinig wist ik, aan de ryke tafel van myne ouders, uwe gaven te schatten! o vergeef toch, dat ik U niet beter dankte; — vergeef, dat ik den armen geen meerder goed deed. Ach, ik had het nooit ondervonden, hoe veel pyn de honger doet. O, hoe vele behoeftigen had ik met geringe kosten eene grootelafenis kunnen verschaffen!”

Nadat zy zich met de melk zeer verkwikt en God nog eens daarvoor gedankt had, ging zy weder uit het hol, plukte aan de rotsen aan de oude boomstammen in den omtrek zachte, drooge mos, verzamelde daarvan verscheidene voorschoten vol, en bereide toen voor zich zelf en haar kind, in het hol eene

zachte legerstede. Toen boog zy de sterke, digte dennetakken, die over den ingang van het hol hingen, nog meer naar beneden, om het hol nog beter tegen den wind te bewaren. Onder de denneboomen had zy een klein dor stokje gevonden, dat sierlyk met zacht wit, geel en groen mos begroeid was. Zy verbrak hetzelve in twee ongelyke stukken, hechtte met een taai dennentakje het kleine stuk zóó aan het grootte, dat daarvan een kruis kwam, en plaatste het op de beste plaats van het hol. Toen zy met alles gereed was, zette zy zich vermoed in het hol neder. De dennetakken die den ingang even als een donker groen voorhangsel bedekte, verbreiden eene aangename schaduw in het hol, en door de uitwaseming des diers was het hol bereids liefelyk verwarmd. Als *Genoveva* nu op dusdanige wyze zat, zoo werd zy op zekeren keer ongemeen licht en wel om het hart. Zy dankte God innig, dat Hy haar uit de donkere gevangenis gered, en haar tegen *Golu* eene zekere toevlugsplaats bezorgd had. Waarlyk het viel haar binnen, dat zy ook hier veel te lyden zouden hebben; dan zag zy op het kruis, en bad:

„O myn goede Verlosser! daar gy uit liefde voor my aan het kruis stierf! Zoo wil ik dit uw teeken altyd voor oogen hebben. Bestendig zal ik my aan uwe liefde herinneren. Met U wil ik myn kluizenaars leven in deze wildernis beginnen; myn lyden is nu een kruis: ik wil het naar uw voorbeeld geduldig op my nemen, en steeds, als Gy bidt: „Vader! uwe wil geschiede, en niet de myne.” Het zal ook eenmaal, een einde nemen, en het oogenblik zal komen, waarop ik met U zeggen kan: „Het is volbragt!”

Nadat zy aldus gebeden had, sloot zich na eenen langen tyd, voor den eersten keer een zachte slaap in hare oogen; haar kind sliep vervolgens aan haar hart, en de getrouwe Ree, die van nu af aan haar niet verliet, rustte voor hare voeten. — *Genoveva* leefde van nu af aan, in deze wildernis als een ware kluizenares. De winter vervloog,

de zomer daagde, en maakte voor den winter plaats; en zoo volgde het eene jaargetyde op het andere, zonder dat er iets buitengewoon voorviel.

Wanneer zy des zomers op de heete midagen tusfchen de stomme rotsen en boomen zat, en niets hoorde dan het gekras der raven, of het bakken der fpechten, wanneer in de huiverige herfstnachten de koude maan hoog aan den hemel stond en de eenzame rotsen befcheen, en als zy des winterts uit haar hol over de onmetelyke menigte van fneeuw heen zag, daar zy slechts de fperen van wilde dieren bemerkte, zoo verlangde zy hartelyk, om weder eens het aangezicht van hare ouders, van haar gemaal, van hare vrienden of slechts van een enig mensch te zien: „O, hoe gelukkig,” zuchtte zy dikwyls, „zyn de menschen, die by elkan- der leven, met elkander fpreken en elkan- der hen lyden en hunne vreugde kunnen medeendeelen! En hoe dwaas zyn zy, dat zy dit zoete geluk, dikwyls in het geheel niet achten, en elkander zoo menigmalen het leven verbitteren.”

Doch zy achtte thans haar heil grooter en zeide daarom: „O God, het geluk om met U te kunnen omgaan, is toch oneindig zoeter, dan den omgang met menschen verre verwydert, zoo zyt Gy toch altyd naby, zoo wel in de dorre wildernis, als in de stille middernacht, bewaard ons uwe Vaderlyke Voorzienigheid! Welke zaligheid! dat wy met U fpreken kunnen — Gy in- nigste Vriend van onze zielen!” Zy ge- wende er zoodanig aan, om steeds met God om te gaan en in het hart met Hem te fpreken, dat haar in deze vriendelyke en vertrouwelyke gesprekken, de uren als oogenblikken vervlogen.

Ofschoon haar het uitgraven van de wortelen, en het verzamelen der vruchten van het woud veel arbeid kostte, zoo moest zy toch menig uur zitten, waarin zy niets te doen had. Zy zeide dan dikwyls: „Ach, indien ik slechts eenige naalden en eenige garen had, hoe aangenaam zoude dan mijn nig uur vervliegen; hoe goed zoude ik dan

„my en myn kind kunnen kleeden. De men- schen beklagen zich dikwyls over den ar- beid; doch zonder den arbeid is het leven treurig en langdurig en de hardfte arbeid is zoet, tegen het niets doen.”

Dikwyls had zy het grootfte verlangen naar een goed boek. „Hoe menig uur” zeide zy, „konde ik fchoon en leerlyk door- brengen! doch, uwe werken in den om- trek, lieve God! zyn ook boeken, die Gy zelf gefchreven hebt.” Zy begon nu de werken van God veel opmerkzamer te be- fchouwen, dan zy anders in haar leven ge- daan had: en het kleinste bloempje, kevertje of flakje deed haar, wanneer zy de fperen van Gods wys- en goedheid in hetzelfde be- merkte, dikwyls het onuitsprekelykfte verge- noegen.

Ongemeen verheugend en troostelyk was het haar, dat *Christus* zoo vele van zyne fchoonfte gelykenissen, uit zulke voorwerpen genomen had, van welke zy ook in de wil- dernis omgeven was. Wanneer de zon in het voorjaar weder zoo liefelyk en vriende- lyk in het hol fcheen, dan zeide zy zeer verheugd: „Lieve God! uwe zon is my een fchoon beeld van uwe vriendelykheid en vaderlyke liefde; want *Jesus*, uw zoon, zeide toch: „De Vader in den hemel laat zyne zon opgaan over de goede en de booze.” Myne liefde voor de menschen, gelykt daarom aan uwe zon. Ik wil mijne vyanden ook gaarne goed doen, indien ik slechts konde.” Wanneer zy om haar le- vensonderhoud bekommerd was, en de treu- righeid in haar hart wilde fluipeu, en zy dan op den fchoonen morgen het heerlyke gezang der vogelen hoorde, dan riep zy: „Gy zyt zoo verheugd en zorgeloos, kleine welge- moeds fchepfelen! en gy zingt zoo vrolyk! zoude ik dan ook niet vrolyk zyn en zingen even als gy? *Jesus* wil dit toch en zegt het ons: „Ziet slechts de vogelen onder den hemel! zy zaaijen niet, zy maaijen niet, zy verzamelen niets in hunne fchuren, en hun hemelche Vader voedt hen toch. Zijt gy niet veel meer dan zij?” — Ja mijn God! Gij bemind mij meer, dan alle deze

„vogelen; ik moet daarom ook veel vrolyker zyn, en my niet bekommere, wanneer thans voor my geen zaadkorrelte gezaaid, geen halmpje beoogst, en geene fchoof meer in de fchuur gebragt wordt.” Als zy de bloe- men van de wildernis, die haar klein dal met duizenderlei verwen versierden, beschouwde zeide zy: „Ook gy zyt voor my vriendelyke panden; op zulke bloemen wees *Jesus*, als hy zeide: „ziet de bloemen des velds! Zy arbeiden en spinnen niet, en toch zeg ik u, dat *Salomon* in al zyne pracht niet zoo fchoon gekleed was, als een van deze. Wanneer nu God, hét gras op de velden, zoo fchoon kleedt; — zoude Hy dan dit niet veeleer aan u doen gy kleingelooivigen? Ik wil dus niet meer kleingelooivig en niet meer kleinmoedig zyn. En ofschoon ik thans niet fpinnen, noch naaijen kan, zoo wil ik my toch niet met zorg, wegens myne toe- komende kleeding kwellen.

Des zomers, wanneer het in haar rotsdal gloeiend heet was, en zy dorstig naar hare bron ging, en daar frifch water fchepte en dronk, zeide zy dikwyls: „Wat deze bron voor myne brandende lippen is, dat is uwe Leer, uw Geest, o Heer! voor myne ziel Gy zegt het toch zelf: „Wie dorst heeft die kome tot my, en drinke. Het water dat ik hun geve, zal voor hen eene bron worden, die in het eeuwige leven vloeit. Ja deze innige levensbron alleen verkwikt my met troost, en bevochtigt my thans met vreugde, daar my alle troost van buiten ontnomen is, en my alle geoorloofde verma- ken des gezelligen levens ontroofd zyn. Dikwyls, wanneer zy de monsterachtige rot- sen, die haar dal insloten, en die reeds ee- wen onder fform en onweder onbewegelyk stonden, beschouwde, kwamen haar de woor- den van *Jesus* in hare gedachte: „Wie myn woord hoort, en het vólbrengt, die verge- lyk ik by de wyze Man, die zyn huis op eene fteenrots bouwde. Op uw Woord,” zeide zy dan, „wil ik myn heil bouwen, en het ftaat als eene rots.” De doornen en de distelen waren haar ook tot leering. „Als

„men van u, gy ftekelyke gewassen, druiven en andere edele vruchten konde afplukken, zeide zy, „dat zoude zeer aangenaam zyn, en kwam my waarlyk wel te ftade. Doch het blyft by dat, wat *Jesus* zeide: „van doornen kan men geene druiven, en van distelen geene vygen inzamen. Elke goede boom bréngt goede, en elke flechte boom bréngt flechte vruchten voort.” Ik wil daarom een goede boom zyn, en goed doen zoo veel ik kan. Nooit wil ik aan de doornen en distelen gelyken, die slechts fte- ken en geene, of alleen flechte vruchten voortbrengen!” Zoo waren de Zon, de Vo- gels, de bloemen, de bron, de rotsen, de doornen en de distelen kenmerken, die haar aan de woorden van *Jesus* herinnerde en haar genoeg tot denken gaven.

Liefelijker dan de voorjaarszon, aangener dan de lente met hare bloemen en vogelen leerrijker dan alles wat men in de wildernis zien kon, was haar het aanschouwen van haar kind. Zij droeg het op elken heideren dag uit het donkere hol onder den fchoonen blaau- wen hemel. Wanneer zij, als de Ree op eenige afstand graasde, met hét kind op den arm voor het hol op en af ging, en met het kind, ofschoon het er nog niets van verftond, in de vriendeljkfte uitdrukkingen fprak; en alsdan het kind zijne kleine armpjes naar haar uitrekte en haar toelachte, dan was het haar niet anders, als of deze lachjes de geheele wildernis versierden, en of alles wat om haar stond goud was. Zij zonk dan dikwyls op de plaats, waar zij stond, op de kniën, drukte het kind aan hare borst, zag met zachte, teeder lachjes van moederlyke teederheid op het- zelve neder, en zeide: „O God! hoe kan ik U genoeg danken, voor de gezondheid en het behoud van dit lieve kind! Welke vreug- de, welke troost, welke aangename bezig- heden verfchaft het mij dagelyks in deze ruwe verblijfplaats! O, zie toch ook, Vader in den hemel! met zegen op dit kind neder, en laat het verder in alle deugden opgróei- jen!” Hoe helder en vrolijk ziet het uit de oogen, vervolgde zij dan, „hoe rein is het

„ gekrulde voorhoofd en hoe zuiver zyn de rozenroode wangen nog van alle hartstogten. Hoe zorgeloos rust het hier aan myn hart! O, wel met regt zeide de Goddelyke Verlosser: „ wanneer gy niet wordt als „ kleine kinderen, zoo kunt gy in het Ryk „ „ der Hemelen niet komen.” Ach! dat toch alle menschen uit vreijs keus en overleg, zoo ver van hoogmoed, nyd, haat en andere booze hartstogten verwyderd waren, als dit kind hier nog in zyne onschuld en uit gelukkige onwetendheid is! Dan hadden wy wel een hemelryk in ons hart; dan konden wy in deze wereld zoo vrolyk leven, als het kind aan de borst van zynen moeder; dan konden wy even zoo te vreden en zalig aan het Vaderhart van God rusten.”

Menigmaal ontstond by haar de levendige wensch, om weder eens eene kerk te kunnen bezoeken: „ welke zaligheid is het,” zeide zy, „ wanneer duizenden vereend voor God knielen, Gods Woord vernemen, of wanneer het lofgezang der geloovende menigte zich vol aandacht ten hemel verheft. O, mogte ik toch eens weder eene klok hooren, ik geloof het zoude my ligter om het hart zyn!” „ Doch,” zeide zy dan weder, „ de geheele natuur — den hemel boven my en de aarde om my, is ook uw tempel, o God! En het hart dat in de eenzame wildernis staat, en naar u verlangt, is ook uw altaar. Dit rotsendal zy dan een tempel, die aan U toegeheilgd is, en myn hart zy het altaar.” — Er was ook geen boom en geene rots, waar zy niet gekniel en gebeden had. En wanneer zy door den winter niet meer konde uitgaan, dan knielde zy menig uur voor het kleine kruis in haar hol, op eenen ruwen steen, die uit de rotsenmuur voortkwam, en haar voor een bidbankje diende, neder.

Daar er niet zelden onder de kruiden en doornen, in de wildernis, een heerlyke purperkleurige bloem opgroeit, zoo bloeide voor *Genoveva* midden in hate diepe eenzaamheid de schoonste en gezelligste vreugde. *Smartenryk*, haar bemind kind, had intusschen

zeer toegenomen en was thans een wonderbare schoone jongeling, die bereids konde loopen. Zy kleepte hem in het schoonste bontkleurige veltje van een jonge Ree, die zy eens in het woud gevangen had. Ofschoon de jongeling niets dan kruiden en wortelen, melk en water genoot, zag hy er toch, zoo volmaakt en zoo bloeiend uit, als eene roos. Thans ontwaakte het verstand van den beminnelyken jongeling. Hy begon zelf bewustheid te krygen van die dingen, welke om hem waren, woorden te verstaan en te onderscheiden.

Genoveva, die sedert lang geen woord van de lippen der menschen gehoord had, ondervond eene ontzettende vreugde toen zy de eerste verstaanbare klank uit den mond van den jongeling vernam; maar eene nog grootere vreugde gevoelde zy, toen hy het zoete woord *moeder*, voor den eerste keer schoon en duidelyk uitsprak. Het was in het begin van den winter. Zy sprak nu in haar donker hol uren lang met hem; leerde hem alles, wat men in het hol en kleine dal zag van de zon tot het kleinste kittelfleentje, van den denneboom tot het moszaadje noemen, en konde weldra met hem een klein gesprek daarover houden. De eerste stralen van het aanwassende verstand, de eerste vonken der kinderlyke liefde, die zy aan hem bemerkte deden haar onuitsprekelyk veel vergenoegen en elken dag was voor haar ryker in menigvuldige moederlyke vreugde. Hy bloeide voor haar midden in den winter, als of het eene schoone lente ware.

Tegen het einde van den winter werd de jongeling krank en konde in geenen langen tyd uit het hol gaan. Dan spoedig na den eerste dagen der lente was hy weder gezond, en bloeide nu weder als eene roos. Toen nam *Genoveva* hem op eenen schoone lentemorgen by de hand, en geleide hem weder voor den eerste keer uit het donkere hol in den opene lucht, naar het bloemig dal. De pracht van de volle lente, die de jongeling thans, in de dagen des helderen bewustzins, op eens zag, maakte op hem den levendigsten indruk. Gheel verwondert

bleef hy staan, en beschouwde alles met groote oogen. „ Moeder! wat is dat?” riep hy, „ alles is geheel veranderd; — alles is „ nu veel schooner.”

Genoveva zette zich neder op een mosachtig stuk dat door een paar jonge beukebome beschadwd werd; zy nam den jongeling op haren schoot en stroomde, zoo als zy in den winter en in de eerste dagen des voorjaars gedaan had, eenige verzamelde korreltjes van woudkruiden neder, en lokte de vogelen. Dadelijk kwam er eene menigte op aan vliegen, als: het vriendelyke roodbaartje, het groenachtige sysje, het vlasvinkje met prachtige purperroode veertjes en borst, de bontkleurige putter, — en pikten de korreltjes vlytig op. „ Zie,” zeide zy, „ deze vogeltjes zingen „ zeer liefelyk.”

De kleine was van vreugde als buiten zich zelven. „ O gy lieve, lieve nette diertjes! zeide hy, „ gy zingt zoo schoon! Gy kunt „ het waarlyk beter dan de raven, die, ge „ durende de winter zoo treurig krasten; en „ gy zyt ook veel schooner dan zy. „ Maar „ zeg my nu eens, Moeder!” begon hy weder, hoe komt het toch dat alles zoo schoon is? Waar komen toch al deze schoone zaken „ van daan? Want gy hebt toch, sedert „ dat ik ziek was, ons dal zoo heerlyk niet „ kunnen versieren? Gy waart toch altyd „ by my in het hol, en zoo bekwaam waart „ gy toch niet!”

„ Lief kind!” zeide *Genoveva*, „ ik heb „ het u reeds gezegd, dat wy zulk een goe- „ de Vaer in den Hemel hebben — de lieve „ God, die de Zon, de Maan en de Sterren „ geschapen heeft. Zie, Hy heeft ook dit al- „ les gemaakt, opdat wy een ware vreugde „ zouden smaken.” — „ O, die lieve goede „ God!” zeide de jongeling, „ is toch zeer „ braaf en regt werkzaam.” *Genoveva* lachte over zyne kinderlyke eenvoudigheid. „ Waar- „ lyk,” zeide zy in zich zelf, daar zy hem in de armen sloot en kuste, „ zoude menig kind „ dat ouder is dan gy zyt, als het u zoo „ hoorde spreken, u onverstandig noemen en „ u belagchen; doch alleen daarom, omdat „ zy vergeten zyn, dat zy zeiven eens zoo

„ spraken, en hoe wy menschen allengs tot „ kennis kwamen.”

Des anderendaags wekte haar den kleinen reeds vroeg in den morgenstond op, en toen zeide hy, „ Moeder! o, sta toch op, en kom „ met my! Wy willen gaan zien welke schone „ dingen die lieve God weder gemaakt heeft!” *Genoveva* lachte vriendelyk, en voerde hem naar een groen plaatsje, tusschen de rotsen waar de zon gloeiend heet inscheen; waar alles vroeg ryppe, en alwaar zy reeds voor eenige dagen aardbeziën-bloezems bemerkte had. Er waren thans ook verscheidene aardbeziën ryp, en rooder dan scharlaken. „ Zyn dat „ ook bloemen?” vroegde de jongeling. „ Neen „ zeide *Genoveva*, „ dat zyn aardbeziën.” Zy knielde neder, plukte eenige van de schoonste af, en zeide: „ Kom, doe uwen mond open „ en proef dezelve eens.” De kleine at de- „ zelve en drukte de hand op de borst: „ O, „ die zyn goed! Mag ik nog meerder pluk- „ ken?” „ Ja wel! maar alleen diegene welke „ goed rood zyn.” Toen reikte hy fluks zyne kleine handjes uit, en begon te plukken en te eten. O, hoe goed is toch de lieve God, „ dat Hy ons zulke goede zaken schenkt!” „ Nu,” zeide *Genoveva*, „ dank Hem dan „ ook!” De jongeling zag met glinsterende oogen naar den schoone blaauwe hemel, kuste zyne handjes, wierp deze kus naar omhoog, en riep zoo hard als hy maar kon: „ Lieve „ God! Ik bedank U voor de aardbeziën!” Toen vroegde hy zyne moeder: „ Maar heeft „ de lieve God dat wel gehoord?” *Genoveva* drukte hem aan haar hart, en antwoorde lagchend: „ Waarlyk! Al had gy het ook slechts „ gedacht, zonder een woord te zeggen dan „ had Hy het toch geweten, God ziet, hoort „ en weet alles.”

Smartenryk wilde nu allen dagen nieuwe zaken die de lieve God gemaakt had, zien; doch *Genoveva* zeide: „ Gy moet nu zelf acht „ geven en nazien, en my dan verhalen, wat „ gy al ontdekt hebt. Zie daar in de schaduw „ van deze hooge rotsen, hier aan de winter- „ zyde van het dal, waar de sneeuw voor wei- „ nige dagen smolt, staan zwarte doornen; en „ wel sleedoornen. Zie er zyn eene menigte

„zeer kleine bolletjes aan. Deze noemt men bloesemknopjes. Kom nu hier! daar ginds aan de zomerzyde van het dal, zyn andere struiken of heesters, met zeer kleine doornen, deze noemt men egelantierbeziën en hebben langwerpige knopjes. En zie! daar boven in het dal staan een paar groote boomen namelyk: een bosch- of hout-appel-, en een bosch- of hout-pereboom. Beschouw dezelve goed! Gy ziet er nog niets aan dan dat alle takjes vol groote knopjes zyn. Geef nu alle jagen wel acht, hoe alles voortgaat, en verhaal het my dan weder!”

Den volgenden nacht viel er een liefelyke verwarmende voorjaarsregen, en lokte de bladeren en bloesems uit. Toen kwam *Smartenryk* vol vreugde aangesprongen, en riep: de groene bolletjes aan de sleedoorns zyn thans zuivere, kleine, sneeuw witte bloempjes! En de andere doornstruiken zynen vol met kleine, heldergroene blaadjes! En de boomen zyn ook vol met witte en roode bloemen. O, dat is eene vreugde! O, hoe goed is toch God! O, kom toch moeder en zie!” *Genoveva* kwam. Ziet gy, zeide hy. En zie, de egelantierbeziën-struik, zy krygt zeker nog meer schoone roode bloemen, maar ze zyn nog niet opgekomen. Zie het roode kykt al een weinig uit de knopjes. Is de lieve God dezen nacht er dan niet mede gereed gekomen?” O kind, zeide *Genoveva*, dat te maken, kost God in het geheel geene moeite! Hy kan alles in één oogeblik, want Hy is almachtig. Maar, vervolgde de jongeling, zeg my toch, hoe kan God in den duisteren nacht alles zoo maken?

Genoveva zeide hem, dat God in den nacht zoo goed kan zien als op den dag; en *Smartenryk* was hierover vol verwondering.

Op een' morgen kwam *Smartenryk*, vol vreugde aangesprongen, en riep: „Moeder! daar heb ik nu weer iets gevonden dat zeer schoon is. O kom toch en zie wat het is!” Hy voerde haar by de hand naar een sleedoornboschje, en zeide: „zie eens in dit donkere doornbosch! Ziet gy niets?” „Dat is een vogelnestje, lief kind!” antwoordde *Genoveva*, „een vlasvinkennest. Zoo als wy een

„hol hebben, zoo hebben zy een nest. Zie „het vogeltje zit er in. Hoe vriendelyk ziet „het ons aan! Het vliegt weg. Beschouw „het nestje nu goed — maar steek u niet „aan de doornen! Zie, van buiten is het „van dorre, vale grashalmen te zamen „voegd; van binnen is het sierlyk met te- „dere brunachtige haartjes gemaakt. Zie „er nu goed in, zeide zy, en hief den jongeling in de hoogte. „O dat is schoon!” zeide hy. „Maar wat zyn dan die vyf nette „kleine dingetjes, die daarin liggen?” „Dat „zyn eijertjes,” zeide *Genoveva*; „zie hoe „schoon bleekgroen zy zyn, en wat schone „roode streepjes zy hebben. Maar wat doet „toch het vogeltje met die eijeren? vraagde de jongeling. „Dat zult gy wel zeln! antwoordde *Genoveva*, „zie maar alle dagen „vlytig toe — maar raak er toch vooral „noot eenige aan!”

Na een paar dagen bezocht *Smartenryk* weder het nestje. Toen waren in plaats van eijeren, er al jonge vogeltjes in. „O, zie „toch, zeide *Genoveva*, zie hoe teeder en „klein zy zyn! zie zy zyn nog blind, en „hebben nog geene vedertjes! Zy kunnen „ook niet vliegen — en niet eens uit het „nestje huppelen. „Ach, die lieve, kleine „arme, naakte gekjes! zeide de jongeling. „Maar moeten zy dan niet bevriezen en hon- „ger lyden?” „Neen, lief kind, zeide *Genoveva*, „daar heeft de lieve God reeds „voor gezorgd. Het nestje is van binnen „week, en digt met teedere haartjes gevoerd „opdat zy zacht en warm liggen. Het is „rond, opdat zy zich nergens aan zouden „flooten, en zich geen zeer doen. Dit ge- „heele bekoorlyke nestje heeft het oude vo- „geltje zelf gemaakt. Niet waar? het is „kunstig. Wy, lief kind! kunnen et geen „tot stand brengen: deze kunst heeft de lie- „ve God, het oude vogeltje geleerd, uit „redere zorgvuldigheid jegens de jonge kleine „vogeltjes. Zie, de groene, ronde blaadjes „van de doornstruiken in het rond, die hun „thans, daar de zon zoo heet schynt, liefelyke „schaduw geven, en hen voor den re- „gen en de vochtigheid beschermen. En

„wanneer het des nachts, 'smorgens en des „avonds slechts een weinig koel wordt, dan „komt het oude vogeltje en plaatst zich met „uitgespreide vleugelen, zorgvuldig op hen, „opdat zij warm toegedekt zyn en niet be- „vriezen: en de puntige doornen in het rond „die zyn daar ook niet nutteloos; de booze „raven zouden de jonge vogeltjes opeten; „maar de doornpunten houden haar van „het nestje af en steken haar, wanneer zij „de jonge vogeltjes eenig leed willen doen. „Maar het oude vogeltje, dewyl het zeer „klijn is. sluipt ligt door de doornen, zon- „der zich te beschadige. Zie, zoo verkon- „digen ons alle dingen, zelfs de stekende „doornen, de vriendeljkheid en de teedere „vaderlyke zorgvuldigheid van God.”

Terwijl *Genoveva* dus sprak, kwam het oude vogeltje aanvliegen en plaatste zich op den rand van het nestje. Al de jonge vogeltjes strekten kweelend de kopjes in de hoogte, en sperden de bekjes wyd open en de oude voerde hen. *Smartenryk* was geheel verrukt. „O, dat is schoon!” zeide hij. „Dat is zeer schoon!” en huppelde van vreugde. „Zie,” zeide *Genoveva*, „de jonge vogeltjes kunnen hun voedsel nog niet halen, „daarom brengt den oude het hun. De kor- „reltjes waren hun te hard daarom verbreekt „den oude dezelve, en laat ze eerst in zyn „kropje week worden, en geeft het dan aan „hen. Heeft God dat niet zeer schoon in- „gerigt? Zie, zoo liefderlyk zorgt God voor „al zyn schepselen, ook voor het kleinste „vogeltje! Zoo liefderlyk zorgt Hij ook voor „ons!” „Ja lief kind!” vervolgde zij, en „zag hem weenend aan, „Hij heeft tot nu toe „voor u gezorgd, en zal nog verder voor u „zorgen!” „Ja, ja,” zeide de jongeling, „Hij heeft voor mij gezorgd, de goede lieve „God. Hij heeft u aan mij gegeven, lieve „Moeder! Gij hebt mij veel liever, dan het „oude vogeltje zyne jongen heeft. Zonder „u had ik reeds voor lang moeten omkomen,” Zoo sprak hij, en viel zyne moeder om den hals.

Smartenryk had nu zyne moeder alle dagen iets nieuws te verhalen, te toonen en

te brengen. Daar zij zich nu met hem ophield, en hij geen speelmakkers had, die hem bedorven, en geene speelzaken die hem verstrooiden, alzoo ontwikkelde zich zyn verstand al meer en meer. Hij beminde zyne moeder boven al, en elke schoonheid der werken van God, maakte op zyn schuddeloos hart den diepsten indruk. Iederen morgen bragt hij zyne moeder de schoonste bloemen, plukte de bekoorlijkste korfjes, die zij van biezen gevlogten had, voor haar dagelyks vol met de heerlykste aard- en boschbeziën. Het ruwe hol versierde hij met de schoonstrepigste slakkenhuisjes en de glansrijkste schelpjes, met zeldzame mos en fonkerende steenen; waardoor het, een niet onaangenaam sierlyk aanzien bekam. Dagelyks verhaalde hij haar, hoe de kleine, groene bolletjes, die uit de sleedoornbloesems, en de groene, eironde bolletjes, die uit de boschrozen ontstaan waren, steeds grooter en grooter werden; en, hoe ook de vogeltjes opwasten en kleine vedertjes bekwamen, en, tot dat eindelijk de sleedoorn vol glansrijke zwarte sloopruimen, en het hangendoornbosch, vol scharlaken roode egelantierbeziën hing, zoodat al de vogeltjes daar van daan vlogen.

Als hij voor den eersten keer de helder schoone morgester zag, en hij eens tuschen de duistere zwarte denneboomen een zeldzaam schoongloeiend avondrood bemerkte, en hij den eersten regenboog ontwaarde, toen kwam hij vol vreugde aangeloopt, haalde zyne moeder, en zij moest alles met hem aanschouwen en bewonderen: hij dankte met zyne moeder God, die zoo vele heerlyke dingen gemaakt heeft. Hierdoor deed hij zyne moeder duizenderlyk vermaken aan. *Genoveva* wierp, wanneer zij de vriendeljkheid van den jongeling zag, dikwijls van vreugde eene weenenden blik ten hemel, en zeide: „O God! dus kan dan een schuldeloos hart, ook in „de wildernis een paradijs vinde! en eene „ziel die U bemind en U lief heeft, vind ook „midden onder ellende en lijden, den hemel.”

De bezorgde moeder had nu ook niet vergeten, om hem voor de vergiftige gewassen te waarschuwen, die overal in de wilde is in

majesteufche pracht stonden. zij wees hem de zwarte, glansrijke wolfsbeziën en de bekoorlijke, roode beziën des vijfvingerkruids, den groenachtigen bruinen doornappel, de melkwitte wortelen van de dolle of wilde kervel, en het hoogroode, als met witte paarlen bezaaide vliegenschwam. „Eet daar toch „niets van,” zeide zij, „eet ook niets voor „dat gij het aan mij vertoond hebt: anders „zoude gij zeer ziek worden!” Doch de goede verstandige moeder waarfchuwde hem nog zorgvuldiger voor ongehoorzaamheid, eigenzinnigheid, snoepachtigheid en andere kinderlijke misdaden. „Deze,” zeide zij, „zijn

GENOVEVA bekommt door een wolf eene verwarmende kleeding.

waar zy geen uitkomst weet te denken; wil God haar hulp en trooste schenken.

Onder de vele schuldelooze vreugde, waren voor Genoveva en haren zoon, de laatste lente en zomer vervlogen. Het was thans herfst. De zon scheen flauwer, ging dagelijks later op en vroeger onder. De zuivere blaauwen hemel was bestendig met treurige, donkere wolken verduisterd. De aarde bragt niets aangenaams meer voort. De liefelijke gezangen der vogelen waren verstomd, en de meeste derzelven uit het oord wegevoegen. Al de bloemen verdorven en vergin

„nog meer verderfelyker, dan die vergiftige „kruiden. Ach! de zonde gelijkt zeer dik- „wijls naar (de hier groeiende) verleidelijke „roede beziën, — die de oogen zoo schoon „en aantlokkend voorkomen, maar wier genot „den ondergang aanbrengt. Ja, het booze „is dikwijls zeer aantlokkelijk, en valt veel „schooner aan de oogen, dan het goede — „zoo als daar de vergiftige vliegenschwam: „zie de eenvoudige, goede, schuldelooze en „oneetbare zwam, er naast, en de cerite „overtreft de laatste verre, in schoonheid „van verwen.”

gen; het loof hing geel en bleek aan de boomen en aan de struiken: en wat niet van zelf afviel, dat schudde te koudde loeiende winden er af. Met een hart, zwaar van bezorgdheid voor den winter, zat Genoveva aan den ingang van het hol, en zag met betraande oogen de verwoesting aan. Toen zeide Smartenryk: „Moeder! bemind God „ons thans niet meer, dewijl Hij ons alles „ontneemt. of gaat er iets van de wereld „verloren?” „Neen, mijn kind!” zeide Genoveva. „Wanneer wij vroom en goed zijn, dan heeft God ons altijd even lief. Doch hier op aarde is alles verander- en ver-gankelijk. Maar de liefde van God jegens ons is onveranderlijk en eeuwig. — Het word nu winter; maar na de winter komt ook eens de schoone lente weder; en dat is alle jaren zoo. Zie daarom met blijdschap, bij de nadering van den winter, op de liefelijke lente.” „Ach!” voegde zij dan bij zich zelfs er lagchen bij, „lief kind! daar gij tot uw verstand kwaamt, en alzoo den eersten winter beleefdet, is het uniet kwalijk te nemen dat gij nauwelijks geloven kunt, dat her na de winter weder lente wordt. En ik, uw moeder ben wel onverstandiger te noemen dan gij. ik heb het nu reeds door eene zoo lange onder-vinding, dat na lijden altoos vreugde volgt, en het valt mij altijd hard om dit te gelo-ven: doch, ik wil getroost zijn, en inlijden

„steeds aan de toekomende vreugde denken, „en even als gy, vrolyken opgeruimd zyn.” „Genoveva was nu dagelyks bezig, om bosch- „appelen, peren, beukepitjes, fleepdoornen, „egelantierbeziën en welke bruikbare vruchten „zij ook vond, voor den winter in te zamelen. „Zy graafde ook eene menigte wortelen uit, „en Smartenryk hielp haar altoos getrouw. „Om hooi voor den Ree te bewaren, daarop „was zy reeds vroeger bedacht geweest. Eene „grootere bezorgdheid dan het voedsel, was „hare kleeding voor den winter. Haar eenig „kleed, dat zy reeds zoo vele jaren dag en „nacht aan had, was omtrent geheel versleten „en verscheurd. Weenend zat zy aan den „ingang van het hol, en zocht de afvallende „stukken van haar kleed, met taaije grashal- „men en doornenpunten aan elkander te hech- „ten: doch het wilde niet meer houde. „Ach!” „zuchte zy stil by zich zelve, „wat gaf ik „thans voor eene naald en eenige eindjes „garen. Hoe vele weldaden Gods genieten „toch de menschen, die gezellig te zamen „leven; en het valt menigen niet in, om „God daarvoor te danken.”

Smartenryk, die hare stille droefheid be-merkte, zeide tot haar: „Moeder, weet gy „nog wat gy my zeide toen ik ueens vraag- „de, waarom de haaren van de Ree uitvie- „len? God schenkt haar,” zeide gy, „voor „iederer zomer een roodachtig bruin dun, „ligt kleed, en dan weder een nieuw grauw „warm kleed voor den winter. Weest daar- „om vrolyk! God zal er u ook zeker wel „een schenken. Of denkt gy ook, dat Hy „onze Ree meer bemind, dan u?” Genoveva „omarmde lagchend den jongeling en zeide: „Gy hebt gelyk, lief kind! ik wil gerust „zyn: God zal voor ons zorgen! Hy, die „de dieren en de bloemen kleedt, zal ook „my kleeden!”

Na een paar dagen beval zy den jongeling, om zich niet van het hol te verwyden; zy nam een sterke boontak in de hand, hing een uitgehoud pompoensfleschje met melk aan hare zyde, en trok verre in de wildernis rond, om nog meerder boomen op te zoe-

ken, wier vruchten te gebruiken waren. Aan de afhelling van eenen hoogen berg, dien zij beklimmen wilde, zette zij zich nederom uit te rusten, en om zich met wat melk te laven. Toen kwam er een verschrikkelijke Wolf den berg af, en droeg een schaap in zijnen muil. Hij stond stil, en zag Genoveva met nijldige, fonkelende oogen aan. Genoveva verschrok: maar zij bedacht zich spoedig, greep den tak, die nevens haar lag, sprong op den Wolf aan, en gaf hem met al hare kracht een slag op den kop, om het arme schaap uit zijne klauwen te redden. De Wolf liet het schaap vallen; hij spartelde, rolde een eindweegs den berg af, en liep eindelijk huilend heen. Genoveva knielde bij het schaap neder, goot het eenige melk uit het fleschje in den mond, en beproefde of het niet weder tot het leven ware te brengen; doch het was vruchteloos; het beestje was reeds dood.

Het aanschouwen van het arme dier verwekte in Genoveva's ziel veelreid weemoedige gewaarwordingen. „Ach gy goed dier!” zeide zy, „gy zyt uit het vriendelyke oord „waar ik te huis behoort. Ach, dat gy nog „leefdet! hoe zoude ik u voeden en verzor- „gen! Hoe zoude myn Smartenryk zich over „u verheugen, Welligt zyt gy wel van de „vele kudden myns Gemaals — en van de „mynne! — „Ach God! riep zy luide uit, „ja, gy zyt er van! Gy draagt ons teeken! „Ach, indien gy nog leefde en de mensche- „lijke spraak verftond, dan konde ik u vra- „gen: Is hij, mijn Gemaal, uit den krijg „wel terug gekomen? Denkt hij nog aan „zijne Genoveva? Is hij nog op mij ver- „toord, of heeft hij mijne onschuld erkend? „Ach, hij leeft in overvloed, en ik verga „hier van gebrek en ellende!

Plotseling hield zij stil. In hare ziel kwam de gedachte, „Ik moet zeer dicht bij mijne „eethgenoot zijn; anders konde dit dier hier „niet komen. Hoe zoude het zijn als ik met „mijn kind er heen ging?” Er ontstond in haar hart eene groote begeerte naar haren Eethgenoot, en vele tranen stroomden langs

hare wangen. Zy bedacht zich lang. Eindelyk zeide zy: „Nee! ik wil toch liever hier blyven. Een zwaren Eed verbindt my. Ik kan, wel is waar, zeggen, dat hy my in doodangst is afgeperst, maar het is toch niet regt om hem te breken; en wie weet, of dit waagstuk niet welligt de twee wakere mannen, die my het leven schonken, ter dood zoude brengen. Nee, nee: ik blyf hier zoo lang als het God wil. Wil Hy my uit deze wildernis redden, dan zal Hy wel eens de trede van een medelijdend mensch hier naar toe leiden! Het is toch beter ellende te verdragen, dan onsgeweten te kwetsen.

Zy zocht nu onder aan de rivier, die langs den berg stroomde, een' scherpen mosfel, en wilde daarmede het schaap, het digte wollige vel af. Hierop waschte zy het vel in de heldere rivier, zuiverde het van stof en bloed, droogde het in de zon, en kleede er zich dadelyk in. Dus doende kwam zy eerst laat in den avond weder in het dal by het hol aan. *Smartenryk* kwam haar reeds van verre te gemoet springen, en riep: „O, moeder komt gy toch eens! Ach, ik was zoo angstig om u!” Waar blyft gy toch zoo lang? Doch plotseling bleef hy staan, en verbaasde. Het pelskleed en de aanbrenkende duisternis maakte dat hy zyne moeder niet meer kende. Hy liep ylins terug, om zich in het hol te verbergen. Maar toen hy hare vriendelyke stem hoorde: „vrees niet, lief kind! ik ben het!” keerde hy weder terug, en riep: O, God dank! Dan zyt gy het toch! O, hoe ben ik verheugd. Maar zeg my toch wat gy aan hebt? Gy zyt nu byna even zoo gekleed als ik! Hoe zyt gy toch aan dat kleed gekomen?” „De lieve God heeft het my geschonken!” zeide *Genoveva*. „Niet waar, lieve moeder!” riep *Smartenryk*, en huppelde van vreugde. „Heb ik het u niet gezegd, dat God u een nieuw verwarmend kleed voor den winter zoude schenken?” Hy bevoelde het, en zeide: „Hoe schoon zacht en krullend is het, en hoe schoon wit! Juist zoo als de teedere krullende witte wolkjes aan den voorjaars

hemel. Ja, ja, men kan zien dat het eene hemelgaaf is. Zy gingen nu beiden in het hol, en *Smartenryk* bracht haar eene pompoevenschaal vol met melk en een beziënkorfje gevuld met vruchten. En nu moest *Genoveva* hem breedvoerig verhalen, hoe zy aan het wollen kleed gekomen was.

De ruwe winter sloot *Genoveva* en *Smartenryk* weder in het hól op. Slechts opbyzondere warme winterdagen gingen zy een weinig in het dal. „Zie, lieve zoon!” zeide *Genoveva*, „ook in den winter aanschouwen wy de heerlijkheid van God; dewyl dan alles zoo licht zuiver en wit is. Alle boommen en struiken zyn bedekt met eenen schemerende wasem, als stonden zy allen in vollen bloei. Zie hoe de sneeuw daar, waar de zon er op schynt, met zulke wonderfchoone rood, blaauw en groen schemerende vonken bestrooit is! Offchoon al de loofboomen ontbladert zyn, zoo liet God toch altoos de groene denneboom hunne naalden, opdat de dieren van het woud hieronder hunne toevlugt vinden. De ruige jeneverbesenstruiken dragen ook in den winter, frische blaauwe beziën, opdat de woudivogelen hun voedsel vinden. Onze bron bevríest nooit, opdat zy kunnen drinken — en altyd groeijen er versche groene kruiden in, met welke zich menig diertje onderhoudt! Zoo bezorgt voor zyne scheepselen; zoo vriendelyk en goed, toont zich God ook in de ruwe jaargetyden.” Wanneer het zwaar stormde en waaide, strooide *Smartenryk* allerhande verzamelde zaadkorreltjes voor het hol neder. Dan vlogen de roodborsjes, de vrolyke koolmeesjes en de bekoorlyke kleine meelmeesjes, tot voor den ingang van het hol, en pikten het weg. Van het verzamelde hooi strooide hy ook altyd wat voor het hol. De hongertige Reeën en Hazen werden hierdoor er naar toe gelokt, en de haasjes werden ten laatste zoo tam, dat zy hem het aangename hooi uit de hand aten, en de reebokjes werden zoo vertrouwend, dat zy met hem speelden en met hem in den wedloop liepen. Dusdanig had *Genoveva*, gedurende den

winter, zeer vele vreugde. Maar zy had ook veel verdriet, *Smartenryk* sliep altyd zeer vroeg, en ontwaakte ook gedurende den nacht geen eenen keer. Zoo zat zij dan in het donkere hol vele uren zeer eenzaam en slapeloos! „Ach!” zuchte zy dikwyls, als ik nu slechts een klein olielampje had, dat het hol vriendelyk verlichte — welke weldaaf van God ware dit! En, wanneer ik dan eens een goed boek of vlas om te spinnen had, hoe gelukkig zoude ik my dan schatten. De geringste myner dienstmaagden, en de armste meisjes uit myn

Graafschap, hebben het thans beter, dan ik. Deze zitten nu in hunne warme kamers, spinnen by hun olielampje en onder vrolyke gesprekken verdryven zy den tyd! Doch dan keerde zy weder haar hart tot God, en zeide: „O hoe goed is het toch, wanneer men U kent, lieve God! Zonder U heb ik thans niemand, met wien ik spreken kan. Zonder U was ik in dit hol voor langen tyd door troosteloosheid reeds gestorven, maar in elken toestand des levens bezorgt Gy ons in ruime mate troost.

Genoveva wordt in de wildernis ziek; en bereidt zich tot den dood.

Al schynt het ligchaam te bezwyken, God zal niet met zyn redding wyken.

Even als de vervlogene zomers en winters, bragt *Genoveva* met haren zoon, meer dergelyke jaargetyden in de wildernis door, en beleefde thans de zevende winter. De vorige winters waren niet heel koud; doch deze zevende winter van haar verblyf in de woesteny, was voor haar verschrikkelyk; eene ongemeene menigten Sneeuw bedekten berg en dal; en de sterkste takken van de eiken- en beukenboomen, braken onder haren last. Hoe goed *Genoveva* ook den in-

gang van het hol tegen den indringende sneeuw verzorgde, dreven echter de woedende grimme koude winden, altyd eene menigte van dezelve in het hol. Hoe diep zy zich tegen de vorst in het rykelyke mos, hetwelk hare legerstede uitmaakte, zocht te verborgen, zoo werd toch al het mos door de indringende Sneeuw, doorwaterd en verkoud. Den ingang van het hol en de beschermende denetakken, waren altyd Sneeuwwit van den damp; en de wanden van het hol, gelyk bevrozene vensterglazen, met ys overtogen.

De natuurlyke warmte van de Ree was niet meer in staat, om de verschrikkelyke koude toereikend te verzagten. De Vossen blaften van de strenge koude, en des nachts klonk het gehuil van de wolven verschrikkelyk door de wildernis heen. *Genoveva* sloot door de koude, geheelen nachten geen oog; en de vrees, om, benevens haar zoon, door de Wolven verscheurd te worden, deed haar beven. *Smartenryk*, die van zyne kindscheit af de ruwe spyzen en de harde levenswyze gewoon was, bevond zich, trotsch de koude, welvarende. Maar *Genoveva*, die teedere, hertogelyke Prinses, die in de kamers was opgevoed, wier gronden met tapyten belegd waren, konde het in deze koude rotsgewelyen niet meer uithouden. „O,” sprak zy dikwyls weenende, en hare nedervallende tranen werden ys, „een eenig vonkje vuur ware voor my een hemelgeschenk!

„Maar nu zal ik in het midden van het hout „moeten bevroren. Doch, Heere uw wil „geschiede!” — Haar beminlyk, vriendelyk gezigt was geheel veranderd. Het zachte rood harer wangen was weg, en zy was doodelyk bleek. Hare liefelyke oogen verloren haren glans, en zonken in de oogholten. Zy werd zeer mager, en zy had een jammerlyk voorkomen.

„O lieve moeder!” zeide *Smartenryk* met tranen in de oogen, „waarom ziet gy er „toch zoo naar uit? Ik ken u zeker niet „meer. O God, o God, wat is het toch!”

„Lief kind!” sprak *Genoveva*, „ik ben „zeer ziek, en zal wel sterven.”

„Sterven!” zeide de kleine. „Wat is „dat dan? Daar heb ik myn geheele leven „nog niets van gehoord?”

„Ik zal inslapen,” sprak *Genoveva* met eene zwakke stem, „en niet meer ontwa- „ken. Nooit zien dan myne oogen de zon „en myn oor hoort ook uwe stem niet meer. „Dit ligchaam zal dan koud en styf op den „grond uitgerekte liggen, en geen vinger „meer kunnen bewegen, eindelyk verrot het „geheel, en wordt weder aarde.

Toen viel de jongeling haar weenend om „den hals en herhaalde steeds de woorden: „O moeder, moeder, sterf toch niet, ik „bid u sterf niet.

Genoveva zeide: „ween niet lief kind! „Het staat niet aan my, of ik sterven wil „of niet. God wil het nu zoo hebben!

„God?” riep de jongeling zeer verwon- „derd. „En gy hebt altyd gezegd: God is „goed. Hoe kan Hy dan dat la'en geschie- „den? Zie ik kan geen vogeltje ombren- „gen — veel minder u!”

Genoveva antwoordde: „Gy hebt gelyk, „lief kind! Omdat gy my niet laat omko- „men, noch dooden kunt, zoo kan God het „nog veel minder. Hy, die eeuwig leeft, „geeft ook aan ons het eeuwig leven. . . .

„Doch ik moet u dit eerst verklaren: weet „gy nog wel, lieve zoon! hoe ik myn oud „kleed uittrok en weg wierp, dewyl het niet „meer goed was, en hoe God aan my een „beter schonk? Zie, zoo zal ik thans ook

dit ligchaam uittrekken en wegleggen; het „zal verrotten, gelyk dat oude gewaad: „maar ik zelve kom by God, onzen lieven „Vader, in den Hemel. Die zal my dan „ook in plaats van dit ligchaam met een „schooner, heerlyker ligchaam bekleeden. „O, in den Hemel — daar zal ik het goed „hebben, daar zal ik van geene koude be- „ven en niet meer ziek zyn; daar zucht en „ween ik nimmermeer, en geniet er in „plaats van lyden, enkel vreugde. Gelyk „de lente schooner is dan de winter, zoo is „den hemel schooner dan de aarde. Ja, de „schoonste, bekoorlykste lentedag, is tegen „de schoonheid en bekoorlykheid des hemels „flechts een gaure, duistere winternacht. „Wie goed en vroom is, die komt er eens „in.”

„Moeder,” zeide *Smartenryk*, „ik wil „met u! Ik wil niet alléén onder de wilde „dieren blyven: want die antwoonden my „niets wanneer ik met hen spreek. Ik wil „ook sterven, en dit kleed van vleesch uit- „trekken.”

„Neen, lieve zoon!” ziede *Genoveva*, „gy moet nog langer op aarde blyven. Maar „eens komt gy, wanneer gy vroom leeft, „zeker by my in den hemel; want gy moet „ook eens sterven. Maar hoor nu wat ik „u verder zeggen zal: wanneer ik niet meer „spreek, wanneer myn adem stil staat, „wanneer ik myne oogen toegedaan heb, „myn mond bestorven is, myne hand styf en „koud zal worden, blyf dan nog drie dagen „hier: ga dan, wanneer gy zeker weer dat „ik dood ben, en de onaangename doods- „lucht dit hol vervulde, uit deze wildernis — „altyd juist daarheen, waar thans de zon „opgaat. Dan zult gy, na een of twee da- „gen, aan het einde van dit wilde woud „komen, en eene groote schoone vlakte voor „u zien, op welke vele duizende van men- „schen wonen.”

„Veel duizende van menschen!” riep *Smar- „tenryk* vol verwondering! „Ach, ik geloofde „altyd dat wy maar met onstweeën alléén „op de wereld waren. Maar waarom hebt „gy my dit niet voor langen tyd gezegd?

„O, wanneer gy nu gaan kondet dan gin- „gen wy er dadelyk heen!”

„Ach mijn kind!” zeide *Genoveva*. Die „menschen hebben ons juist in deze wilder- „nis bij de dieren van het woud opgesloten, „Zij wilden mij en u om het leven brengen” „Dan wil ik niet bij hen!” zeide de jon- „geling. „Ik dacht dat zij zoo goed waren „als gj, moeder! Maar moeten die men- „schen dan ook sterven?”

„waarijk!” zeide *Genoveva*, „alle men- „schen moeten sterven?”

„O dan zullen zij het niet weten, zoo als „ik het tot nu toe niet wist, zeide hij. Ja, „nu wil ik naar hen toe gaan en het hun „zeggen: menschen! wil ik hun toeroepen, „gij moet allen sterven! Botert u, anders „komt gj niet in den hemel! Wanneer zij „maar gelooven?”

„O kind,” zeide *Genoveva*, „dat weten „zij reeds sedert lang! Maar daarom bete- „ren zij zich niet. Zij leven in overvloed. „De aarde brengt voor hen de aller schoonste „vruchten voort, wier gelijken men in deze „wildernis niet ziet. Zij hebben de beste „spijzen en drankken. Zij dragen kleederen „van alle kleuren der bloemen, die bij de „voornamen d'kwijls nog met kostbare zaken „bezet zijn, en even als de sterren fonkelen. „Hunne woningen zijn zoo prachtig, dat ik „het u in het geheel niet beschrijven kan. „Ook in den winter hebben zij de zon als „in hunne woning, het vriest er in het ge- „heel niet, en des nachts weten zij hunne „woningen zoo licht en helder te maken als „op den dag. Maar de meeste danken God „niet eens voor deze zijne weldaden, en „willen in het geheel niet aan Hem denken; „en haten, plagen en kwellen elkander dik- „wijls zoo erg als zij maar kunnen. Alle „dagen sterven er zeker eenige uit hun „midden weg; maar de anderen bekreunen „zich in het geheel er niet aan, en leven „voort, als of zij eeuwig op aarde leven „zouden.”

„Dan ga ik er in het geheel niet heen!” „zeide *Smartenryk*, „want daar zijn de men- „schen niet alléén zoo boos als de Wolf,

„maar ook nog veel dommer dan deze Ree, „die van alles, wat wy spreken, niets ver- „staat. Ik wil niets van de spyzen der „menschen, en liever met de dieren eten. „Die leven — de eenige nydige Wolf uitge- „zonderd — toch vreedzaam onder elkander, „en voeden zich gerust van gras en krui- „den. Ik blyf by de dieren en ga niet naar „de menschen.”

„Gy moet toch naar hen toe, lief kind!” „zeide *Genoveva*, „zy zullen u geen leed „doen. Hoor nu verder! Ik heb tot nu toe „flechts van uwen Vader die in den Hemel „is, gesproken, maar nu moet ik u ook nog „zeggen, dat gy een' vader op aarde, gelyk „gy eene moeder op dezelve hebt.”

„Een vader op aarde,” zeide de jongeling „verheugd, „dien men zien, en zoo als ik „thans u doe, by de hand kan nemen! die „niet onzichtbaar is, als de Vader in den „Hemel?”

„Ja, lief kind!” zeide de moeder, „gy „zult hem zien en met hem spreken!”

„hem zien, en met hem spreken!” riep „hy, en zyne oogen fonkelde van blydschap. „Maar,” vervolgde hy pynzend, „waarom „komt hy dan niet by ons! En waarom laat „hy ons zoo alléén in deze wildernis? Hy „zal toch ook niet een van die booze men- „schen zyn?”

„Neen, lief kind!” zeide *Genoveva*, „Hy „is een goed mensch. Hy weet niet dat wy „in deze woesteny zyn. Hy weet niet eens „dat wy nog leven. Hy denkt dat wy bei- „den om het leven zyn gebragt, en hy „meent dat ik de goddeloofte moeder ben, „die op de aarde bestaan kan. De menschen „logten hem wat voor. . . .”

„Wat is dat dan, zy logten?” viel de „kleine haar in de rede. „Dat versta ik niet.” „Dat is,” sprak de moeder, „wanneer men „anders spreekt dan men denkt. De men- „schen zeggen by voorbeeld: dat zy elkan- „der zeer lief hebben, en zy kunnen elkan- „der toch niet verdragen; dat noemd men „dan liegen.”

„Ja, kan men dat?” zeide de kleine. „Dat was my nooit ingevalen. O de men-

„schen, de menschen!“ riep hy, en schudde het gekrulde hoofdje — „zyn toch zeldzame „scheepselen!“

„Nu,“ sprak *Genoveva*, „uw vader werd „ook zoo belogen.“ Zij verhaalde aan den jongeling hierop van hare geschiedenis wat hy verstaan kon, en vervolgde toen verder: „Zie, dezen gouden ring, die aan mynen „vinger zit, heb ik van uwen vader gekregen „van mynen vader!“ riep hy verheugd, „o laat my den ring toch eens goed beschou- „wen. Van mynen Vader in den Hemel heb „ik reeds zoo vele schoone zaken gezien — „zon, maan, sterren en bloemen — maar „van mynen vader op aarde heb ik in myn „leven noch niets gezien.“

Genoveva nam den ring van haren vinger en gaf denzelve aan den jongeling. „O, die „is schoon!“ zeide *Smartenryk*. „Heeft myn „vader nog meer zulke mooie zaken, en „schenkt hy my ook iets daarvan?“

„Ja wel, lief kind!“ zeide *Genoveva*, en stak den ring weder aan hare vinger. „wan- „neer ik dood ben, neem den ring dan van „mynen vinger: want eerder wil ik hem niet „afleggen, maar tot aan mynen dood bewa- „ren, zoo als ik uw vaders liefde en trouw, „ook tot in den dood bewaar. O, zeker! „myne liefde jegens hem was zoo zuiver, „als het goud van dezen ring; en myne „trouw is eeuwig, zoo als deze ronde om- „trek des rings, aan welke men geen einde „vindt — het zinnebeeld der eeuwigheid. — „Als gy dan by de menschen zult komen, „vraag dan naar graaf *Siegfried*: want zoo „heet uw vader. Verzoek de menschen dat „zy hem by u brengen; maar zeg aan geen „mensch; van waar gy komt, of waarom gy „naar den Graaf wilt. Laat ook vooral den „ring aan niemand zien. Wanneer gy dan „voor den Graaf, uwen Vader, zult staan, „geef hem dan den ring en zeg tot hem: „Vader! dezen ring zendt u myne Moeder „tot een teeken, dat ik uw Zoon ben. Voor „enige dagen is zy gestorven. Zy groet „u nog eens, en laat u door my zeggen, „dat zy onschuldig was, en dat zy u alles „vergeeft. In den hemel hoopt zy u weder

„te zien, dewyl het op de wereld niet meer „konde geschieden. Gy zult vroom leven, „getroost zyn, en niet om haar weenen, „maar voor my zorgen! Vergeet dat toch „niet, lief kind, ik ben onschuldig en hem „getrouw, dat heb ik by mynen dood be- „tuigd, en daarop ben ik gestorven! Zeg „hem ook, dat ik hem in het uur des doods „nog zoo lief had, als ik u bemin! Verhaal „hem ook, hoe ik hier leefde en stierf! — „Ik laat hem ook verzoeken, om myn ont- „zielde ligchaam uit dit hol te halen, en „hetzelve in het graf van myne voorouders „te begraven. Ik was hem niet onwaardig „ofschoon my de menschen voor eene echt- „breukster, en voor eerloos hielden.“

„En dan moet ik u nog iets zeggen, dat „gy nog niet weet. Zoo als gy eenen vader „en eene moeder op aarde hebt, zoo heb ik „ook vader en moeder. Ach God! Maar ik „weet niet of zy de jammeren, die ik hun „onschuldig veroorzaakte, overleefde hebben „of niet: doch wanneer zy nog in het leven „zyn — o, bid dan uwen vader om u da- „delyk bij hen te brengen! O, zij zullen „eene groote vreugde smaken; wanneer zij „u, hunnen lieven kleinzoon aanschouwen, „en zeer zeker over deze vreugde al de el- „lende, in zeven lange jaren uitgestaan, ver- „geten. Dan ach!“ — vervolgde zij, en „brak in eenen stroom van tranen uit. „Mijn „goede vader! Gij hebt zeker zeer zwaar „om mij getreurd. En gij mijn lieve moe- „der! hebt zeker om uwe *Genoveva* veel „geweend. Ach, mijne beminde ouders! „Uw aangezicht had ik toch nog gaarne wil- „len zien, alvorens ik stierf. O, gij ver- „laagt ook zeker om mij nog eens te zien; „en indien gij wist dat ik nog leefde....! „Maar ach! gij denkt, dat mijn ligchaam „in een afgelegen oord van de wildernis „voor lang vergaan is. O, hoe zalig is toch „de hoop des hemels, en het wederzien in „denzelven! Zonder dezen troost ware het „verdriet op aarde toch te groot; en wij „arme menschen zouden in vertwijfeling ge- „raken. Gij weent, lief kind! doch vergeef „het mij, dat ik u hart zoo zwaarmoedig

„maak. Zie, ofschoon gij thans mij, uw „moeder verliest, zoo zal toch God in de „plaats van mij, u een' goede vader schen- „ken! Ween daarom niet, lief kind! Uw va- „der zal u zeker zeer lief hebben, u kus- „sen, u op zijne armen en op zijnen schoot „nemen, aan zijn hart drukken, u zijnen „zoon noemen; veel aan u vragen, en van „rouw en vreugde weenen, wanneer hij u, „zijh lief kind, dus aanziet!“

Genoveva zonk neder, en kon in langen tyd geen woord meer voortbrengen. De verschrikkelijke koude van den winter ging voorby; het waaide eene koele zachte lucht, de zon scheendes middags weder hel- der en vriendelyk in het hol, en hare liefelyke stralen waren reeds veel warmer. De wasem aan den ingang, en het ys aan de wanden van het hol smolten, en vielen met groote droppen naar beneden; maar met *Genoveva's* ziekte werd het dagelyks slimmer, en zy zag niets anders voor oogen, dan den naderende dood. Zy nam het kruis van de wand by zich op het bed en bereide zich tot sterven.

„Ach,“ zeide zy, „my is, wel is waar, „den troost ontzegd, om eenen Priester „aan myn sterfbed te zien, die my moed „inspreekt, en my het brood des Levens „toereikt, tot versterking op de groote reis „in de eeuwigheid; maar Gy, o! Heer! Gy „eeuwige Hoogepriester, zyt zelf by my! „Gy zyt allen, die eenen verflagenen en ter „nedergeflagene geest hebben, innig naby! „Ieder menschenhart dat lydt en naar U „verlangt, zult Gy opwekken en verkwik- „ken, Gy zegt het zelf: zie ik sta voor de „deur, en kloep aan! Zoo iemand myne stem „hoort, en my de deur opent, by dien wil „ik ingaan en avondmaal met hem houden „en hy met my.“ Zoo sprak zy, en bad „in stilte met gevouwene handen en nederge- „flagene oogen.

Smartenryk zat den geheelen dag en de lange winternachten zonder licht, bestendig nevens haar; en de goede jongeling konde niet meer eten, noch drinken. Hy deed al- les wat hy aan hare oogen konde zien, en

verzorgde haar met kinderlyke liefde. Hy nam zyn beide handjes vol mos en droogde, zoo verre als zyne kleine armpjes zich uit- strekte, de natte wanden van het hol af, opdat het water niet op zyne zieke moeder zoude droppelen. Hy verzamelde aan de rot- sen en by de boomen veel drooge mos, om in plaats van de vochtige legerstede, eene betere te bereiden. Spoedig haalde hy voor haar eene pompoenschaal vol frisch water van de bron, en zeide: „Wilt ge niet drin- „ken, lieve moeder! Gy zyt zoo heer, en „uwe lippen zyn zoo droog.“

Dadelyk bragt hy haar eene pompoenschaal met melk, en zeide: „Drink toch lieve moeder! zy is zeer „goed, ik heb dezelve zoo eerst gemolken.“ Toen viel hy haar weder om den hals, en zeide zuchtende: „O moeder! lieve moeder! „O, wanneer ik maar in de plaats van u „ziek ware, of voor u konde sterven!“

Op eenen morgen had zy een paar uren zeer zacht en zoet gesluimerd. Zy ontwaakte veel opgeruimerd en lieker. Het kleine, houte kruis, dat zy steeds in hare hand hield, was haar in den slaap ontvallen. Zij zocht het — en *Smartenryk*, die dadelyk bemerkte wat zy wilde, gaf het haar weder in de handen. „Maar, lieve moeder,“ hervatte hy, „wat doet gij toch altyd met dit hout in de „handen?“

„Lief kind,“ sprak zy, „ik dacht langer „te leven, anders had ik u dit reeds vroe- „ger gezegd. Doch ik zie nu wel, dat men „niets dat goed is verschuiven mag. Ik heb „u reeds verhaald dat de Vader in den He- „mel ook een Zoon heeft, die Hem in alles „gelyk is; maar, dat deze, zyn Zoon, alles „voor ons gedaan heeft, dat konde ik u nog „niet wel vertellen; gy zoudt zeer veel niet „verstaan hebben, dewyl gy tot nu toe van „de geheele wereld verweidert, in de wil- „dernis opgroeide. Thans weet gy dat er „meerder menschen op de aarde leven en „ook hoe zy gesteld zyn; en daar gy ge- „hoord hebt, en het ten deele reeds aan my „kunt zien, wat sterven is — zoo wil ik „beproeven, om het gewigtigste der geschie- „denis van den Zoon van God u duidelyk te

„maken. Alsdan zult gy ook inzien, welke „beduidenis het hout, dat ik in myne hand „heb, heeft. Hoor dan wat ik u verhalen „zal opmerkzaam aan, en neem de woorden „van uwe moeder wel ter harte.”

„Ziel! de lieve Vader in den Hemel be- „droefde zich, dat de menschen zoo boos, „en daardoor zoo ellendig waren, dat Hy „hen uit dien hoofde na hunnen dood, in „het geheel niet in den hemel konde laten. „Toen zond Hy zynen Zoon tothen van den „hemel af: die zoude hen verlossen en den „hemel weder voor hen openen. Zijn heilige „naam is: *Jezus Christus*.”

„Deze zijn beminde Zoon was zoo magtig „en liefderijk als de Vader zelf. Toen hij „nog een kind was, nog veel kleiner dan „gij nu zijt, was Hij met zijne Moeder ook „in een hol, dat even als dit, tot eenver- „blijfsplaats voor de dieren diende. Toen hij „groot was geworden, leefde Hij ook eeni- „gen tijd in eene wildernis, die nog veel „verschrikkelijker was, dan deze. Hij bad „gestadig, opdat hetgene, wat Hij den men- „schen zeggen en tot hun heil wilde doen, „toch niet vergeefs mogte zijn!”

„Daarop ging hij tot de menschen, en ver- „haalde hun, dat de Vader in den hemel Hem „tot hen gezonden had; en dat de Vader in „den hemel zoo goed is, hen zoo lief heeft, „en dat alle menschen, kinderen van dezen „Vader zijn, en dat zij ook daarom zeer goed „moesten wezen en de zogenoeden Vader en „elkander zeer lief moesten hebben. Wie „hem, de Zoon, gehoor heeft, zeide Hij, en „zich betert, die komt ook eens in den he- „mel, en zal daar veel, zeer veel vreugde „hebben. Maar wie hem geen gehoor geeft, „en Hem niet volgt, die komt niet in den „hemel, maar in een zeer verschrikkelijk „oord.”

„Doch de menschen wilden niet gelooven, „dat Hij de Zoon des Hemelschen Vader was, „en dat de Vader in den hemel Hem tot hen „gezonden had. Toen toonde Hij hun oogen- „schijnlijk, dat Hij zoo magtig was als de „Vader.”

„Eene moeder, zoo als ik, doch iets ouder,

„was bij voorbeeld eens zoo ziek als ik en „had dezelfde kwade koorts: geen mensch „konde haar helpen; doch hij nam haar slechts „bij de hand, zoo als ik u thans bij de hand „neem, en van dien oogenblik af werd zij „weder gezond, en zag er weder zoo schoon „en rool uit als te voren.”

„Op een andere keer was een jongeling, „iets grooter dan gij, gestorven. Hij was de „eenige zoon van zijne moeder, zoo als gij „de eenige zijt. O, hoe de moeder om hem „weende, dat kunt gij denken! Maar de Zoon „van God zeide vriendelijk tot de moeder: „ween niet, en tot het doode ligchaam zeide „Hij; sta op! en toen was hij weer daadlijk „levend en stond op. De Zoon van God voer- „de hem nu weder tot zijne moeder, en zij „verheugde zich onbeschrijfelijk.”

„Doch de menschen geloofden nog niet dat „zij de Zoon van God was, en dat de Vader „in den Hemel Hem in de wereld had gezon- „den. Zij konden niet dulden, dat Hij altijd „zeide, dat zij boos waren en goed moesten „worden. Eindelijk maakte zij een groot hout „bij elkander, juist zoo als dit kleine dat ik „hier in mijne hand heb, men noemt het een „kruis, en vervolgens boorden zij nagels, die „ongeveer aan de doornen gelijk, maar die „veel grooter en harder zijn, door zijne han- „den en voeten, en sloegen Hem al zoo met „uitgerekte armen aan het kruis. Toen liep „het bloed uit zijn heilig ligchaam en Hij moest „sterven. Maar zij lachten nog over Hem, „en bespottende Hem. Evenwel had Hij geen „mensch enig leed aangedaan, het met alle „zoo goed gemeend, en allen geholpen, die „door hem geholpen zijn!”

„O die booze, booze afschuwelijke men- „schen!” riep *Smartenryk*. „Maar verdroeg „dat de Vader in den hemel, en sloeg Hij „niet met zijne bliksem er op in? Als ik in „zijne plaats ware geweest, ik had ze allen „doodgeflagen!”

„Lief kind!” zeide de moeder, „de Zoon „bad voor hen tot de Vader. Vader, zeide „Hij, vergeef het hun! zij weten niet wat zij „doen! Ja, Hij stierf juist uit liefde voor de „menschen, uit liefde voor alle menschen.”

„ook uit liefde voor deze booze. Dit was „zeer noodzakelyk, lief kind! anders had geen „mensch in den hemel kunnen komen, gy en „ik ook niet. Ook uit liefde voor ons beide „vergoet Hy zyn dierbaar bloed!”

„De goede jongeling zat onbewegelyk, luis- „terde aandachtig, en de heldere tranen liepen „over zyne roode wangen. Daar hy dit alles „voor den eerste keer hoorde, zoo deed dit „hem onbeschryfelyk aan. „O die goede, „goede Zoon van God!” zeide hy en wiesch „zyne tranen met een reeën-velletje, dat hy aan „had, af. „Maar Hy is toch nu ook in den „hemel?”

„Ja, lief kind!” zeide de moeder, zyn lig- „chaam lag nu dood, men legde het in eene „steenrots, die ook byna aan deze waarin „wy wonen gelyk was, en men wentelde „eenen grooten rotsteen voor den ingang van „het hol; maar denk eens, eer dat er drie „dagen vergingen, kwam Hy weer levend uit „het hol ten voorschyn. Eenige weinige men- „schen waren toch niet zoo boos als de ove- „rige; zy hadden Hem gehoor gegeven en „zich verbeterd. Deze hadden Hem zeer lief „gehad, en veel over zynen dood geweend: „naar deze ging Hy nu. O, wat hadden zy „eene groote vreugde, toen zy Hem weder „zagen! Maar Hy zeide hun, dat Hy nu we- „der tot zynen Vader in den hemel ging. Al- „len waren daarover zeer treurig; doch Hy „zeide: Weent niet, en laat u het hart niet „zwaar worden! Ziet, boven, waar myn „Vader woont, daar is ruimte genoeg voor u. „Ik ga er nu heen, en zal er voor u eene plaats „bereiden. Doet slechts wat ik u gezegd heb „dan komt gy allen ook daar, waar ik ben „Ik zal u eens wederzien, en dan zal uwe „vreugde volmaakt zyn, en niemand zal de- „zeive u weder ontnemen kunnen. Maar ook „nog op aarde zal ik, offchoon gy my niet „kunt zien, toch altyd onzichtbaar by u zyn „tot aan het einde der wereld. Hy zegende „hen nog, en zweefde toen voor hunne oogen „al hooger en hooger ten hemel op, tot dat „Hem eindelyk een wolk voor hun gezigt „verborg.”

„O, dat moet schoon geweest zyn!” zeide „de jongeling. „Maar weet Hy thans nog iets „van ons? Weet Hy, dat wy hier in de wil- „dernis leven, en zullen wy hem ook eens „in den hemel zien?”

„Waarlyk!” zeide de moeder. „Hy ziet „ons overal, en waar wy ook zyn, daar is „Hy by ons, geeft ons goede gedachten in het „hart en helpt ons, om zeer goet te worden; „want zie, lief kind! gy zyt wel een goede „jongeling, en hebt my reeds zeer veel vreugde „aangedaan, maar regt en geheel goet zyt „gy nog niet. Dat kunt gy, als gy slechts „een weinig acht wilt geven, alle oogenblik- „ken aan u zelfs ontdekken. Zie gy zoudt „voor den menschen, indien zy nom het leven „hadden willen brengen, zoo niet gebeden „hebben als de Zoon van God. Gy hebt op „dezen oogenblik nog gezegd; gy zoudt hen „allen hebben dood geslagen, wanneer g, de „magt had gehad. Daar ziet gy nu reeds „dat gy in lang na nog zoo goed niet zyt, „en in lang nog zulk eene liefde niet hebt, „als de Zoon van God. En zoo goed en zoo „liefderyk als Hy moeten wy worden, wan- „neer wy zynen hemelschen vader en Hem „behagen en eens in den hemel komen willen. „En daartoe, dat wy zoo goed en liefderyk „worden als Hy, wil ons de Zoon van God „helpen. Daarom kwam Hy in de wereld en „stierf voor ons aan het kruis.”

„En nu, lieve *Smartenryk*, begtypt gy „wel, waarom ik dit kleine kruis altyd in „myne hand houd. Het herinnert ons aan de „liefde van den genen, die voor ons aan het „kruis leed en stierf. Het vermaant ons, dat „ook wy door lyden en sterven, hetgeen men „daarom ook een kruis noemt — in den he- „mel moeten komen. En daarom is ons dit „eenvoedige teeken zoo lief en zoo waardig!”

„Ach, lief kind!” vervolgde zy, en zag „hem met weenende oogen aan, „ik heb niets „dat ik u tot een aandenken geven kan, dan „dit arm hout. Maar wanneer ik nu dood „zal zyn, neemhet dan uit mijne koude, „verstijfde handen, en bewaar het. Schaam „u niet, beminde zoon, wanneer gij eens groot

„ en rijk zult zijn, om dit arme aandanken van uwe moeder op de beste plaats van uwe toekomstige prachtige woning te stellen. Denk zoo dikwijls als gij het anschouwt, aan Hem, die eens uit liefde voor u aan het kruis stierf — en aan uwe moeder, die met dit kruis in de hand thans sterft! Neem u toch voor om vroom en goed te zijn, om zuiver schuldeloos te leven, de menschen te beminnen, om hun goed te doen, en zelfs het leven voor hen te geven, wanneer zij daardoor geholpen worden; al zoudt gij ook vooraf zien dat zij u daarvoor niet willen danken! O, wanneer gij bij den aanblik van dit kruis u dit alles niet alleen voorneemt, maar het ook doet, dan is dit arme erfdeel van uwe moeder meer waardig dan het geheelen, groote en rijke erfdeel, dat gij van uwen vader te wachten hebt!”

Door het lange spreken was *Genoveva* zoo zwak geworden, dat zij nu weder lang rusten en zwijgen moest.

„ Ach,” begon zij na eenigen tijd weder, „ als gij maar gelukkig bij uwen vader komt, de weg daarheen, door de verschrikkelijke woestenijen, door het dikke ondoorgankelijke woud, over steile rotsen en diepe afgronden, is voor u, arm, zwak kind! waarlijk hard, ver en gevaarlijk. Maar God zal er u wel door helpen, opdat gij bij uwen vader, dien Hij u hier op aarde gaf, gelukkig aankomt; zoo als Hij ons allen door de verre gevaarvolle woestenijen der wereld moet geleiden, opdat wij eens bij Hem, den waren, eenigen Vader van ons allen, onzen Vader in den hemel, gelukkig aanlanden, en zijn aangezicht anschouwen! Vergeet ook niet om een paar pompoenen-schalen vol met melk mede te nemen, opdat gij onderweg niet versmacht. Neem ook eene boomtak mede om u tegen de wilde dieren te verdedigen. Ach, arm kind! gij zijt waarlijk zwak, doch God, onder wiens bescherming ik, als eene zwakke vrouw, onder den woedende wolf zegevierde, zal ook uw beschermer tegen de wilde dieren zijn. Wie op Hem vertrouwd, wandelt on-

„ bevreesd over slangen en adders en ver-teerd leeuwen en draken.”

Als de avond schemering aanbrak, nam hare zwakte zeer de overhand. Hare ademhaling ging zoo zwaar, dat haar het heete zweet uitbrak. Toen verzamelde zij alle hare krachten bijeen, hief zich in hare legplaats van mos op, zag den jongeling, die nevens haar zat, ernstig en weemoedig aan, en zeide met eene zeldzame, plegtige stem, waar de jongeling over verschrok: „ *Smartenryk!* knielt neder, dat ik u nog zegene, zoo als mijne moeder mij zegende, eer ik van haar scheide! Ik geloof dat mijn einde niet verre meer, af is!” De arme jongeling knielde snikkend neder, boog zijn weemoedig aangezicht ter aarde en hief de kleine bevende handjes aandachtig in de hoogte. *Genoveva* legde hare handen op zijn krullend hoofd, en zeide met eene diepgeroerde stem: „ God zegene u mijn zoon! en *Jezus Christus* zij met u, en zijnen Geest leide en bestiere u, opdat gij een goed mensch word, en nooit — nooit iets kwaads doet; dan zal ik u eens in den hemel weder zien!” Zij teekende hem nu nog met het kruis, sloeg de armen om hem kuste hem, en zeide nog eens: „ O *Smartenryk!* wanneer gij nu bij de menschen komt, en hunne booze voorbeelden ziet, wordt dan toch niet boos! En als gij eens in glans en rijkdom leven zult, vergeet dan uwe arme moeder niet! Ach, zoo gij deze mijne liefde tot u en deze mijne moederlijke tranen en mijne laatste woorden — de woorden van uwe stervende moeder vergeet en boos kunt worden, o! dan zult gij in de andere wereld een' ig van mij gescheiden zijn! O *Smartenryk!* blijf goed, word braaf!”

Zij konde niet verder spreken, zonk neder op haar ziekbed, floot de oogen en *Smartenryk* wist niet, of zij thans sluimerde of werkelijk dood was. Hij knielde weenend en snikkend nevens haar, en bad steeds: O God, laat haar niet sterven! O *Jezus Christus*, wek haar weder op!”

Droefheid van graaf Siegfried om zijne gemalin *Genoveva*.

Graaf *Siegfried* lag, toen hy op *Golo's* aanklagt in de eerste opwelling des toorns het ongelukkig doodvonnis over *Genoveva* onderteekende en afzond, in eene krygstent aan eene ontvangene wond ziek. Zyn oude krygs makker en stalmeester, met name *Wolf*, was juist eenige mylen van het leger verwyderd en hield met zyne ruiters een' langen bergpas bezet. Toen hy afgelost terug kwam, en in de tent van den graaf binnen trad, om naar den welstand van zynen heer te vernemen, verhaalde de graaf alles, wat in dien tusschentyd was voorgevallen. Den oude eerlyke dienaar verschrok zóó, dat hy uitbarste en zeide: „ O lieve heer, wat hebt gy gedaan? Uwe Gemalin is zeker onschuldig; „ daarvoor verpand ik myn oud grysk hoofd. „ Eene zoo vrome ziel, eene zoo goed opgevoede dochter is niet zoo slecht. Geloof my, ik heb het door ondervinding. Maar uw *Golo* is een nietswaardige schurk. Houd deze woorden van een oud dienaar ten goede ik weet wel, dat hy door zyn gedurig vleijen zich diep in uw hart heeft ingedrongen; maar geloof my toch eens: wie u altyd looft en u tot alles regt geeft, die is uw vriend niet. *Golo* veracht u in den grond, en zoekt maar alleen zyn eigen voordeel. Doch die u de waarheid zegt, ook dan, wanneer gy dezelve niet gaarne hoort, die is uw vriend. Geef my daarom gehoor, beminde heer! en neem uw overeeld oordeel dadelyk weg! . . . God in den hemel! hoe verre is het met myne goede heer gekomen! De geringste uwer onderdanen te veroordeelen zonder hem verhoord te hebben, zult gy voor de groote misdaad houden — en thans hebt gy uwe goede, vrome Gemalin zonder verhoor veroordeeld! O, wordt uwen onzaligen, spoedigen toorn toch eens meester! Gij hebt ze altemaal nog kunnen betreuren; maar deze, ik vrees, ik vrees! — heeft u een groot ongeluk aangerigt.”

De Graaf bekende dat hij overeild gehandeld had, maar twijfelde nog altijd, wie schuldig was, zijn Gemalin *Genoveva*, of zijn lieveling *Golo*; want *Golo's* brief was zulk een slim verzonnen weefsel van leugens, en de bode, dien *Golo* tot deze boodschap had uitgekozen, was zulk een uitgelezen bedrieger, en wist alles met zulk eene schijn van eerlykheid te bekrachtigen, dat de ijverzuchtige Graaf geheel verblind werd. Intusschen zond hij nog op hetzelfde uur eene tweede bode aan *Golo* af, met het bevel: om zijne Gemalin tot zijne terugkomst in hare kamer te bewaren, haar in het geheel geen leed aan te doen, en haar in het minste niet in iets te beperken. Hij gaf den bode zijn beste paard, en beval hem zoo hard te draven als hij maar kon; ook beloofde hij aan hem eene groote somme gelds, indien hij nog op den regten tijd op *Siegfriedsburg* aankwam, en hiet een bevredigend antwoord terug zoude brengen.

Gedurende den tijd dat de bode zich op reis bevond, werd de Graaf van dag tot dag zwaarmoediger; het eene uur was het uitgemeakt, *Genoveva* is onschuldig; den anderen tijd dacht hij weder, het is onmogelijk, dat *Golo*, dien ik zoo veel goeds gedaan heb, mij zoo schrikkelijk kan beliegen. Zoo werd zijn hart bestendig door onzekerheid en verwijfeling gefolterd. Tienmaal daags zond hij zynen getrouwe *wolf* uit, om te zien of de bode nog niet terug kwam. Geheele nachten kon hij in zynen oogen geenen slaap meer vinden. Eindelijk kwam de bode, en bragt het berigt: dat *Genoveva* met haar kind bij nacht heimelijk in het woud ter dood gebracht waren. Den goeden Graaf was het niet anders, als of zijn eigen doodvonnis uitgesproken werd — en hij verzonk in stomme droefheid. Den oude eerlyke *wolf* ging heen en weende luid; en de ruiters van den Graaf, die alle voor zijne tent te zamen waren gekomen, vloekten en zweerden, om *Golo*,

wanneer zy te huis kwamen, in stukken te houwen.

De graaf lag over jaar en dag aan zyne wonden ziek; want de onrust en de knagende worm in zyn hart, vertraagde de genezing. Zoo dra hy hersteld was, verzocht hy om zyn ontslag; en daar de Mooren reeds geflagen waren, en men van hen zeer weinig meer te vreezen had, zoo ontfloeg hem den Koning gaarne. Den graaf brak daarom met zynen getrouwen *wolf* en met zyne dappere krygslieden dadelijk op; en reed naar zijn geliefd vaderland.

Op eene laten avond lande hij bij het eerste dorpje van zijn graafschap aan. De goede lieden, mannen, vrouwen en kinderen kwamen dadelijk uit hunne hutten en weende luid: „O genadige heer! Ach, dat verschrikkelijk ongeluk! Ach, die goede gravin! Ach, die goddelooze *Golo*!” De graaf steeg af; groete allen vriendelijk, bood hun de hand, en vraagde naar alles, wat gedurende den tijd, dien hij in den krijg had doorgebracht te huis was voorgevallen. Toen hoorde hij van *Genoveva* niets dan goed, en van *Golo* niets dan kwaad.

Mismoedig en met een verschrikthart reed hij verder, om nog in dien zelfden nacht Siegfriedsburg te bereiken. Reeds van verre zag hij al de vensters van het slot verlicht. Toen hij nader kwam en de slotbrug betrad, hoorde hij een ruifend muzijk, *Golo* hield juist met zijnen aanhang een' vriendenmaaltijd; want hij hoopte zeker, dat de graaf aan zijne zwakke wonden zouden sterfen; hij beschouwde zich daarom reeds als heer van het geheele graafschap, en zocht door bestendige verstroojing en door gerucht makende vermakelijkheden zijn boosaardig geweten tot zwijgen te brengen. Doch als hij zoo boven aan de prachtige tafel zat, zeide de bedienden, die de spijsen opdroegen, zeer heimelijk tot elkander; „Zie wanneer onze goede graaf sterft, dan dringt de slimme *Golo*, bij de tegenwoordige onrustige tijden zeker door, en wordt onzen heer. Maar ik wilde toch niet gaarne in zijne plaats zijn. Zie eens, hoe verwildert hij er uit ziet!” „Dat hebt

„gij wel,” zeide de anderen. Hij heeft gene regte vreugde, en het smaakt hem niet. Hij zit er juist bij als de arme zondaar aan het galgemaal. Ik zoude in zij vel niet willen steken, en het loon dat hij in de andere wereld te goed heeft niet met hem willen deelen.”

Als de graaf met zijne krijgslieden aan den toren van het slot gekomen was, beval hij de trompetters om het teeken van zijne aankomst te geven. De wachters, die boven op den toren waren, beantwoordden het met hunne trompetten. *Golo* en al zijne gasten sprongen van hunne zetels op, en het geroep: „De graaf! de graaf!” klonk door het geheele slot. *Golo*, die eerder den dood van den graaf verwacht had, kwam slijngs naar beneden, en hield voor den graaf, die nog niet afgestegen was, zeer nederig het paard vast. De graaf zag hem ernstig en onbewegelyk aan, zonder een eenig woord te spreken, en *Golo* stond bleek en bevend zoo als een misdadiger voor zijnen regter. Zijn boos geweten konde men duidelijk uit zijne verwilderde oogen zien, en de geheele ongelukkige geschiedenis stond met groote letters op zijn voorhoofd geteekend. Met waggende, onzekere treden ging hij voor zynen heer de wenteltrap op, en zijne bevende hand was nauwelijks in staat om den brandenden fakkel te houden. De graaf zag in het geheele slot niets anders dan verkwisting, weelde, ongeregelde en verwarring. Overal ontmoete hij vreemde, verschrokkene gezichten; en de weinige oude dienaars, die nog overig waren, begroete hem met weeneende oogen. Toen hij in de groote wapenzaal trad, legde hij helm en zwaard op de tafel, vorderde van *Golo* al de sleutels van den Burg af, droeg zijn getrouwen *wolf* het bevel op: om den toren van den Burg wel te bewaren, opdat niemand het ontvlugte; gebod de dienaars, om zijne vermoeide krijgslieden goed te verzorgen, en wenkte toen aan allen om zich te verweideren.

De eerste stap, die de graaf deed, was naar de kamer van zijn gemalin, *Golo* had dezelve dadelijk na hare gevangenneming ge-

„wat wroeging, angst en naberouw,
Baart dolle drift van ongetrouw.”

floten, en dezelve, omdat het zyn boos geweten niet toeliet, niet weder betreden. Alles was nog zoo, als op dien morgen toen *Genoveva* dezelve verliet: hier stonden nog de strikramen, in welke een' halfvleind, met paarlen doorwerkten lauwerkrans was met opschrift: „*Siegfried* de terugkeerende,” held, zyne getrouwe gemalin *Genoveva*.” Daar lag nog hare fluit op een boek volschuldellooze vrome liederen, van welke zy er verscheidene, in de afwezenheid van haren gemaal gemaakt had. Hy vond vele opstellen van brieven aan hem, vol vrome, edele gezindheden, vol liefde en trouw jegens hem, van welke hy geene bekomen had. Zy zeide daarin, hoe zy dagelyks voor hem bad, opdat God hem onbeschadigd uit den bloedigen slag mog terug voeren: hoe hy zich verheugde, om hem met een zoon of dochter op den arm te gemoed te kunnen snellen; hoe zy om hem bekommerd was, en dikwyls weende. en hoe zy om zyn bestendig stilzwygen zoo vele slapelooze nachten doorbragt: want daar *Golo* geene van hare brieven aan den graaf gezonden had. zoo had hy ook de brieven van den graaf aan haar, opgehouden. De verschrokkene graaf zat nog des middernachts

volle stomme smart en bemerkte niet eens, dat zyne kaars reeds zoo verre was afgebrand en op het uitgaan stond. Toen kwam *Bertha*, het getrouwe meisje binnen, en bragt hem den brief, dien *Genoveva* in de gevangenis geschreven had, toonde hem het snoerpaarlen dat hy dadelyk herkende, en verhaalde hem onder duizende van tranen hoe veel goeds *Genoveva* aan haar, in hare ziekte gedaan had, wat zy in den nacht, bevoorens zy ter dood gebragt werd, nog gezegd had, en wat zy nog van hare geschiedenis wist. Toen loosde zich de stomme smart van den graaf in tranen uit. Dit alles, maar byzonder den brief, was hem het overtuigendste bewys van *Genoveva*'s onschuld. Hy weende zoo zeer, dat hem het gezigt verging, en *Genoveva*'s brief door de tranen doorweekte. Hy riep steeds: „O God! o God! o *Genoveva*! — en u, u konde ik vormoorden!” „U en mynen zoon! o ik onzaligste van alle menschen!” — en zyn getrouwe *wolf*, die op zyn klagen toefchoot, beproefde vergeefs om hem te troosten.

Nadat de graaf lang smartelyk geweest had, sprong hy dadelyk op, eischte zyn zwaard en wilde *Golo* ombrenden. *wolf* hield hem tegen, en stelden hem voor; dat hy *Golo* ook niet ongehoord moest vooroordeelen. Toen beval de graaf, om *Golo* des nachts gevangen te nemen, hem in yzere boeijen te slaan, hem in de zelfde gevangennis te werpen, waar *Genoveva* zoo lang in verfmacht had. Ook al degenen die het met *Golo* gehoude hadden, liet hy tot nader, vastzetten: desoldaten deden dit met vergenoegen. Op den anderen morgen, beval hy, dat men *Golo* voor hem zouden brengen. Toen men hem bragt las hy *Genoveva*'s brief nog eens. De woorden: „Vergeef hem, zoo als ik hem vergeef,” — om my moet geen druppel bloeds vergoten worden!” gingen hem diep ter harte. Terwyl *Golo* binnen gebragt werd, zag de graaf hem met zyne beweende oogen weemoedig aan, en zeide met eene zachte, innemende stem: „*Golo*, wat hab ik u gedaan, dat gy deze kommer over myn hoofd bragt? „Wat heeft u myne gemalin, — wat heeft

„ u myn zoon gedaan, dat gy hem vermoordet? Gy kw'aamd als een arme jongeling in dit slot, en genoot hier niets dan goed — waarom vergeldt gy het nu aldus? Golo had gedacht, dat de graaf zoude razen en woeden. Maar deze onverwachte zachtmoedigheid brak hem het hart. Hy begon luid te weenen, en riep: „ Ach een onzalige harstogt, togt verblinde my! Uwe gemalin is zoo onschuldig als een engel des hemels; — ik was den duivel, die haar wilde verleiden, en daar zy my geen gehoor gaf, werd ik als razend, zocht my aan haar te wreken en te gelyk myn eigen leven te verzekeren. Ik vreesde, dat, wanneer zy u de waarheid zeide, gy myn zoudt ombrengen. Daarom kwam ik haar voor, en klaagde haar valschelyk by u aan. Het was den graaf een grooten troost, dat Golo zelf de onschuld van Genoveva moest bekennen; vervolgens wenkte hy met zynen hand om Golo weder naar de gevangenis te brengen, en verborg toen zyn aangezicht in zyn' wette doek, weende zonder ophouden, en verwenschte zyne oploopendheid in het onderste der hel.

De graaf was van nu af aan altyd zeer zwaarmoedig; zoo zelfs, dat men voor zyn leven vreesde. Zyne smart liep somwylen

Graaf Siegfried vindt zyne gemalin Genoveva weder.

Er verliepen jaren, eer de graaf zich overreden liet, om weder uit zyn slot te gaan: en dan nog moesten zyne vrienden, de ridders en de getrouwe wolf hem byna daartoe noodzaken. De een gaf, om hem een weinig opte vrolyken, eenen grooten maalyd, en een voortreffelyk harpspeler moest zich daarby laten hooren, en vertroostende liederen zingen. Een ander stelde allerhande ridderspelen, pylschieten en ringsteken in. Een derde noodigde hem ter jagt. Dit laatste soort van vergenoegen, dat de graaf van zyne jeugd af zeer bemind had, scheen het meest geschikt te zyn, om zyne zwaarmoedigheid te verzetten. Toen de ridders dit merkten, jaagden zy zeer dikwyls, dan op herten en wilde zwynen, en dan op wolven en beest,

tot kran'zinnigheid. Alle naburige ridders, die zynen goeden vrienden waren kwamen te zamen om hem te troosten; doch de graaf zat en wilde geen' troost aannemen. Altyd hield hy zich in den kamer van Genoveva op, en hy ging nergens meer heen dan in zyne slotkapel. Het was een van zyne grootste aangelegenheden om het graf van Genoveva op te laten zoeken, — daar te kunnen weenen, en dan ook haar ligchaam met eer te laten begraven. Doch niemand wist het graf te vinden als de twee mannen, die haar ter dood hadden gebragt, en deze waren spoedig daarop verdwenen, en niemand konden zeggen waar zy heen gegaan waren. Toen liet de graaf in de kerk te Siegfriedsburg, een prachtig gedachtenisfeest over haren dood houden. Hy, zyne dienaars en alle ridders uit den omtrek verschenen met hunne vrouwen in de diepste droefheid, en ook eene ontelbare menigte volks bevond er zich by tegenwoordig. Zoodat de kerk nauweliks het tiende deel daarvan konde bevatten. De graaf liet ook byzondere aalmoezen onder den armen uitspreiden, en voor zyne gemalin in de kerk een gedenkteeken met een verguld opschrift oprigten, hetwelk hare droevige geschiedenis nog aan de nawereld zoude verhalen.

die men toen in Duitschland genoeg had: en de Graaf moest altyd mede ter jagt. Op wolf's aandringen gaf hy daarom ook eens eene groote jagtparty, en verzocht al de ridders om daarby te verschynen. Het was tegen het einde van den winter. De eerste helderen dag, op welke mennieuw gevallene sneeuw zouden hebben, was daartoe bepaald. Den dag kwam, en met het aanbreeken van het morgenrood trok de graaf, van alle edle ridders der onliggende streken, en door een groot gevolg van dienaars begeleid, weg. Zy waren allen te paard, eene groote menigte lieden met lastpaarden, multiezen en jagthonden volgden hen. De waldhoorns klonken vrolyk en liefelyk door het woud. Eene menigte herten en wilde zwynen werden ge-

dood. De Graaf ontdekte weldra een stuk wild. Hy rende het te paard achter na. Het dier vlugte over steile rotsen en door doornen en struiken, en verborg zich eindelijk in het hol van Genoveva: want het was juist de getrouwe Ree van wier melk Genoveva en haar Zoon zich zoo lang gevoed hadden.

De Graaf fleeg af, bind zyn paard aan eenen dennenboom, vervolgde het spoor van het dier in de nieuwgevallene sneeuw, en kwam by het hol. Hy zag er in, en ontwaarde tot zyne verwondering, in de diepte van het donkere hol eene uitgeteerde, men schelyke gedaante met een doodbleek aangezicht. Het was Genoveva, die hare zwakke ongesteldheid wel is waar doorgegaan had, maar die zoo zwak ontkracht was, dat zy indez' wildernis toch nimmer zoude hersteld geworden zyn, maar met elke nieuwe week den dood verwachtte.

Wanneer gy een mensch zyt, riep de Graaf naar binnen, kom dan ten voorschyn. Genoveva kwam met bloote armen en voeten, bevende van koude en bleek als eene stervende in het Schapenvel gehuld, uit het hol, en hare schouders ware door hare lange golvende haren bedekt.

Wie zyt gy? riep de Graaf, terwyl hy van schrik eenige treden achteruit sprong, en hoe komt gy hier? want hy kende haar niet meer; maar zy had hem dadelyk op het eerste gezicht herkend.

„ Siegfried! „ zeide zy met eene zwakke stem, ik ben uwe Gemalin Genoveva, die gy ter dood veroordeeld hebt. Maar, God weet het, ik ben onschuldig!

Op het hooren van deze woorden stond de Graaf als of hy door den donder ware getroffen. Hy wist niet of hy droomde, dan of hy waakte; en daar hy door zwaarmoedigheid dikwyls als van zyne zinnen was, en zich thans in dit afgelegen, verschrikkelijke dal diep in het woud, van alle zyne lieden verre verwyderd zag, zoo dacht hy, dat hy Genoveva's geest zag.

O, riep hy met eene hartdoordringende stem uit, gy afgescheidene geest van myne Gemalin! Wat? komt gy terug, om my

„ wegens myne bloedschuld aan te klagen! „ Is de ontzettende moord hier op deze grond „ bedreven, en hebben zy uw ontzield lig- „ chaam in dit hol begraven? Ja, het is zo „ en uw ligchaam keert zich in het graf om „ daar ik den grond betreed, dien ik met „ uw bloed geverwd heb; en uw geest ver- „ schynt onwillig daarboven, dewyl u moor- „ denaar uwe vreedzaame grafplaats nadert? „ O! keer terug, keer terug, zalige geest! „ myn geweten foltert my genoeg. Keer te- „ rug in de woningen des vredes, en bid „ voor my — voor een arm man, die op „ aarde geen vrede meer heeft! of verschyn „ my niet zoo beklagelyk — verschyn aan „ my als eene verheerlykte Engel, en zeg „ my: dat gy op my vertoef!

„ Siegfried! „ zeide Genoveva weenend, „ lieve Echtgenoot! Ik ben werkelyk uwe „ Genoveva — uwe Gemalin. Ik leef nog. „ De goede mannen, die my ter dood moes- „ ten brengen, hebben my verschoond.

Maar de Graaf was door schrik en ontsteltenis nog altyd geheel bedweld. Het werd hem duister voor de oogen, en hy vernam hare woorden niet. Hy zag haar steeds met starende oogen aan, en hy geloofde nog altyd eenen geest te zien.

Genoveva nam hem vriendelyk by de hand. Doch hy trok zyne hand terug, en riep met eene bevende stem: „ O, laat my! laat my! „ uwe hand is zoo koud als ys. O ja trekt „ my met deze uwe koude doodshand tot u „ naar beneden in het graf, want het leven „ is my een last, en sterven is voor my het „ beste.

Genoveva zeide nog eens: „ Siegfried! „ Beminde, beste Echtgenoot! en zag hem „ daarby zoo beminnelek en vriendelyk aan, „ als een Engel des hemel, „ kent gy dan „ uwe Gemalin niet meer? Zie, ik ben 't „ werkelyk! zie my maar goed aan! voel „ daar myne hand! zie daar den ring aan „ mynen vinger, dien ik nog van u heb, „ o kom toch by u zelve! o God, bevryd „ hem toch van deze zyne dwaze inbeel- „ ding.

Hoe lang ook leed en smart moog duren,
Eens nadren toch de reddings uren.

Eindelijk kwam hy van zyne verbaasheid terug, en ontwaakte als uit eenen zwaren droom. „Ja, gy zyt het!” riep hy, en viel haar vernederd te voet. Zyne oogen staarden langen tyd op hare vervallene gedaante, en hy kon geen woord voortbrengen. Eindelijk brak hy onder eenen stroom van tranen uit: „Gy,” riep hy, „gy, gy zyt myne Gemalin! Gy, *Genoveva!* in deze ellende! en door my in deze ellende gedompeld „O, ik ben niet meer waardig dat my de aarde draagt! Ik durf myne oogen tot u niet opheffen! O, kunt gy my vergeven? Weenend zeide *Genoveva*, Beminde *Siegfried*, ik ben nooit op u vertoond geweest.

Ik beminde u altyd! Ik wist dat gy bedrogen waart. O, sta op, en kom in myne armen. Zie, ik ween van vreugde, omdat ik u wederzie.

Maar de Graaf vertrouwde zich nauwelijks om haar aan te zien. En doet gy my geene verwytingen! zeide hy. Gy geeft my niet eens een enig boos woortje! O gy engel des hemels, gy zachte hemeliche ziel! O, wat heb ik gedaan, u! — u! — zoo te beledigen

Genoveva zeide: „Weest toch gerust,

„*Siegfried!* Neem alles als eene beschikking van God aan. Hy heeft het zóó gewild. Het was voor my goed dat ik in deze wildernis kwam. Rykdom en glans hadden my welligt bedorven, maar in de wildernis vond ik God en den hemel.”

Terwyl zy nog sprak kwam *Smarsenryk*. Hy had niets dan zyn reevellerje om het lichaam, en liep met bloote voeten door de sneeuw die op eenige plaatsen van dit bekrompen rotfdal nog zeer dik lag. Onder den arm droeg hy eenige frische, afdruppelende kruiden, dien hy juist aan de bron geplukt had, en in de hand hield hy eenen worrel welke hy op at.

Als de jongeling den graaf in de prachtige ridderlyke kleeding, met dien hooge schuddende vederbos op den helm, aanschoude. Verschrok hy, — stond stil — en schreeuwde. „Moeder, wie is dat? Is dat ook een van die booze menschen en wil hy u ombrengen? Ween niet,” riep hy, terwijl hy op zyne moeder aandrong, „er zal u niets gebeuren. Zy zullen my eerder ombrengen dan dat u eenig leed over komt.”

Genoveva zeide vriendelyk: „O, lieve zoon! vrees niet! Zie hem eens aan? en kus hem de hand. Hy doet u niets. Hy is uw lieve goede vader, zie hy weent over onze ellenne. God heeft hem hier gezonden, opdat hy ons verlosse, en met zich naar huis neme!”

De jongeling zag hem aan. Hy was met zyne krullende zwarte lokken, het edele voorhoofd, de groote vonkelende oogen, de schoone gebogene neus en de welgevormde mond het levendige evenbeeld vanden graaf. Toen de graaf den beminnelijken, bloeiende jongeling in deze armoedige klederdragt zag, weende hy nog sterker, en nam den jongeling op zynen arm, kuste hem, en zeide nog steeds: O „mijn zoon! o mijn zoon!” zag dan, zwaarmoedig aangedaan ten hemel — en omvatte met den anderen arm *Genoveva*, en riep uit de diepte zijner ziel „O God! dat is te veel zaligheid voor mijn arm hart, tegen alle hoop en denken op eenen keer — hier mijn lief kind voor de eerste maal te zien —

„en daar mijn lieve vrouw, mij als van den dood teruggegeven, weder te aanschouwen, *Genoveva* vouwde de handen te zamen, zag godvruchtig ten hemel, en zeide: „Ja, o God! „Gij zijt oneindig rijk in het geven, Gij weet het menscheijk hart in éenen oogenblik de ellende van vele jaren rijkelyk te vergoeden. U zij dank.” De beminnelijke jongeling, die zijne ouders zoo aandoenlyk bidden zag, verhief onbetracht de kleine handen ook ten hemel, en herhaalde de woorden van de moeder: „Lieve God! U zij dank!” En alle drie bleven ook nog lang stilzweigend en onbewegelyk in deze houding, en hun hart alleen sprak tot God, wat geen tong in staat is om uit te spreken.

Eindelijk begon *Genoveva*: „Leven mijne ouders nog? Gaat het hun wel in hunnen ouderdom? Weten zij dat ik onschuldig ben? Ach, reeds zeven jaren bewenen zij mij als dood, en sints zeven jaren heb ik niets meer van hen gehoord.” De Graaf zeide: „zij leven — zij zijn wel — en weten uwe onschuld. En wel mogelijk nog op dit uur zend ik eenen bode met de blyde boodschap naar hen toe, dat gij wedergevonden zijt.” *Genoveva* verhief op nieuw hare gevouvene handen naar boven, zag met eene verheugde aandoening ten hemel, en riep met tranen van dankbaarheid in de oogen: „Weest dan ge loofd, o God! Gij hebt mijn gebed verhoord, en de geheimste wenschen van mijn hart vervuld, en ook nog dat bewaarheid, wat ik mij nauwelijks te wenschen vertrouwde. Gij hebt mijn Gemaal uit den krijg teruggevoerd — Gij hebt mijne onschuld aan de dag gebragt. Gij hebt mij uit alle lijden, uit de gevangenis en de dood gered. Gij hebt mij den zaligen oogenblik geschonken, op welken ik mijn liefkind tot zynen vadertrouwen konde — en nu wilt Gij mij nog mijne onder zien laten. Gij zijt zuivere liefde!

Hierop voerde *Genoveva* haren Gemaal in het hol, want zij konde het niet met de bloote voeten in de sneeuw niet langer uithouden. Gebukt trad de Graaf in het nederige hol. En als hij nu de ruwe wanden, het kleine met

mos begroeide kruis, en voor hetzelfde den steen, die door *Genoveva's* knieën glad en uitgesleten was, en de legplaats van mos, de ettelijke pompoenefchalen, pompoenefschelen en blezenkorfjes, dat de geheele inrigting van hare woning uitmaakte, beschouwde zich nevens *Genoveva* nederzette, den jongeling op zynen schoot nam, en nu door de opening van het hol uitkeek in de ruwe, steile rotsen, zwarte denneboomen, die nog vol sneeuw hingen, toen stroomde zijne tranen op nieuw. „O *Genoveva!*” riep hij, „door welk een wonder heeft God u in deze verschrikkelijke wildernis behouden! Heeft Hij u eenen en gel des hemels gezonden! die u voedde? — „Ach,” vervolgde hij weemoedig, „zeven langen jaren, zonder een stukje brood, zonder vuur in den winter, zonder een bed, zonder behoorlijke kleding, met bloote voeten in de zware winter sneeuw, een hertogelijke dochter, die op goud en zilver spijsde, die in purper en zijde opgroeide, over welke nauwelijks een koud luchtje moog waaijen! En daarenboven uitgeteerd van kommer en lijden, o bemind gij mij nog, gij getrouwe, goede ziel! O, wat zijn toch goe e menschen!”

Genoveva viel hem spoedig in de rede, lachte met haar bleek aangezicht, met de vrolijkheid van eenen engel, en zeide: „zwijg. „Ach, en zeg toch geen woord meer daarvan lieve *Siegfried!* God weet het; ik had in deze wildernis ook veel vreugde! Is er dan in de paleizen geen lijden? — en lijdt men daar minder dan ik geleden heb? Doch laat dit zijn,” vervolgde zij, om zijne gedachte op iets anders te wenden, — „en zie daarvoor uw zoon aan. Zie! zijne wangen gloetjen als purper: door het ongekunsteld voedsel en in Gods vrije lucht werd hij gezond en sterk; in ons slot was hij wellige gekoesterd, en zoude bleek en ellendig zijn zoo als de meeste kinderen van voornamen lieden. Weest daarom verheugd en dank God.”

En nu verhaalde zij, hoe wonderbaar God haar en haren zoon behouden had, van het

oogenblik af, dat de Ree het eerst bij haar in het hol kwam, tot het oogenblik dat het goede dier door den graaf vervolgd, zijne toevlugt daar heen nam. De graaf was als buiten zich zelve, en riep op het einde vol aandoening uit: „Wonderbaar is God in zijne beschikkingen en oneindigrijk in middele, om zijne menschen te redden! O, vergeet het nooit, mijn zoon! dat toen gij een klein kind waart, en uw vader u versfoten had, uwe moeder u ook niet meer helpen kon, en met u had moete versmachten, toen redde de God u en haar door dit goede dier van

Intogt van GENOVEVA in Siegfriedsburg.

Vader, moeder en zoon gingen nu weder uit het hol — en allen stonden nog de tranen van aandoening in de oogen. Eindelijk nam de graaf, om zijne lieden te roepen, zijnen zilveren jagthoorn van zijne zijde, en blies er op, dat de klank hondertvoudig van de roffen weergalmd. De jongeling die zulks in zijn geheele leven niet gehoord had, was ten hoogste verheugd over de wonderbare klank, hij beproefde om dadelijk ook te blazen: en de liefderijke moeder lachte hare oogen vol met tranen.

Op den klank van den jagthoorn kwamen de ridders en de dienaars van den graaf van alle zijden te paard toefnellen. Allen stonden niet weinig verwonderd over de bleeke uitgeteerde vrouw, die de graaf bij de hand hield, en over den schoonen beminnelijken jongeling, die hij op zijnen arm had. Zij drongen allen toe, en sloten eenen kring om hen heen. Zij stonden allen eerbiedig en zwijgend, want zij zagen dat de graaf, de vrouw en het kind de oogen vol tranen hadden. Toen sprak de graaf met eene bewogene stem: „Gij, edele ridders, en gij, mijne getrouwe dienaars! Zie, dat is *Genoveva*, mijne gemalin — en dit is mijn zoon met name *Smartenryk*.” Op deze woorden schreeuwden allen van verwondering en schrik; de eene dit, en de andere dat, en men hoorde hondertvoudige uitroepen en vragen door elkander: „O God in den he-

den hongernood. En als de nood van uwe moeder weder op het hoogste toppunt gestegen was, en zij onder denzelven had moeten bezwijken, en gij arme jongeling, in deze verschrikkelijke wildernis, vol van verscheurende dieren, op de weg naar mijne woning had moeten omkomen, en geen mensch aan mij uwe nood zeggen konde, toen moest ditzelfde stomme dier mijn wegwijzer naar uwe woning zijn. Zoo gemakkelijk en wonderbaar weet God op de regten tijd te helpen. Vertrouw daarom op Hem, zoo lang als gij leeft!”

„mel! Wat, onze gravin? — Heeft men haar dan niet ter dood gebracht? Is zij van de dood opgestaan? Neen! Het is niet mogelijk! — Ja, zij is het toch! Ach God, in welke ellende! Zie slechts hoe bleek haar aangezicht is! — Ach, onze lieve, jonge graaf! O, de schoone, beminnelijke jongeling!” — en zij konden van vreugde, medelijden, verwondering en nieuwsgierigheid nauwelijks ophouden met roepen, vragen, jammeren en zich luide te verheugen.

De graaf verhaalde hun in het kort de hoofdzak van de geheele geschiedenis, en deelden daarop onder zijne lieden bevelen uit. Een paar van zijne ridders moesten oogenblikkelijk naar het slot rennen, om kleederen voor *Genoveva* te halen, eene draagkoets te bestellen, en beschikkinge tot hare ontvangst te maken, eenige anderen beval hij, om dadelijk de pakpaarden en de muilezels aan te brengen; en een ander gebod hij weder, om in dien tusschentijd hout te vergaderen, en op eenen drooge plaats, onder eene overheilende rots, een groot vuur aan te steken, en eenen maaltijd te bereiden. De graaf opende nu zelf de pakken, en spreide over een stuk rots en op den grond, naast het aangestoken vuur tapijten uit, hulde zijne gemalin in zijnen rooden scharlak, met zwarte pels omzette wintermantel, gaf haar eenen grooten fijnen doek om haar hoofd te dekken, en plaatste haar toen op de uitgespreide tapijten.

Al de ridders die haar nog kende, kwamen den een na den anderen voorby, groete haar vol eerbied, en betuigde haar innig aangehooren, hun medelyden en hunne vreugde. Maar van al den dienaars was *wolf* den eerste, die op haar aandrang; hy konde nauwelijks wachten tot dat de ridders de gravingegroet hadden. „Genadige vrouw, zeide hy, en bevochtigde hare hand met tranen, nu ben ik eerst regt verheugd, dat de *Moozen* my, myn oud grys hoofd niet gespleten hebben, omdat ik dit nog beleef. Nu wil ik gaarne sterven. En hierop nam hy de jongeling op zyne armen, kuste hem op beide zyne wangen, en zeide: „Wees my welkom, gy lief kind! Gy zyt het ware evenbeeld van uwen Vader! word dapper en vol moed als uw Vader, zoo zachtzinnig, en mildadig, als uwen Moeder, en zoo vroom en goed als beiden!”

Smartenryk was in den beginnen schuw en vreesachtig voor de menigte lieden, onder welke hy zich op eens bevond. Maar allengs werd hy vertrouwelyker en spraakzamer. Daar hy eene menigte dingen voor den eersten keer in zyn leven zag, zoo had hy altyd iets te vragen, en allen — maar byzonder den ouden *wolf* — vermaakte zich in de zinryke vragen en aanmerkingen van den levendigen jongeling, die er waarlyk menigmaal zeer vrolyk uitkwamen. Het meeste dat de jongeling zich verwonderde, was over de ridders. Het ging met hem juist als met die volkeren, die de eerste ridders zagen, en die dachten: dat man en paard te zamen maar een scheepsel was. „Vader, zeide hy: bestaan er ook menschen met vier voeten? Als de ridders afgestegen waren en een paard voor hem bragten, vroegde hy: „Vader! waar hebt gy deze dieren gevangen? zulke bestaan er by ons in het woud niet? Daar hy nu het paard nader beschouwde, en den zilveren, rykelyk vergulde toom in deszelfs bek bemerkte, riep hy: Ei, eten deze dieren goud en zilver?” Als het vuur hoog oplamde, en riep: „Moeder hebben de menschen dezen bliksem uit de wolken gehaald, of heeft de lieve God denzelven aan hen

„geschonken? O,” vervolgde hy, daar hy den schoonen glans van het vuur beschouwde, en de weldadige warmte ondervond, dat is wel met regt een schoon geschenk des hemels! niet waar, moeder? wanneer wy daarvan geweten hadden, dan hadden wy den lieven God er ook om gebeden? dat hadden wy dezen winter wel kunnen gebruiken!” By den maaltyd trok vooral het andere de kostbaarste vruchten zyne opmerkzaamheid. Hy greep dadelijk naar de schoone, goudgeele en purperfrepige appeltjes, en riep: „Vader, wordt het welligst een winter, dat gy zulke schoone frische vruchten medebrengt? O, by u moet het goed wonen zyn!” Hy vertrouwde zich nauwelijks om de schoone vruchten te eten. Het zoude schadelijk zyn! zeide hy. Toen beschouwde hy lang, en met groote opmerkzaamheid een glas, waagde het nauwelijks om het aan te raken, hield het eene langentijd behoedzaam in de hand, en riep eindelijk verwonderd: „Ja, maar smelt het dan niet? Is het dan van geen ys gemaakt?” Nadat hy vernomen had, waartit het bestond, riep hy: „O hoe veele schoone en wonderbare zaken heeft God toch geschapen, van welke ik niet geweten heb! En het was hem geen gering genoegen, om zyne moeder en allen die by den maaltyd waren door het glas te beschouwen. Toen de dienaars hem een tafelbord van zilver voorzetten en hy zyn beeld daarin bemerkte, verschrok hy ten hoogste. Eerst sprong hy terug, maar eindelijk greep hy bedachtzaam achter het bord, om den jongeling, dien hy geloofde te zien, te bevoelen. De zaak was hem onbegrypelyk; doch byzonder verwonderde hy zich, dat, wanneer hy een ernstig gezigt maakte, de jongeling dit dan ook deed, en wanneer hy lachte, de jongeling hem ook toelachte. Zoo hadden al de gasten in het vrolyke kind veel meer vreugde, dan er voorheen tranen vergoten waren. Alle aanwezenden verheugden zich in den lieve jongen; maar inzonderheid waren vader en moeder van vreugde buiten zich zelve.

De maalyd was nauwelyks ten einde, of de bode kwamen met *Genoveva's* kleederen terug. Zij ging in het hol, wierp zich eerst op de knieën, om God vóór de wonderbare redding te danken, en verkleedde zich daar op in het hol. Het kleine houten kruis nam zy tot een dankbaar aandenken aan haar lyden mede, en trad hierop, gekleed als eene Gravin, weder uit het hol.

Gedurende den maalyd hadden de knechts dewyl men de draagkoets niet dan door groote omwegen konde aanbrengen, van sterke den-netakken enen draagbaar vervaardigd. De Graaf spreide er tapyten over, plaatste *Genoveva* en *Smartenryk* er op, en zoo trokken zy allen naar hun vaderland. Op half weg ontmoette hen de draagkoets, die voort *Genoveva* bekwamer was, en zy plaatste zich met *Smartenryk* er in. Zoodra de togt het woud verlaten had, kwam hen reeds eene menigte lieden te gemoet. Het narigt: „de goede Gravin is weder gevonden! verbreedt zich dadelyk door het geheele graaffschap en in den ganschen omtrek der naburigen plaatsen. Het landvolk liet alles liggen en staan. Iedere dorsvlegel werd aan den balk gehangen, en elks spinnewiel ruste. Geheele dorpen stonden ledig, en niemand bleef achter, dan de zieken en deszelfs oppassers. Allen hadden hunne beste kleederen aange-trokken, en spoeden zich om hunnen goede Gravin te zien. Het was eene algemeene feestdag door het geheele land. Hoe nader *Genoveva* aan haar slot kwam, hoe talryker de scharen van menschen op den weg stonden. Allen groete haar met tranen en een lufft vreugdegeroep.

Onder de lieden die haar te gemoed kwamen, verschenen ook twee bedevaartgangers met lange bedevaartsrokken en met schilpen aan hunne hoeden en aan hunne bedevaartsmantels. Zy traden aan beide de zyden van de draagkoets, en vielen *Genoveva* te voet. Het waren de twee mannen, die *Genoveva* ter dood hadden moeten brengen. Beide, doch byzonder *Koenraad*, baden haar om vergiffenis, omdat zy, uit vrees voor *Golo*, haar in de wildernis aan alle ellende prys

gegeven, en haar niet veel liever naar hare Ouders in *Brabant* gebracht hadden. Zy verhaalden hierop, dat zy spoedig, nadat zy haar in het woud gebracht hadden, by *Golo* niet meer zeker voor hun leven konden zyn en daarom eene bedevaart naar het Heilige Land gedaan hadden; dat zy van deze reis eerst voor weinige dagen teruggekomen, en thans heimelyk zonder zich aan iemand dan aan de hunne te ontdekken, vol vrees in het Graafschap rondgedwaald hadden; dat zy *Genoveva* reeds lang voor dood hadden gehouden, en dus met elkander afgesproken hadden, om van de geheele zaak te zwygen om den Graaf niet op nieuw te bedroeven.

„Ach,” zeide zy, „hoe was het toch mogelyk, dat gy, genadige Gravin! niet van koude en honger omkwaamt, of van de wilde dieren verscheurd werd. Wy geloofden, dat gy en uw liefkind reeds voor lang, een verschrikkelijker dood had ondergaan dan wy u konden aandoen.”

Genoveva gebood hun op te staan, reikte hun vriendelyk de hand uit de draagkoets, en zeide: „Aan u, goede mannen! heb ik, naast God! het leven van my en van myn kind te danken!” „Bedank gy, mynkind!” zeide zy hierop tot *Smartenryk*, „hen ook. Zie dat zyn de mannen, die u moesten ombrengen — maar die God meerder dan de menschen gehoorzaamden.” — „Ach, vervolgde zy hierop tegen de mannen, terwijl zy met oogen vol tranen lachte, „dat het u toch niet berouwe, omdat gy ons toenmaals verschoond hebt? „Ach God!” zeide beide, in dien tyd dachten wy, dat wy veel deden met u het leven te schenken; maar thans zien wy eerst in, dat dit niets was en dat wy ons eigen leven daaraan wagen moesten.” De mannen wierpen zich hierop voor de voeten vanden Graaf, baden hem ook om vergiffenis, en dankte hem voor de barmhartigheid, die hy aan hunne verlatene vrouwen en kinderen bewezen had: want tot hunne verwondering hadden zy vernomen, hoe edel *Genoveva* in haren laatsten brief hen aan hare Gemaal bevolen, en hoe vaderlyk de Graaf, om de vrome bede van

zyne gemalin te vervullen, voor hunne vrouwen en kinderen gezorgd had. De Graaf sprak: „Ik wist niet, dat gy u over myne Gemalin en myn kind ontfermd, en hun het leven geschonken had: doch dat ik my over uwe vrouwen en kinderen ontfermd, daar door kwam my, zonder dat ik het zelf wist, aan u het woord des Heeren in vervulling: „Wie barmhartig is, die zal ook barmhartigheid ontmoeten. Gaat heen, ik zal voor u, uwe vrouwen en kinderen verder zorgen. Zy stonden beide op en begeleiden de draagkoets, en *Henrik* zeide tot *Koenraad*, „Ziet gy nu, dat het waar is, 't geen ik u zeide: men zal by het goed doen niet vreze hoe gevaarlyk 't ons menigmaal voorkomt, want het mag kort of lang duren, het brengt toch goede vruchten voort.”

Op het oogenblik dat *Genoveva* uit een klein boschje, door hetwelk de straatweg ging, uitkwam, en *Siegfriedsburg* voor zich zag liggen, werden op eens te *Siegfriedsburg*, de klokken geluid, en de tranen der lieden stroomden langs de wangen. Het volk had dit beschikt, zonder dat het hun iemand geboden had, en hadden slechts gewacht tot dat men *Genoveva* van verre zag aankomen. Digt by *Siegfriedsburg* was de menigte van menschen onoverzienbaar, en het gedrang onbeschryfelyk. De lieden waren op de boommen aan beide de zyden van den weg geklommen, en in *Siegfriedsburg* waren al de vensters, alsmede de daken, waar zy voorby moest, vol menschen; want allen wilde hunne geliefde, zoo lang dood geloofde Gravin, zoo naby als mogelyk was, zien. Al de oogen waren op haar gevestigd. Al het volk verkief zulk een luid vreugdegeroep, dat men het gezamenlyk geluid van al de klokken nauwelyks zeer dof konde hooren. Maar zy zat, als de nederigheid zelfs, en sloeg over de eer, die haar wederveraarde, beschaamd de oogen ter neder. Haar zoon had zy op haren schoot. Deze had nog het reevelletje aan, en hield het kleine kruis uit het hol in de hand. Aan de regterzyde naast de draagkoets reed de Graaf, en aan de linker de getrouwe *wolf*. De twee bedevaarts-

gangers begeleide hen, en de Ree liep als een tam hondje achter na. De ridders en de dienaars van den Graaf reden ten dele vooruit, en ten deele volgde zy de draagkoets.

Die op den Hoogen blijft vertrouwen,
Zal zeker eenmaal heil aanschouwen.

Toen de togt zoo tusschen de menigte menschen langzaam doorging, zeide vele tot elkander: „Ach, onze beminde, genadige vrouw! Hoe bleek en hoe vroom is haar uitzigt! Zoo moet *Maria* onder het kruis er ook uitgezien hebben!” Andere zeide: „Zie die schoone jongeling! Hy zit in zyn reevelletje en met het kruis in de hand; hy ziet er juist zoo uit, als men den kleinen *Joannes* in de woestyn afbeeld.” Anderen riepen weder: „He, zie eens die Ree zelfs de redelooze dieren, beminnen onze goede, vrome gravin!”

Menige moeder zeide tot haar kind, dat zy op de armen droeg, om het der genadige Gravin te toonen: „Zie, deze is het, om welke ik zoo weende, en van wie ik zoo dikwyls sprak, toen zy ons ontnomen werd, waart gy nog niet op de wereld.” Menige vader kief zyn' kleinen zoon in de hoogte, en zeide: „Ziet gy ze nu? zie, zy had u reeds goed gedaan, toen gy nog in de wieg

„rusttet." Menige grysaard, die rustende op zynen rok, aangekomen was, snikte van vreugde, zoodat hem de armen en knieën beefde, en zyn geheele ligchaam schudde.

Toen *Genoveva* in het Slot aangekomen was, zag zy voor de binnenste Slothoven al de edele vrouwen van de geheele naburige ridderschap. Zonder dat den eene van den anderen iets wist, had ieder zich bevluytigd om de Gravin te verwelkomen. Zy waren allen over haare onschuld verrukt, en verheugden zich over hare wonderbare redding. Zy hadden daarenboven nog eene byzondere vreugde, omdat allen zoo getrouw te zamen waren opgekomen, en dat ook geen eenen ontbrak. Zy zagen dezen dag als eene triumfdag der vrouwelyke deugd, en als eene algemeene eer- en vreugdefeest voor al de vrouwen aan. Zy stonden allen in hunnen schoone kleederen, als op eenen feestdag, by e kander; en vooraan stond eene schoone maagd, geheel in het wit gekleed, met een snoer van de schoone en beste paarden om den hals, en overreikten *Genoveva* eenen krans van groene mirthe met tedere sneeuw witte bloesem, als een liefelyk teeken van hare onschuld en trouw. „Neem," zeide de maagd, en zy kon naauwelyks de woorden uitsnikken, „neem deze krans, in naam van ons allen; de schoone zegenkrans heeft God voor u in den hemel weggelegd."

Genoveva kende de maagd niet. De vrouwen zeide haar: „zy is het goede meisje, hetwelk u in de gevangenis bezocht heeft, en dat toenmaals nog geen veertien jaren oud was: Edele vrouw!" spraken zy verder, „zy was de eenige, die zich in uwe verfinading en uwe ellende, uwer aantrok, zy zal dan ook de eerste zyn, die aan uwe eer en vreugde deel neemt."

Als *Genoveva* het meisje aanzag, en de welbekende paarden om haren hals ontdekte toen kwam dien verschrikkelyke nacht in de gevangenis weder in hare gedachten. „Ach God, zeide zy; met ten hemelgeslagenen

oogen, „wie had het kunnen denken, toen ik in dien tyd als eene arme zondares, met myn kind op de armen, uit deze muuren gevoerd werd, dat ik eens zoude terugkeeren! Gy, o God! Gy wist het toen reeds, en had toen ook al deze vreugde voor my bestemd! O God!" — vervolgde zy, terwijl zy den krans uit de hand van de maagd nam: „wanneer Gy de onschuld hier op aarde, de zoo eerd' en verhoogd, wat zal het dan eens in den hemel zyn!"

„Regt zoo, genadige vrouw!" zeide *wolf*, de onschuld wordt, wel is waar, op aarde niet altyd zoo geëerd, en zelde komt voor haar een eerdag zoo als deze is: maar God doet het somtyds, om ons eenigzints een voorsmaak te geven, van Hetgeen Hy in den hemel doen zal." Daarop keerde hy zich tot zynen Heer, en zeide: „Heer! ik heb tachtig jaren op deze wereld doorgebracht, en dikwyls zegenryk in dit Slot myne intogt gedaan: maar zulk een triumfdag, zoo als hy voor deze vrouw is, heb ik nog nooit beleefd." „*wolf*," zeide de Graaf, „daarom heeft God deze triumfdag zelf ingesteld! het is de heerlykste triump, de triump der deugd over de misdaad!" en al de ridders gaven hem byval. Maar de maagden besloten nog in het byzonder, om de altyd groene mirthe met de witte bloesem als een zinnebeeld der maagdelyke onschuld en huwelykstrouw van nu af aan tot bruidkransen te bepalen. Een gebruik, dat in vele oorden van *Duitschland* tot op onze tyden overging.

De vreugde van dezen dag, het vele weenen en spreken hadden *Genoveva* aangetast; zoodat zy zeer vermoeid was. Zy werd dadelijk op hare kamer gebracht, die zy in zoo vele jaren niet betreden had; nadat zy God voor haren redding nog eens gedankt had, begaf zy zich in het bereidstaande bed ter rust. Het getrouwe meisje bleef van nu af bestendig by haar, en *Genoveva* liet zich door niemand meer bedienen dan door haar.

GENOVEVA verblijd zich op het wederzien van hare Ouders.

Gedurende den tijd, dat alles in *Siegsfriedsburg* vol van de hoogste vreugde was, heerschte er in de hertogelyke paleizen van *Brabant* nog de diepste droefheid. Den oude *wolf* bood zich aan, om het vreugdeberigt, „*Genoveva* is weder gevonden!" aan hare ouders over te brengen. De graaf zeide: „Lieve ouden vriend! blijf hier, en laat deze bezwaarlijke reis aan een' jonger' man over." „Gij weet, hoe u onze naar huis reis uit den Moorenkrijg vermoeide, en hoe dikwyls gij onderweg zeldet: dit is mijne laatste reis." Doch *wolf* sprak. „De mensch denkt, en God bestuurt! Hij heeft mij, na zoo menigen krijtogt, zegentijk te huis waarts doen keeren, om ook nu nog een' eere- en vreugdetogt te ondernemen; en zoude ik dit niet doen? Veroorloof het toch, lieve heer! en laat mij heen gaan." „Maar," zeide de graaf, „denk toch op uwen ouderdom, de verre weg, het ruwe jaargetide, lieve *wolf*! „Het helpt alles niet!" zeide *wolf*. „Ik gevoel mij, sedert dat mijne lieve genadige vrouw weder hier is, tien jaren jonger; en ik denk, dat ik niet schooner mijn ridderschap besluiten kan dan door deze togt. Is hij volbragt, dan ga ik gaarne ter rust. Ik oude man leg mij dan neder, en kan alsdan uitflapen tot de jongsten dag." „Nu," sprak de graaf aangedaan, „trek dan heen, lieve oude, getrouwe krijgsmakker, neem het beste paard uit mijnen stal, en kies de twaalf braafste van mijne ridders tot dekking uwes togt; zeg aan mijne dierbare schoonouders, wat uw edel hart in geeft, en God zij uw geleidsman, en voere u weldra behouden in mijnen armen terug!" *Genoveva* had hem nog eens laten roepen, en verzocht hem om aan hare dierbare ouders al datgene op te dragen, wat kinderlijke eerbied en liefde aan hare ouders doen kan.

wolf had den geheelen nacht geen rust. Vóór dat nog de morgenschemering van den volgende dag aanbrak, was hij reeds vol-

komen uitgerust, wakte de ridders, hielp zelf de paarden voeden en zadelen, dreef alles zonder ophouden voort, klom te paard, en trok met de ridders weg. Hij reed altijd vooruit, en riep hun den geheelen dag wel hondertmaal toe: „Frisch, kameraden, voort, waarts, voorwaarts!" en zoo ging het de eenen dag na den anderen, van den vroege morgen tot laat inden nacht. Wanneer hem de ridders vraagde: „Waarom draaft gij toch zoo hard? heer stalmceester!" — dan zeide hij: „Denk aan de droefheid van de ouders; waar wij een einde aan moeten maken! Wanneer een braaf man eenen lijdenden ook slechts eenige droefvige uren sparen kan, zoo moet hem gene bezwaarlijkheid verdrietig zyn, en hij zijne beenen niet verschoonen. Wij reden dikwyls moedig uit om wonden te slaan en tranen te veroorzaken: rijdt er nu eens dapper op los, om wonden te heelen en tranen te droogen. Ha!" riep hij, „ik wenschte dat de ros vleugels hadde zoo als die, welke ik eens — ik weet niet meer waar — afgebeeld zag, en dat mij zeer wonderlijk voorkwam!" en hierop gaf hij zijn paard weder de sporen.

Een oude ridder, op wiens slot *wolf* met zijn ridderschap overnachtte, verhaalde hun dat de vrome bischop, die *Genoveva* met *Siegsfried* getrouwd had, slechts eenige uren van den weg af, eene nieuwgeboude kerk inwijdde. „Daar moeten wij terstond heen," zeide *wolf*. „De brave man moet onze vreugderijke boodschap ook weten; en daar hij een wijs en verstandig heer is, zoo wil ik hem om goeden raad bidden, en vrage hoe ik mijne boodschap bij den hertog en de hertogin het beste zal aanbrenge. Ik dacht er onderweg veel over na, en ik bedacht niets dat wijsfelijk was. Het liefste riep ik dadellijk van verre: *Genoveva* is weder gevonden! zij leeft! Doch om zoo met de deur in het huis te vallen is niet goed. Ik ben een oud grijsman en wist

„ tot nu toe van hooren zeggen, wat het is, „ te verschrikken. En toch — het is won- „ derlijk! heeft mij het woord: De gravin „ leeft!” zoo verschrokken, dat ik beefde, „ en de schrik nog in mijn leden gevoel. Ik „ had het nooit geloofd, dat iemand van „ vreugde zoo verschrikken kon, en wan- „ neer dit met andere menschen ook zoo is „ zoo kon deze vreugdeschrik de ouders, als „ een afgeschoten pijl, die midden in het hart „ treft, dooden. Hun de zaak allengs bij te „ brengen, de woorden verstandig te stelle, „ fijn te wenden — dat versta ik in het ge- „ heel niet. Ik weet alleen het zwaard te „ beffieren, maar niet de tong. Den eer- „ waardige heer moet raad verschaffen; want „ de harten door het woord zachtzinnig te „ behandelen verstaat hij in den grond.” *wolf* „ reed dadelijk heen, verhaalde aan den bis- „ schop al het gebeurde, en bragt toen zijne „ bedenkingen ten voorschijn. Den bisschop „ was ten hoogsten verheugd, loofde God en „ zeide tot *wolf*: „ Weest gerust, oude man! „ God beschikt alles, tot de kleinste omstan- „ digheid, zeer wel. Ik was juist bereid om „ naar de treurende ouders te reizen, ten „ einde aldaar een treurig-gedachtenisfeest te „ houden: wij reizen samen.” Den eerlijke „ *wolf* was daar over zeer vergenoegd, en „ het was hem geene geringe vreugde en eer, „ met zijne ridders den bisschop te begeleide.

Den hertog en de hertogin hadden het aan- „ denken van dien verschrikkelijken dag, op „ welke zij het berigt van *Genoveva's* ter dood- „ brenging bekomen hadden, jaarlijks in hunne „ slotkerk onder gebeden en tranen gevierd.

Deze dag was juist daar; en op den mor- „ gen van denzelfden zaten zij, in de diepste „ droefheid gedompeld, op hunne kamer. Zij „ waren in dien tusschentijd zeer verouderd, „ en hun haar was vóór den tijd grijs gewor- „ den. Beiden waren in treurklederen gehuld „ en de hertogin had in al dien tijd den rouw „ niet afgelegd. In het hertogelijk slot was „ het zoo stil, als of alles uitgeborven ware; „ want beiden vermeden altijd, zooveel als zij „ konden alle gezelschappen. Het was thans „ tijd voor den godsdienst; zij wachtten alleen

op den aankomst van den bisschop, die zij „ alle jaren verzochten, om op hetzelfde altaar „ waarvoor *Genoveva* als bruid met den graaf „ trouwde, de gelachtenis van haren dood te „ vieren.

Den hertog zweeg vol stomme smart, en „ dacht juist bij zich zelven „ Het is toch eene „ verschrikkelijke beschikking, dat deze hoon „ over ons hertogelijk huis komen, en onze „ familie op deze wijze uitterve moest! Doch „ Heer, uw wil geschiede!” De hertogin „ zuchte: „ Ach, ons eenig kind, en zulk een „ lief kind, door de hand van eenen beul te „ verliezen — is toch verschrikkelijk. O „ *Genoveva!* Wy dachten dat gy als een en- „ gel aan ons sterfbed zoudt staan, en ons „ de oogen toedrukken, en nu moest het zoo „ geschiede! Doch,” zeide zy ook, weder „ moed vattende, „ uw wil geschiede o Heer!”

Naauwelyks had zy dit gezegd, of de bis- „ schop trad binnen; zyn aangezicht glinsterde „ van hemelche vreugde. „ Laat thans het „ van hemelche vreugde. „ Laat thans het „ treuren, en verheugd u in den Heer!” Nu „ begon hy met hooge aandrifft en diepe aan- „ doening over de wonderbare wegen der Voor- „ zienigheid te spreken; wende *Jakob's* droef- „ zienigheid, die van zyn' zoon *Jozef* beroofd werd „ op hunne droefheid aan: schilderde daarop „ de vreugde van *Jakob*, toen hy zynen zoon „ *Jozef* wedervond, en de geest, met welken „ den bisschop sprak, en het zachte vuur van „ zyn welsprekendheid, beving hem ten hoogste. „ De gedachte aan Gods besturende hefte aan „ *Jakob's* vaderlyke vreugde, vervulde ook „ hunne harten met vreugde, en werdronk uit „ hen alle droefheid „ O, zulk eene vreugde!” „ zeide de hertogin terwyl zy de handen vouw- „ de, „ o, wanneer zy ons ten deelen werd, „ welk eene blydschap zoude dat zyn!” Hier- „ op sprak den hertog: „ In dit leven niet „ meer, maar zeker in den . . . .” „ In dit „ leven nog,” zeide den bisschop, terwyl hy „ den hertog in den rede viel, „ de Heer doet „ thans ook nog groote dingen. Hy maakt „ wonden, maar heelt dezelve ook weder „ „ Hy gaat in de groeven, en er weder uit: „ Hy, de God van *Jakob* en *Jozef*; leeft „ „ nog. Hy, die uw hart versterkte, zoodat

„ het door geene ellende brak, wil het hart „ ook weder verheugen, opdat de vreugde „ niet meer onder ligt. In plaats van treur- „ gezangen, die wy in de kerk zoudan aan- „ heffen, laat ons nu een vrolyker lied, „ „ Heer, God U loven wy!” zingen; want „ *Genoveva* leeft! — gy zult haar zien!” „ De ouders zagen hem verwonderd aan. Eene „ huivering overviel hen, by de nadrukkelyke „ woorden van den yromen man. Hoop en „ vrees kampte in hun hart, en zy konden „ datgene, wat hy zeide, nog niet geloven.

Toen opende den bisschop de deur, riep „ *wolf*, die met een kloppend hart by de die- „ naars in de voorkamer stond, binnen, en „ zeide: „ Deze, die daar aankomt is de man „ die het u verder zeggen zal.” *wolf* trad „ binnen, en riep: „ Zy leeft! Het is zeker „ „ zoo! „ Met myne oogen heb ik haar ge- „ zien, met myne ooren hare stem gehoord „ „ en met deze hand heb ik haar aangeraakt. „ Het woord, *Genoveva* leeft! had zich oogen- „ blikkelyk door het geheele paleis verspreid. „ Al de dienaars van den hertog en al de die- „ naressen van de hertogin traden verwonderd „ verschrokken, verheugd en buiten zich zel- „ ven in de kamer. *wolf* verhaalde nu de „ wondervolle geschiedenis van *Genoveva*, en „ terwyl hy sprak, vloede menige traan over „ zyne bleeke wangen. Allen stonden ween- „ end, bevend en zuchtend in het rond — en „ de beide ouders zaten door den vreugdeschrik „ in diepe gedachten verzonken, en wisten zelfs „ niet wat hun gebeurde en overkwam.

Eindelyk, terwyl zy niet meer konde twy- „ felen, en de mannen, die met *wolf* gekomen „ waren, elk woord van hem bekrachtigden, „ en *wolf* aan hen nog die woorden zeide, „ welke *Genoveva* en de graaf hem opgegeven „ hadden, was het hun, als of zy uit eenen „ droom ontwaakte. Zy herleeftede weder als „ op nieuw, en riepen: „ Wy hebben genoeg „ bewyzen gehoord, dat onze dochter *Geno- „ veva* nog leeft: wy willen naar haar toe- „ „ gaan, en haar zien, eer wy sterven!” „ Nadat zy God in zynen tempel plechtig ge- „ dankt hadden, reisden zy zonder verwyl af:

den vrome bisschop, den eerlyke *wolf* met „ zyne lieden en een groot gevolg van dienaars „ begeleiden hen.

Genoveva had zich intuschen door de tee- „ dere zorgvuldigheid en liefderyke verzorging „ merkelyk verkwikt, en op hare wangen ver- „ scheen weder een zacht, doch naauwelyks „ zichtbaar rood. Den eenige wensch die zy „ thans nog op aarde had, was om hare ge- „ liefde ouders te zien. Zy kwamen plotselyk „ en wel vroeger dan men verwacht had, in „ Siegfriedsburg aan. Zy groette *Genoveva* „ met heete tranen. Den eerwaardige Vader „ zeide: terwyl hy zyne dochter omarmde, even „ als welter *Simeon*, toen deze het kind *Jezus* „ omhelsde: „ Nu Heer! laat uw dienaar in „ vrede scheiden: daar myne oogen dit heil „ „ nog gezien hebben.” En de vrome moeder „ zeide, haar omarmende, met eene aandoening „ als *Jakob*, „ Nu wil ik gaarne sterven daar „ „ gy nog leeft — en uwe onschuld aan den „ „ dag kwam.” En beiden weenden afwisse- „ lend en langen tyd aan haren hals.

Hierop zagen zy den beminnyken jonge- „ ling en riepen beiden vol verrukking: „ Gy „ „ zyt dus onze kleinzoon, o kom, kom in „ „ onze armen!” „ God zegene u, myn kind!” „ riep de grootvader, terwyl hy hem op de ar- „ men nam en kuste. „ God zegene u, gy „ „ lief, zoet kind! herhaalde de grootmoeder „ toen zy den jongeling van des grootvaders „ armen in de hare nam, en hem met kussen „ en tranen als overdekte. Beiden spraken „ toen met eene indrukverwekkend stem en „ vol aanbidding: „ O wonderbaar, wonderbaar „ „ is God! Wy beweenden u als dood, lieve „ „ dochter! en wy dachten uw aangezicht op „ „ aarde niet meer te zien, en thans laat ons „ „ God nog uwen zoon aanschouwen.

Daarop trad den vrome bisschop, dien *Ge- „ noveva* en *Siegfried* in hunne vreugde zag „ niet bemerkte hadden, nader. Het was *Ge- „ noveva*, daar zy hem eensklaps bemerkte; „ als of zy een' bode Gods van den hemel zag. „ Den apostolische man zag *Genoveva* en *Sieg- „ fried* starend aan, strekte de hand uit en „ zeide: „ Nu heeft de Heer vervuld, wat aan

„ my zyn Geest te voren zien liet! Hy heeft
 „ u myne dochter! en u allen, hier een zeer
 „ groot geluk bereid; maar dat met groot
 „ lyden begon, zoo als meestal op deze aar-
 „ de geschied. Hy heeft het anders gewild
 „ dan wy allen dachten, en heerlyker dan
 „ wy konden denken. En, zoo als wy toen-
 „ maals by elkander stonden, heeft hy ons
 „ wonderbaar en tegen alle verwachting thans
 „ weder by elkander gebragt; en heden is
 „ den dag verschenen, op welke wy Hem

*Het lijdē van Genoveva wordt een zegen voor het
 geheele land.*

Zoodra het bekend werd dat *Genoveva*
 zich veel beter bevond en zich van haar lij-
 den weder verkwikt had, kwamen alle dagen
 lieden, die haar wilden zien. *Wolf* moest
Genoveva op ridderlijke eer beloven om ook
 niet den geringsten aftewijzen. Toen werd
 den toeloop zeer groot, en er werden altijd
 velen te gelyk in de kamer gelaten. Doch
 de lieden waren zoo stil en ingetogen, dat
 zy nauwelyks adem haalden, en ook niet
 voorwaarts durfden gaan, maar aan de deur
 staan bleven. De mannen stonden met hunne
 mutsen onder den arm, zoo eerbiedig als in
 de kerk, en de kleine kinderen, op de ar-
 men hunner moeders, hefte godvruchtig hun-
 ne handjes in de hoogte.

Genoveva lag het meest op haar rustbed,
 of zat in het wit gekleed op haren leuning-
 stoel; haar schoon bleek aangezicht zag er
 zoo vroom, hemelsch, zacht, beminlyk,
 liefderyk en vriendelyk uit, dat het de lie-
 den niet anders voorkwam, of zy zagen haar
 van heldere stralen omgeven. Zy zeide aan
 de goede menschen altyd eenige woorden,
 die hen, gedurende hun geheele leven, on-
 vergetelyk by bleven.

„ Lieve, goede lieden! zeide zy met eene
 zachte, beminlyke stem. „ Het verheugt
 „ my, dat gy my bezoekt, en ik bedank u
 „ voor uwe liefde, met welke gy aan myn
 „ lyden en aan myne vreugde deel neemt.
 „ Ach, ik kan het my wel voorstellen, dat

„ met vreugdetranen danken, en geen van
 „ allen ontbreekt; ons getal is nog met dit
 „ lieve kind vermeerderd geworden, zoodat
 „ Hy in alles meer doet, dan Hy belooft.
 „ Zalig is diegene, welke in de beproeving
 „ het uthoudt; want na dat hy beproefd
 „ zal zyn, zal hij de kroon des levens ont-
 „ vangen, die God aan al diegene belooft
 „ heeft, welke Hem lief hebben. Deze kroon
 „ is voor u ook weggelegd.”

„ gy ook velerlei lyden hebt, en ik weet het
 „ dat velen onder u, in deze wereld veel
 „ plagen moeten doorstaan! Maar beminnd God
 „ vertrouwd op Hem, en verlaat Hem nooit.
 „ Hy redt degenen, die Hem beminnen, uit
 „ alle nooden. Waar alles verloren schynt
 „ te zyn, daar kan Hy nog helpen; waar de
 „ nood op het hoogste is; daar is zyne hulp
 „ naby. Hy maakt op het einde alles goed.
 „ is het niet waar? Ziet gy dat niet duidelyk
 „ in myne geschiedenis.”

„ Weest te vreden met datgene wat gy
 „ hebt, en vergenoegt u met het weinige.
 „ By het weinige kan men ook vergenoegd
 „ leven; dat ondervond ik in de wildernis.
 „ Zoo arm als gy zyt, hebt gy toch nog
 „ meerder, dan ik in de woesteny had. Gy
 „ hebt nog eene hut, een kleed, een bed en
 „ in den winter eene warme kamer en warm
 „ eten. En de mensch behoeft ook niet meer-
 „ der. Hangt daarom uw hart niet aan het
 „ tydelyke! Verlaat u niet op het doode geld,
 „ maar op den levenden God. God kan den
 „ ryken spoediger armen dan den armsten,
 „ en den armsten weder ryk maken. Dat
 „ ziet gy aan my!”

„ Houdt u aan God, bidt gaarne en be-
 „ waart uw geweten zuiver. Wie het met
 „ God eens is, en Hem in het hart draagt,
 „ die heeft den hemel in zyn binnenste. Het
 „ gebed, geeft kracht tot goed doen en sterkte
 „ in lyden. Het dringt door de wolken, en

„ blyft nooit onverhoord. Een goed gewete,
 „ is in alle lyden, in gevangenis, in ziekte,
 „ en dood een zacht hoofdkussen. Dat zult
 „ gy ondervinden, zoo als ik het ondervon-
 „ den heb.”

„ Wanneer u, uw gewe en verwijtingen
 „ doet, hetwelk het toch veelal doet, al zyn
 „ het juist geene misdaden, zoo als die,
 „ waarvan men my beschuldigde, — zoekt
 „ dan, voor al het andere, u met God te
 „ verzoenen, en neemt derhalve uwe toevlugt
 „ tot *Christus*, zyn' beminde Zoon. Hem
 „ heeft de Vader tot heil van de zondige
 „ wereld gegeven. Hy is de verzoening on-
 „ zer zonden. Hy vergoet zyn bloed tot
 „ vergeving der zonden. Zoo wy zeggen,
 „ wy hebben geene zonden, bedriegen wy
 „ ons zelve; maar zoo wy onze zonden be-
 „ lyden, is Hij getrouw en regtvaardig, ver-
 „ geeft ons de zonden en zuivert ons van
 „ alles wat niet goed is.”

„ Hooft steeds gaarne naar het evangelie,
 „ dan zult gy in alles nog beter worden dan
 „ ik het u zeggen kan! Met een evangelie
 „ boek in de eene en met een kruis in de
 „ andere hand, kwamen de verkondigers van
 „ het evangelie tot ons. Nog eens! Aanhoort
 „ het evangelie, bewaart het in uwe harte,
 „ volgt het na! want het is Gods woort en
 „ heeft eene kracht by zich, om allen zalig
 „ te maken, die daaraan gelooven. Eindelyk
 „ nog eens, denkt steeds: in het kruis is
 „ heil! Door het kruis, door lyden en dood,
 „ ging *Christus* in zyne heerlykheid binnen!
 „ Door kruis en lyden en vele ongevallen,
 „ moesten wy ook in het ryk van God in-
 „ gaan. Niet waar? dezen weg willen wy
 „ met elkander bewandelen!” zoo sprak zy,
 „ bood nu aan allen de hand, en den een na
 „ den ander moest haar dit op het woord
 „ beloven.”

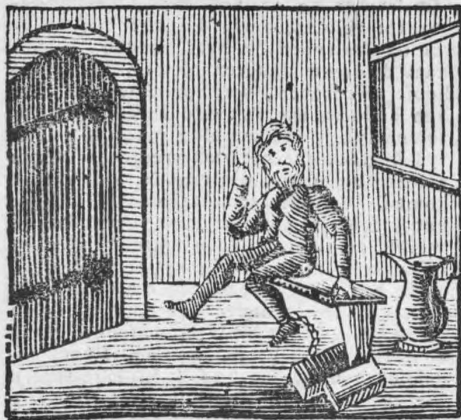
„ De getrouwden en de ouders sprak zy nog
 „ in het byzonder aan. De getrouwde ver-
 „ maande zy tot eendragt en liefde, en waar-
 „ schuwde hen voor wanganst. „ Geeft nooit
 „ aan valsche tongen gehoor, die uwe een-
 „ dragt en liefde willen storen! Gy weet het,

„ ik heb het zelfs ondervonden, welke el-
 „ lende zulke valsche tongen in de beste hu-
 „ welykken aanrigten kunnen. De ouders
 „ vermaanden zy, om hunne kinderen vroom
 „ en Christelyk op te voeden: „ Zie!” zei-
 „ de zy tot vele moeders, die met hare kin-
 „ deren op de armen by haar stonden, „ het
 „ staat de lieve kinderen niet op het voort-
 „ hooft geschreven, wat in de wereld over
 „ hen befloren is. Het kind lacht thans nog
 „ vriendelyk in de wereld; maar er zal een
 „ tyd komen, dat het ook treuren en weene
 „ zal zoo als allen, die nog in de wereld
 „ komen. Voorziet het daarom goed, opdat
 „ het kracht in zich krygen, om door de
 „ wereld te reizen. Toen myne moeder my
 „ opden arm hield, dacht zy er niet aan,
 „ welk een groot lyden er over my zoude ko-
 „ men. Maar, wanneer zy my niet van
 „ mijne jeugd af tot kinderlijke vreezen Gods
 „ en tot hartelyk vertrouwen op Hem aan-
 „ gehouden had, zoo had ik in mijn lijdē
 „ bezweken, en in de wildernis vertwijfde
 „ moeten; ik zoude mij zelft het leven beno-
 „ men hebben, en ik ware dan niet meer
 „ hier. Zonder een vast geloof aan God,
 „ aan *Christus*, en aan een eeuwig leven,
 „ was het een bedroefd, troosteloos leven op
 „ aarde. Plant daarom vroegtijdig dit geloof
 „ in uwe kinderen.”

Smartenryk moest nu nog aan ieder der
 kinderen iets schoons tot een aandenken ge-
 ven: en niet één ging onbeschonken heen.
 Deze goedheid, vriendelykheid en de schoone
 spreuken van den genadige gravin, gingen de
 moeders zeer ter harte; zelfs de verhardste
 mannen weende dikwijls als kinderen. *Ge-
 novewa's* vroomheid, haar lijdē, haar ge-
 duld, hare woorden en voorbeelden waren
 eenen grooten zegen voor het land. Verre
 in den omtrek werden de menschen veel vro-
 mer, bereden zich oogenfchijnlijk, en in
 menig huis waar te voren de ontevredenheid
 heerschte, woonde nu eendragt, liefde, rust
 en tevredenheid. Den vromen bisschop zeide
 dikwijls: „ wanneer God door een mensch,
 „ een groot goed sichten wil, zoo zendt Hij

„hetzelve groot lijden — en dit is dan ook „ verleent. Hare woorden stichte meer goeds „ cene der heiligste wijdingen, die God zelf „ dan mijne leerredenen.”

Het lotreval van Golo.

Zoo is het spreekwoord ware zin:
Die eenen kuil graaft, valt er in.

Toen de lieden uit de kamer der gravin kwamen, wilden zij ook nog *Golo* zien. Een bloedgerigt had hem als eenen eerrover, trouwelozen dienaar, en drievoudigen moordenaar ter dood veroordeeld. Hij zoude door vier osfen in vier stukken gescheurd worden; doch de graaf had op de hartelijke bede van zijne vrome gemalin hem van de doodstraf vrijgesproken, maar om hem van eene levenslange gevangenis te bevreiden, stond niet in des graven magt. Den kerkermeester, die *Golo* aan de lieden wijzen moest, had den geheelen dag geen uur rust. „Kom, maar!” zeide hij tot de lieden, „Daar boven in de kamer hebt gij het beeld der onschuld en den deugd gezien, hier beneden in *Golo's* gevangenis, kunt gij nu het beeld der zonden en der misdaad aanschouwen.” Hij ging met de lantaarn en een' zwaren bundel sleutels vooruit, de enge steile trap

af, diep in de aarde. Als hij de zware ijzeren deur opende, werden de lieden huiverig, en toen hij met de lantaarn in de gevangenis lichtte, en zij *Golo* zagen, verschrokken zij nog meer: want het was verschrikkelijk om te zien. Het haar hing hem wild en verstrooid om het hoofd, hij had eenen langen baard, zijn gezicht was zoo bleek als de muur, en hij zag met zijne zwarte oogen schuw en verwilderd in het rond. Zijn boos geweten pijnigde hem zoodanig, dat hij dikwijls geheel krankzinnig was, verschrikkelijk brulde, met zijne ketens rammelde en het hoofd aan den wand stief. En als hij bij zich zelven was, dan voorde hij allerhande zeldzame redevoeringen, die door merg en been gingen.

„O dwaas, — dwaas, zevenvoudige dwaas was ik,” riep hij dikwijls. „O, wee den genen die van God afwijkt, zijn hart opent tot booze begeerten en de stem van zijn geweten niet meer hoort! in den beginne mag hij eenige valsche, lijdele, bedriegelijke vreugde genieten — maar zijn einde is jammerlijk en ellendig! hij wandelt op bloemen; maar eensklaps valt hij in eene afgrond die de bloemen voor zijn oog verbergt! Wee, wee hem! die naar verbode vruchten tracht! hij gelooft, dat hij eene bloeiende rozenstruik nadert, steek de hand naar eenen roos uit, maar plotseling komt er eene snuifelende, giftige slang uit den struik ten voorschijn, omslingert hem met zevenvoudige ringen en wurgt, knelt en verscheurt hem, zonder ophouden, met giftige beten!”

Menigmaal vraagde hij, ofschoon men het hem dikwijls gezegd had: „Lieden! is het waar, dat men de gravin en haar kind wedergevonden heeft? Is het zoo? of heb ik maar gedroomd? Neen, neen! ik heb niet gedroomd. Het is zoo, het is werkelijk zoo. Ik geloof . . . . . Hooft” —

vervolgde hij, met eene klagende stem. — „God is een verschrikkelijke wreker. Hij heeft haar uit de gevangenis gered, en mij in dezelfde gevangenis geworpen. Ja, ja, „daar zat zij,” zeide hij en sloeg met de hand op den rooden steenen vloer — „daar op dezen grond, waar ik thans zit. Geloof „gij nu dat God regtvaardig is?”

Op eenen anderen keer riep hij: „Komt „gij niet om mij te halen? Voer mij toch „uit deze gerechtsplaats. Ik ga gaarne!” zeide hij en stond op. „Ik heb eene onschuldige moeder en een arm kind omgebragt, men moet mij daarom ook het hoofd afslaan. Ik heb onschuldig bloed vergoten zie, mijne handen zijn vol met bloed! Zie de menigte der tranen, die mij uit de oogen stroomen, wasfchen dezelve niet af. Daarom moet ik mijn bloed op de gerechtsplaats ook vergieten; maar ik doe het gaarne! Beter onder het zwaard van den scherpreger te sterven, dan de kwelling daar — daar — daar binnen,” hij wees op zijne borst — „nog langer te verdragen!”

Somtijds zag hij de lieden, als men de deur geopent had, stijf aan, lachte dan vreesfelijk en zeide: „Zoo brengt men u ook hier! Is het niet zoo, gij hebt u ook door booze lusten laten beheerschen en gij hebt de onschuld ook verleid! zeg, laat mij uwe handen zien, of er geene tranen van eene ongelukkige moeder aanhangen, of dat het bloed van een arm kind er aan kleeft? Gij

„biet ze mij niet aan — gij vertrouwd mij „niet, om ze mij te toonen! Ik weet het,” riep hij dan verschrikkelijk, „het is zoo! „uwe handen zijn vol bloed en tranen zoo „als de mijne. Gij zijt een misdadiger, zoo „als ik. Kom maar bij mij binnen! Zie,” vervolgde hij, en trok ter zijde, zie, daar, „daar is in het vervolg uwe plaats. Al de „misdadigers behoren bij mij.”

Toen begonnen de verschrokkene kinderen luide te weenen, en verborgen het gezicht in de kleedere van hunne moeders; ieder jongeling en iedere maagd nam zich heilig voor om het hart van die zonden zuiver te houden, welke op het einde in zulke ellende dompelt; en menigen man en vrouw zelden luid: „Liever in de wildernis wortels en kruiden eren, en onschuldig zijn, zoo als *Genoveva*, dan als *Golo* in een grafelijk slot in overvloed te leven, een boos geweten te hebben, en zulk een einde te nemen.”

„Dat hebt gij wel!” zeide den kerkermeester, terwijl hij de ijzeren deur toefloot en wanneer het misdadige leven op deze wereld geen zoo slecht einde neemt, zoo neemt het toch zeker in de andere wereld een nog slimmer einde.”

In dezen twijfelachtige toestand leefde *Golo* vele jaren, en of zijna dood troostelijker was, weet men niet. men zegt, dat hij geen rust konde vinden, en onophoudelijk smeekte, om het regt aan hem te voltrekken.

Nog een woord over de Ree. (besluit.)

De kinderen wilden, nadat zy *Genoveva*, *Smartenryk* en *Golo* gezien hadden, nu ook nog gaarne de *Ree* zien. De graaf had voor haar een byzondere stal laten bouwen. Zy liep vry in den hof, ja zelfs in het slot rond. Menigmaal kwam zy op den dag, den trap op, tot voor *Genoveva's* kamer, en was niet weg te krygen, voor dat men haar eenige oogenblikken binnengelaten had. Zy was zeer vertrouwelyk jegens alle de lieden en at uit hunne handen; zelfs de jgthonden in den hof des Slots, deden haar geen leed.

Hoe lang *Genoveva* nog leefde, is niet naauwkeurig bekend, maar wel dat zy hare overigen leeftyd, in het grootste genoegen doorbragt, onuitsprekelyk veel goed deed, zoodat haar dood zacht en zalig was.

By hare begrafenis bevonden zich ontelbaar veel menschen, en alle storten aan haar graf heete tranen: doch niemand vergoot er meer dan *Siegfried* en *Smartenryk*. De getrouwe *Ree* legde zich op haar graf neder, en week van het zelve niet af. Van het voeder, dat men haar voorleide, gebruikte zy niets, tot dat men haar op eenen morgen dood op het graf vond. Den graaf liet voor *Genoveva* eenen prachtige grafnaald van wit marmer oprigten, en van onderen de *Ree* in steen uit-houwen.

In de wildernis had den graaf op het verzoek van *Genoveva* eenen kluis laten bouwen. Naast *Genoveva's* hol stond de kapel.

Den bisschop *Hildorf* wydde dezelve in, en het volk noemde haar de vrouwenkerk. De geschiedenis van *Genoveva* werd sierlyk en schoone aan de muren afgebeeld, en het kleine houten kruis, aan hetwelk zoo vele dierbare herinneringen verbonden waren, werd — doch eerst na den doop van *Smartenryk* — in goud gezet, en op het altaar geplaatst.

Aan de andere zyde van het hol was eenen kluzenaarshut, en een sierlyk tuintje er by door hetwelk de bron stroomde. Er kwamen altyd zeer veel menschen naar toe, en de vriendelyke kluzenaar wees hun dan alles, het kleine kruis, het schilderwerk, het hol, den steen waarop *Genoveva* knielde, de bron waartuit zy gedronken had, verhaalde hare geschiedenis, en vermaande groot en klein, om haar schoonbeeld na te volgen.

Het slot *Siegfriedsburg* of *Siegfriedsheim*, in het gemeene leven alleen *Siegmeren* of *Simmeren* genoemd, alwaar *Siegfried* en *Genoveva* gewoond hadden, werd intusschen verwoest: maar er zyn onder den naam van *Oudsimmeren* thans nog, niet verre van *Koblentz*, eenige overblyfsels daaryn te zien; doch de eerbied en liefde voor *Genoveva* verdoofde niet in de harten der menschen. Vele prachtige kerken werden aan hare gedachtenis gewyd, en menige vrouw en maagd voert, tot een vroom aandenken aan haar, tot op den tegenwoordigen dag, nog den naam *Genoveva*.

E I N D E.

<i>GENOVEVA</i> wordt de Gemalin van Graaf <i>SIEGFRIED</i>	Bladz. 3
<i>Graaf SIEGFRIED</i> neemt afscheid van zyn Gemalin, en trekt naar den stryd.	„ 5
<i>GENOVEVA</i> wordt onschuldig aangeklaagd; — en wordt in de Gevangenis gevoerd.	„ 6
<i>GENOVEVA</i> wordt in de Gevangenis Moeder; — bekomt berigt van hare naby zynde dood.	„ 9
<i>GENOVEVA</i> wordt naar de geregtplaats gevoerd.	„ 13
<i>GENOVEVA</i> en haar kind worden door eene <i>Ree</i> van den hongersnood gered. — Het eenzame leven en Moederlyke vreugde van <i>GENOVEVA</i> in de wildernis.	„ 15
<i>GENOVEVA</i> bekomt door een' <i>Wolf</i> eenen verwarmende kleeding.	„ 24
<i>GENOVEVA</i> wordt in de wildernis ziek; en bereid zich tot den dood.	„ 27
Droefheid van graaf <i>SIEGFRIED</i> om zyne gemalin <i>GENOVEVA</i>	„ 35
<i>Graaf SIEGFRIED</i> vind zyne Gemalin <i>GENOVEVA</i> weder.	„ 38
Intogt van <i>GENOVEVA</i> in <i>Siegfriedsburg</i>	„ 42
<i>GENOVEVA</i> verblydt zich op het wederzien van hare Ouders.	„ 47
Het lyden van <i>GENOVEVA</i> wordt een zegen voor het geheele land.	„ 50
Het Lotgeval van <i>GOLO</i>	„ 52
Nog een woord over de <i>Ree</i> . (besluit.)	„ 54

compl. 7.

